

МАСИҲ УЧУН
АЗОБ ЧЕККАНЛАР

Чўпон Ричард Вурмбранд

Масих учун азоб чекканлар

© «Азоб чекканлар овози», 1967, 1998

Муаллифлик ҳуқуқи ҳимояланган. Нашриётнинг ёзма рухсатисиз материаллардан фойдаланиш ва уларни чоп этиш қатъиян ман қилинади. Умумий кўринишдаги ва танқидий мақолаларда, қисқача кўчирмалардан фойдаланиш бундан мустасно.

Белгилаб қўйилганлардан ташқари,
Муқаддас Китоб цитаталари Инжилдан олинган.

Originally published in English as
Tortured for Christ by Richard Wurmbrand

© 1967, 1998

Published by Bridge-Logos. All rights reserved.

© 2009 for the Uzbek edition.

Translated by permission. All rights reserved.

БАҒИШЛОВ

Бағишлов

Катта ҳурматга сазовор бўлган, Лондондаги «Европа Масихийлар Жамоаси» нинг бош директори В. Стюарт Харрис, 1964 йилда менинг қамоқхонадан озод бўлганимдан кейин, Европа масихийларидан элчи сифатида Руминияга келди. У кўплаб хавфсизлик чораларини кўрганидан сўнг, жуда кечкурун бизнинг уйимизга келиб, бизга севги ва далда сўзларини, шунингдек қийналган оилалар учун ёрдам олиб келди. Худога содиқ бўлган ўша одамлар номига мен катта миннатдорчилик билдираман.

КИРИШ СЎЗИ

«Шаҳид»

Ричарда Вурмбранд нинг сўзларига кўра «Масих учун азоб чекканлар» китоби, адабий жиҳатдан ҳеч қандай қимматга эга эмас. Бу китоб у қамоқдан озод бўлганидан кейин уч кун ичида ёзилган. У сиёҳ ва кўз ёшлар билан ёзилган. Худо бу кўл ёзгани марҳаматлади ва Ўзининг мақсадига эришиш учун ишлатди. Бу 30 йиллик юбилейига атаб чиқарилган «Масих учун азоб чекканлар» китобининг нашри, илк нашридан деярли ҳеч қандай ўзгартирилмади. Чўпоннинг Руминиядаги комунистик тизим диктатураси пайтидаги ўн тўрт йиллик қамоқдаги ҳаёти ҳақидаги гувоҳлик ўзгартирилмасдан қолдирилди.

Кўп йиллар мобайнида «Масих учун азоб чекканлар» китоби олтмишдан кўпроқ тилларга таржима қилинди ва унинг миллионлаб нусхаси бутун дунёга тарқалди. Худо бу гувоҳликни қай тарзда Масихнинг Танасини мустаҳкамлаш учун фойдаланаётганини кўриб, ҳайратланишдан тўхтамаяпмиз. Биз шунга ишонч ҳосил қилдикки, бу Танада ғалаба, мардлик, мақсадга интилишлик ва мустаҳкам туришлик руҳи чегара билмайди, у на тана рангига, на миллатга эга. Муқаддас Рух ушбу сифатлар билан ҳамма одамларни таъминлайди.

Шуниси қизиқки, хитойлик чўпонлар ҳам, америкалик уй бекалари ҳам, араб таксистлари ҳам, умуман олганда ҳамма бу руминиялик яҳудийнинг китобидан ўзига илҳом ва далда олиши мумкин. Қачонлардир ветнам уй жамоатлари етакчилари, менга

қандай қилиб ўзларининг сурувини 1970 йиллардаги Жанубий Ветнам томонидан кутилаётган комунистик босқинчилик олдида чидам бера олгани ва рухий ўсишга таёрлиги ҳақида айтиб берган эдилар. Улар «Масих учун азоб чекканлар» китобининг ветнам тилидаги таржимасини тарқатганлар ва шу китоб ҳаёт учун кураш йўриқномасига, ҳамда жуда қийин вазиятларда енгилмас имон гувоҳлигига айланди. Биз шунингдек, бу китоб туфайли Исо Масих билан шахсий муносабат қурган жуда кўп одамлардан миннатдорчилик мактубларини олдик. Улар Масихнинг севгиси – бу жуда кучли борлик эканини англаб етганлар. Бу саҳифаларда ҳеч қандай сиёсий нарсалар йўқ, унда фақатгина «Масих учун азоб чеккан»ларнинг Хушxabар гувоҳликлари келтирилган.

Бизлардан кўпларимиз, шаҳидлар – бу ўз имони учун ўлганлар деб ўйлаймиз. Минг афсуслар бўлсинки, мана шунинг учун ҳам шаҳид бўлганлар тушунчасининг ҳақиқий ва чуқур маъносини йўқотдик. Қачонлардир Муқаддас Августин шундай деган эди: «Азоб эмас, мақсад ҳақиқий шаҳидга айлантиради». Томас Стернз Элиот ўзининг «Собордаги қотиллик» номли асарида шаҳид бўлган кишини «Худонинг қўлидаги қурол бўлган, ўзининг иродасини Худонинг иродасига бўйсунтирган, уни йўқотмаган, балки топган, Худога бўйсунуш озодлигига эга бўлган одам. Азоб чекадиган киши ўзи учун ҳеч нарсани, ҳатто шаҳид бўлишдек шуҳратни ҳам хохламайди» деб таърифлайди.

«Шаҳид» сўзи грек тилидан таржима қилинганда «гувоҳ» деган маънони билдиради. Ибронийларга 12:1 да «атрофимизни ўраб олаётган нақадар йирик *шоҳид*лар оломони бор экан» деб ёзилган ва Исо Хаворийлар Мактуби 1:8 да бизларга: «Лекин Муқаддас Рух устингизга тушиб келганда, сизлар қувват оласизлар, Қуддусда, Яҳудия билан Самариянинг ҳамма жойида ва ҳатто дунёнинг энг олис ерларида ҳам Менинг *шоҳидларим* бўласизлар», -дея насиҳат қилади.

Янги Ахддаги шаҳидлар ҳам нафақат Исо Масихнинг ҳақиқийлиги ва кучи ҳақида шахсан гувоҳлик берганлар, балки бу уларга қандай қийинчилик олиб келишига қарамасдан, бошқа одамларга ўзларининг гувоҳликларини ҳам етказганлар. Ҳаворийлар китобида биз Стефаннинг тошбўрон қилиниши ҳақида ўқиймиз. Бу воқеа орқали Стефан шахсий гувоҳлиги учун катта тўлов тўлаган биринчи кишига айланди. Айнан мана шу пайтдан бошлаб, «шаҳид» сўзи чуқурроқ аҳамият касб эта бошлади, яъни «нафақат гувоҳлик берадиган, балки ўзининг ҳаётини беришга, ўз имони учун азоб чекишга тайёр киши» ни билдира бошлади.

Биз гувоҳлик бераётган ҳақиқат, жуда қиммат туради – у бизни обрў – эътибордан, машҳурликдан ва нуфузимиздан маҳрум қилиши мумкин. У шунингдек, оиламиз, дўстларимиз ёки ҳатто ҳаётимиздан маҳрум қилиши мумкин. Аммо бизнинг гувоҳлигимиз маъноси шунчалик катта қимматга эгаки, биз бу Худо томонидан берилган йўлни чидаб ўта олишимиз учун, ўзимиздан «ҳар бир оғирликни, айниқса ҳадеб пойлаб турадиган гуноҳни» (Ибронийларга 12:1) улоқтириб ташлашимиз керак.

Масихнинг гувоҳлари кўтариб борадиган Хабар жисмоний чегарага эга эмас. Буни инсоний тушунча билан тушуниш қийин. Шаҳид бўлиш – бу юракнинг эзилишигина эмас, у – Масихга «ишонишнигина эмас, балки Масих учун азоб чекиш» (Филиппликларга 1:29) шарафига эга бўлиш учун, масихий кечинмаларнинг қанчалик кенглигини ибодатда англашдир. Гувоҳларнинг ёки шаҳид бўлганларнинг имонини чеклаб қўйиш ёки йўқ қилиш мумкин эмас. У Худонинг Шоҳлиги «Қуддусда, Яхудия билан Самариянинг ҳамма жойида ва ҳатто дунёнинг энг олис ерларида» (Ҳаворийлар 1:8) тарқалиши учун уруғ экади. Чунки улар Исо Масих тўғрисидаги ҳақиқат ҳақида гувоҳлик берадилар. Масих шундай деган: «Мен ҳам сенга шуни айтиб қўяй: сенинг тош деган исминг бор ва Мен Ўз умматимни бу тош устида бунёд этаман, жаҳаннам кучлари эса ундан устун чиқмас» (Матто Хушхабари 16:18).

Айнан мана шу нарсани тушуниш, чўпон Ричард Вурмбранднинг ҳаёти муқаддаслик ва шаҳидлик намоёндаси эканлигига мени ишонтиради. Ўлим орқали эмас, айнан у Масихнинг ҳаёт гувоҳлигини кўтариб бораётганлиги туфайли, Масих учун у шундай қийинчиликлар чидадики, ўлим уни олдида анча афзалроқ бўлиб қолди.

«Масих учун азоб чекканлар» китоби нафақат коммунистик режимнинг қаттиққўлликдан қийналган одамнинг ҳаётий вазиятлари ҳақида гапирди, балки у ўзини Масих учун тўлиқ бағишлаган, ҳақиқатни атрофдагиларга айтишга интилган масихийнинг имони ва мустаҳкамлигини ҳам кўрсатиб беради. Айнан мана шу ҳақиқат китобнинг ҳар бир вароғида тирик турибди. У дунёнинг турли бурчакларидаги масихийларнинг фикрларни ўзгартирмоқда. Уларга бутун тарих давомида, хатто ҳозир ҳам масихийлар кўтариб бўлмайдиган азобларга чидаётгани ва хатто Исо Масихнинг ҳаётий кучи ҳақидаги гувоҳлиги учун ўлимга бораётгани ҳақида эслатиб туради.

Бу гувоҳликлар, янада кўпроқ Исо Масихни таниб билишимиз учун, У билан бўлган муносабатимизда янада чуқурроқ ўсишимиз учун, ҳақиқат ҳақида гувоҳлик беришдек ердаги бурчимизни бажара олишимиз учун, яна кўп йиллар мобайнида хизмат қилсин деб ибодат қиламиз. Шунингдек, биз агар Худонинг иродаси бўлса, шоҳид бўлиш аслида нимани англатишини тушуна олишимиз учун ва у хатто бизга қанча қимматга тушса ҳам, гувоҳлик беришга тайёр бўла олишимиз учун хизмат қилсин деб ибодат қиламиз.

Русларнинг Масихга чанқоқлиги

Атеист Худони таниб билмоқда

Ота-онам мени ёшлигимнинг биринчи йилларидаёқ ташлаб кетган. Динни умуман тан олмайдиган оилада тарбия олганим учун, мен ёшлигимдан бошлаб, ҳеч қандай диний таълим олмаганман. Биринчи Жаҳон урушининг оғир ва очарчилик пайтларида ўтган аччиқ ва гадойларча кечган болалигим оқибатида, мен ўн тўрт ёшимда худди ҳозир комунистлар ўз кўз ўнгида тўғри бўлганидек, мен ҳам худди шундай атеистик фикрларимни тўғри деб ишонардим. Мен атеистик китобларни ўқирдим, нафақат Худога ва Масихга ишонмасдим, балки мен улар ҳақидаги фикрларни инсон онги учун зарарли дея, ёмон ҳам кўрардим. Шундай қилиб, мен динга нисбатан ғараз билан улғайдим.

Худо Ўзининг инояти ва мен учун тушунмайдиган сабабларга асосан, У мени танлаганини анча кейинроқ тушуниб олдим. Буни характеримга ҳеч қандай алоқаси йўқ эди, чунки менинг характерим жуда ёмон эди.

Мен ўзимни атеист ҳисобласамда, нимадир мени ҳар доим жамоатга тортарди. Жамоатнинг ёнидан ўта туриб, унинг ичига кирмасдан ўтиш мен учун қийин эди. Мен ҳеч қачон унинг ичида нима бўлаётганини тушунмаганман. Мен ваъзлар эшитганман, лекин улар менинг юрагимга тегмаган. Худони, мен ҳаётимни Унга бўйсундириш керак бўлган Хўжайин сифатида тасаввур қилганман. Ўз ҳаёлимда яратган Худо ҳақидаги тасаввурни ёмон кўрар эдим. Аслида, Коинотда мени яхши кўрадиган кимдир бор

эканлигини билиш, мен учун яхши бўларди!... Болалигимда ва ўсмирлик пайтимда мен кўп хурсандчилик ва севги кўрмаганим учун, мени кимдир яхши кўришини жуда орзу қилардим!

Мен ўзимни Худо йўқ деб ишонтирдим, лекин шу билан бирга севувчи Худо йўқлигидан кўнглим тушарди. Бир куни, шундай ички қарама-қаршиликдан қийналиб, мен католик жамоатига кирдим. Мен у ерда одамлар тиззаларида турганини ва нимадир деб шивирлаётганини эшитдим. Уларнинг айнан нима гапираётганини эшитиш учун уларнинг ёнига бориб туришга қарор қилдим. Нима бўлишини кўриш учун, уларнинг гапларини қайтаришга ҳаракат қилдим. Улар муқаддас Марямга шундай дея ибодат қиларди: «Иноятга тўла Марям хурсанд бўл!» Бокира Марямнинг ҳайкалига умид билан қараган ҳолда, мен уларнинг орқасидан бу сўзларни қайта-қайта такрорлардим. Аммо ҳеч нарса юз бермади. Мен жуда хафа бўлдим.

Бир куни, атеист бўла туриб, мен Худога ибодат қилдим. Менинг ибодатим тахминан шундай эди: «Худо, мен биламанки, Сен мавжуд эмассан. Аммо ҳатто Сен мавжуд бўлсанг ҳам, мен Сенга ишонишга мажбур эмасман. Мени Сенинг борлигинга ишонтириш – бу Сенинг бурчинг». Мен атеист эдим, лекин атеизм менинг чанқоқ юрагимга тинчлик бермасди.

Менинг ичимда қураш бўлиб турган пайтда, Руминиянинг баланд тоғларидаги бир қишлоқда қари дурадгор ибодат қиларди: «Эй Худоим, мен Сенга бу ерда, ер юзида хизмат қилдим, шунинг учун мен ўз мукофотимни ерда ҳам, осмонда ҳам олишни хоҳлайман. Менинг мукофотим шу бўла қолсинки, мен битта яхудийни имонга олиб келмагунимча ўлмайин, чунки Масихнинг Ўзи яхудий халқидан бўлган. Лекин мен камбағал, қари ва касалман. Мен яхудийларни юриб қидира олмайман. Қишлоғимда уларнинг биттаси ҳам йўқ. Яхудийни Ўзинг қишлоғимга олиб кел, мен эса у Масихга келиши учун қўлимдан келган ҳамма нарсани қиламан».

Қандайдир енгилмас куч мени ўша қишлоққа тортарди. У ёққа боришим учун менда ҳеч қандай сабаб йўқ эди. Руминияда ўн икки минг қишлоқ бор, лекин мен айнан ўшанга кетдим. Менинг

яхудий эканимни кўрган қари дурадгор, менга шунчалик ғамхўрлик қилардики, ҳатто ҳеч бир йигит энг чиройли қизга ҳам шунчалик қилмасди. У менда ўзининг ибодатларига нисбатан жавобни кўрди ва менга Муқаддас Китобни ўқиб кўришга берди. Бу пайтгача мен қизиққанам учун ҳам бир неча бор Муқаддас Китобни ўқиган эдим. Аммо у менга берган Муқаддас Китоб умуман бошқача эди. Чол кейинчалик менга айтдики, у ва унинг хотини биргаликда соатлаб мен ва хотиним имонга келишимиз учун ибодат қилишган экан. У менга совға қилган Муқаддас Китоб оддий сўзлар билан эмас, уларнинг севги учқунлари ва ибодат алангаси билан ёзилган эди. Мен деярли уни ўқий олмадим. Фақатгина унинг устида, ўзимнинг ҳаётимни Исо Масихнинг ҳаёти билан, нопоклигимни – Унинг солиҳлиги билан, нафратимни – Унинг севгиси билан солиштирган ҳолда йиғлардим халос. У мени Ўзининг боласи каби қабул қилди!

Тез орада менинг хотиним ҳам Масихни таниб билди. У орқали эса Худо бошқаларни ҳам Ўзига олиб келди. Ана ўша бошқалар ҳам, кўплаб яна бошқаларни олиб келди. Шундай қилиб, Руминияда яна битта лютеран жамоати пайдо бўлди.

Кейин эса бизга жуда кўп азоб берган нацистлар келишди. Руминияда нацизм православларнинг экстремал диктатураси кўринишини олди, протестан имонлиларни ва яхудийларни таъқиб қила бошлади.

Ҳали расмий қўл қўйиб марҳаматланишимга қадар, ҳатто мен хизматга тайёр бўлишимдан анчаин олдин, мен аллақачон жамоат асосчиси ва унинг раҳбари эдим. Мен жамоат учун тўла жавобгар эдим. Бизни хотиним билан бирга нацистлар бир неча марта қамоққа олган, урганлар ва суд қилганлар. Нацистларнинг азоби биз учун кўтариб бўлмасдек туюларди, аммо коммунизм кириб келиши билан бизни кутаётган нарсалар олдида нацистларнинг азоблари ҳеч нарса эмас эди. Менинг ўғлим Михайни ўлимдан сақлаб қолиш учун, унинг исмини алмаштришга тўғри келди.

Нацистларнинг азоблари пайтида битта устун нарса бор эди. Улар бизни жисмоний таҳқирлашларга чидаш мумкин эканлигига ва Худонинг ёрдами билан инсон руҳи ҳар қандай азобга чидаши

мумкин эканлигига ўргатди. Улар бизни олдимизда кутаётган ва тез орада кириб келиши керак бўлган дахшатли синовларга тайёрлашга ёрдам берган, яширин равишда масихий ишларни давом эттириш техникасини ўргатган эди.

Менинг русларга хизматим.

Мен ўзимнинг атеистик ўтмишим учун жуда каттиқ афсусланган эдим, шунинг учун мен имонга келишимнинг биринчи кунидан бошлаб русларга гувоҳлик беришга интилдим. Улар ёшлигидан атеист бўлиб тарбияланарди. Менинг русларга Хушхабар етказиш орзуим амалга ошди, ҳатто бу учун менга Россияга бориш ҳам керак бўлмади. Ҳаммаси ҳали нацизм пайтида бошланди. Чунки Руминияда минглаб рус ҳарбий асирлари бор эди. Биз уларнинг орасида хушхабар етказиш ишларини ўтказдик.

Бу жуда кўнглисиз иш бўлган. Мен ўзимнинг биринчи рус ҳарбий асири, муҳандис билан бўлган учрашувимни ҳеч қачон унутмайман. Мен ундан Худога ишонасизми деб сўрадим. Агар у «йўқ» деб жавоб берса, мен ажабланмас эдим. Ҳар бир одам ишониш ёки ишонмаслик ҳуқуқига эга. Аммо у менга қаради ва шундай деди: «Мен ишониш керак деган буйруқ олмадим. Агар менга буйруқ берсалар, мен ишонаман».

Менинг кўзларимдан ёш оқиб кетди. Мен ўзимни гўёки, юрагим майда-майда бўлиб кетгандек ҳис қилдим. Менинг олдимда онги ўлган одам турганди. У одам Худо томонидан одамга берилган катта совғани – шахсиятни йўқотган эди. У коммунистларнинг қўлидаги фикр юритмайдиган асбоб эди. У буйруқ бўйича ишониш ёки ишонмасликка тайёр эди. У шахсан ўзи фикр юрита олмасди. Бу узоқ коммунистик режим туфайли у оддий рус одами бўлиб қолган эди! Коммунизм одам билан нималар қилишига қодирлигини кўриб ҳайратда қолдим. Уларнинг Худога ва Исога бўлган имони ва шахсиятини қайтариш учун, ўзимнинг ҳаётимни бу одамлар учун бағишлайман деб Худога ваъда бердим.

1944 йил 23 августдан бошлаб, миллионлаб совет армияси Руминияни тўлдирди бошлади ва бундан кейин бизнинг

мамлакатимизга коммунизм кириб келди. Бу билан бирга дахшатли нарсалар ҳам бошланди. Бу дахшатлар олдида, нацистлар томонидан берилган азоблар унчалик кийин бўлиб кўринмай қолди.

Ҳозирда аҳолиси йигирма тўрт миллионни ташкил қилувчи Руминияда, ўша пайтда Коммунистлар партияси фақатгина ўн мингта аъзосига эга эди. Аммо СССРнинг ташқи ишлар вазири Вышинский, бизнинг севимли ва ҳурматли қиролимиз Михаил I нинг кабинетига учиб кириб, столга мушти билан уриб, шундай деди: «Сиз коммунистлар ҳокимиятини тайин қилишингиз керак». Бизнинг армиямиз ва полициямизни қуролсизлантирдилар ва шу тарзда куч билан ҳамма ёмон кўрадиган коммунистлар ҳокимият тепасига келдилар. Буларнинг ҳаммаси ўша вақтдаги америка ва британия ҳукуматларининг ёрдамисиз амалга ошмасди.

Инсон Худонинг олдида нафақат ўзининг шахсий гуноҳлари учун, балки бутун бир миллатнинг гуноҳи учун жавобгардир. Барча қулликка тушган халқларнинг қулфати – бу америка ва британия масиҳийларининг жавобгарлиги ҳамдир. Америкаликлар шуни билишлари керакки, улар тўғридан – тўғри бўлмасада, барибир Советлар томонидан ўлим ва террор режимининг ўрнатилишига имкон яратганлар. Масих Танасининг аъзолари сифатида, америка масиҳийлари йўлдан оздирилган халқларга Масихнинг нурини кўрсатишга ёрдам бериб, ўз гуноҳини ювишлари керак.

Жамоатдаги васваса

Коммунистлар давлат тепасига келиши биланоқ, улар жамоатга нисбатан васваса воситаларини жуда уддабуронларча қўлладилар. Севги тили ва васваса тили – бир хилдир. Ўзининг қолган умрини никоҳда яхши кўрган қизи билан бирга ўтказишни истаган эркак ва бир кеча учун хоҳлаган эркак, ҳар иккаласи ҳам қизга битта гапни айтади: «Мен сени яхши кўраман» дейди. Исо бизларга севги тили ва васваса тилини ажрата олишимизни ва қўй терисидаги бўриларни, ҳақиқий қўйлардан фарқлай олишни буюради. Минг афсуслар бўлсинки, коммунистлар давлат тепасига келганида,

минглаб рухонийлар, чўпонлар ва хизматчилар бу икки овозни қандай ажратишни билмай қолдилар.

Коммунистлар бизнинг парламентимиз биносида барча масихий ташкилотларнинг конгрессини ўтказдилар. Конгрессда турли конфессияга тегишли бўлган тўрт мингта рухоний, чўпон ва хизматчилар иштирок этишди. Ва бу барча Худонинг эркаклари Иосиф Сталинни конгресснинг ҳурматли президенти қилиб тайинладилар. Улар дунёдаги энг худосиз давлатнинг бошқарувчисини ва масихийларни оммавий равишда қиргин қилган одамни танладилар. Бирин кетин оқсоқоллар ва чўпонлар ўринларидан туриб, коммунизм ва масихийлик кўп умумий нарсага эга ва бирга яшай олади деб эълон қилдилар. Бирин кетин хизматчилар коммунизмни улуғладилар ва жамоатлар янги ҳукуматга содиқ эканлигига уларни ишонтирдилар.

Биз хотиним билан бу конгрессда иштирок этган эдик. Сабина менга шивирлаб: «Ричард, ўрнингдан тур ва Масихнинг юзидан бу шармандагарчиликни ўчир! Улар тўғридан – тўғри Масихнинг юзига тупурыптилар» – деди. Мен унга: «У холда эрингдан ажраласан» – дедим. У эса менга: «Мен кўрқоқнинг хотини бўлишни хоҳламайман» – деди.

Ўшанда масихийларнинг қотилини эмас, Исо Масихни улуғлаб, ўрнимдан турдимда, конгрессга мурожат қилдим. Мен бизнинг содиқлигимиз ҳамма нарсадан аввал Исо Масихга тегишли деб айтдим. Конгрессдаги мурожат бутун мамлакат бўйлаб телевизорда берилётган эди, шунинг учун бутун мамлакат коммунистик парламент бўлаётган залдан туриб эълон этилган, Масих ҳақидаги хабарни эшитди! Оқибатда ўз сўзлаган нутқим учун тўлов тўлашга тўғри келди, лекин бу шунга арзир эди.

Проваслав ва протестант жамоатларининг раҳбарлари ким ўзарга ўйнаб, коммунистларга ёқишга ҳаракат қилишардилар. Проваслав рухонийси, ўзининг рухоний кийимида ўроқ ва болға тасвирини тақиб юришни бошлади. Бошқа рухонийлар унга олдингидек «Муқаддасланган ҳукмдор» («Преосвященнейший владыка» – проваслав жамоат раҳбари рухонийлари шундай чақирилади) деган сўзлар билан эмас, «ўртоқ оқсоқол» деган сўз

билан ўзига мурожат этишни буюрди. Петресу ва Рошиянудек рухонийлар янада «қаттиқроқ» йўл тутдилар. Улар махфий хизматнинг зобитларига айландилар. Руминия лютеран жамоати оқсоқоли ёрдамчиси бўлган Рапп, рухий семинарияда, худди Худо учта вахий бергандек, таълим бера бошлади: биринчиси – Мусо орқали, иккинчиси – Исо орқали, учинчиси – Сталин орқали. Охиргиси эса қолганларидан худди устундек эди!

Мен қизил белги остида ўтаётган, ўринларидан турган ҳолда Совет Иттифоқининг мадҳиясини куйлаётган, Ресита шахридаги баптистларнинг конгрессига бордим. Баптистлар президенти Сталинни, худди Муқаддас Китобнинг буюк ўқитувчисидек мақтади ва у қилаётган ҳамма нарсани Худо амрларининг бажо бўлиши деб айтди.

Шуни тушуниш керакки, мен яхши кўрадиган ҳақиқий баптистлар, бунга рози бўлмадилар ва кўп азоблардан ўтган ҳолда, Масихга содиқ қолдилар. Бироқ коммунистлар ўзлари раҳбариятни «танладилар», баптистларга эса рози бўлишдан бошқа имкон қолмади. Худди шундай вазият ҳозиргача коммунистик давлатлардаги «расмий»¹ жамоатларнинг тепасида турганларда сақланиб қолган. Масих хизматчисидан, коммунизм хизматчисига айланган одамлар, ўзларига қўшилмаган биродарларни ҳукм қила бошладилар.

¹Расмий жамоат – бу давлат томонидан рўйхатга олинган ва назорат қилинадиган жамоат. Кўпчилик тоталитар тузумли давлатлардаги расмий жамоатларнинг аъзолари, масихий аҳолининг ўн фоизидан камини ташкил қилади. Қолган имонлилар «яширин» равишда топинишни афзал кўрадилар.

Худди революциядан кейин рус масихийлари яширин жамоатлар ташкил қилганидек, бизнинг Руминияда ҳам коммунизмнинг давлат тепасига келиши ва кўплаб жамоат раҳбарларининг сотқинлиги, хушxabар тарқатиш ишига, Хушxabарнинг ваъз қилинишига ва болаларни Масихга олиб келишга содиқ бўла оладиган, яширин жамоатлар ташкил қилишга мажбур қилди. Бунга сабаб бўлди.

Мен бошқалар билан бирга яширин равишда иш юрита бошладим. Яширин равишдаги олиб борилган ҳақиқий ишимни ёпиб

турадиган етарли даражадаги хурматга сазовор бўлган мансабим – «Норвегия лютеран хизмати» чўпони деган мансабим бор эди. Шу билан бирга мен Руминияда бутун дунё жамоатлари уюшмасининг вакили эдим. (Руминияда биз бу ташкилот коммунистлар билан ҳамкорлик қилишини ҳаёлимизга ҳам келтирмаганмиз. Ўша пайтда бизнинг мамлакатимизда бу ташкилот фақатгина бечораларга ёрдам бериш билан шуғулланган). Яширин равишда олиб борилган ҳақиқий ишим ҳақида тасаввурга ҳам эга бўлмаган ҳукумат олдида туришда, шу иккита мансабим кучли асос бўлиб хизмат қилди.

Менинг яширин равишда олиб борган ишим иккита қиррага эга эди. Биринчиси – бу рус солдатлари орасида яширин тарзда хизмат қилиш. Иккинчиси эса – Руминия аҳолисининг қийналган қатламлари орасидаги хизматим эди.

Руслар – руҳан «чанқоқ» одамлар

Мен учун русларга Хушxabарни ваъз қилиш – худди ердаги жаннат эди. Хушxabарни жуда кўп миллатларга ваъз қилганман. Лекин уни худди руслардек «ичган» одамларни ҳеч қачон кўрмаганман. Уларнинг руҳи шунчалик чанқоқ эди!

Бир марта, менинг дўстим, проваслав руҳонийси, менга телефон қилиб, унинг олдида гуноҳларини эътироф этишга бир рус зобити келгани ҳақида айтиб қолди. Руҳоний рус тилини билмас эди, шунинг учун мени рус тили билишимни билиб, менинг манзилимни унга берган. Эртаси куни бу одам менинг уйимнинг остонасида пайдо бўлди. У Худога интилаётган эди, аммо ҳеч қачон Муқаддас Китобни ҳатто кўрмаган экан. У ҳеч қандай диний таълимга эга эмас ва ҳеч қачон жамоатга бормаган (Россияда ўша пайтда деярли жамоатлар йўқ эди). У Худо ҳақида ҳеч нарсани билмасада, Уни яхши кўрарди.

Мен зобитга Тоғдаги ваъзни ва Исонинг масалларини ўқиб бердим. Мени эшитиб бўлиб, у «Қандай ажойиб! Бу Масихни билмасдан, мен қандай қилиб яшаган эканман!» дея хурсандчилик билан бақириб, хонада рақс туша бошлади. Ўшанда мен биринчи марта Масихда хурсанд бўлган одамни кўрдим.

Кейин мен хатога йўл қўйдим. Уни бу учун тайёрламасдан, Масихнинг азоби ва хочга михланиши ҳақида ўқиб бердим. У бундай нарса кутмаган эди, шунинг учун қандай қилиб Масих тошбўрон қилинганини, хочга михланганини ва ўлганини эшитиб, бу киши креслога йиқилди ва йиглаб юборди. У ҳозиргина Қутқарувчига ишонган эди, аммо энди унинг Қутқарувчиси ўлди!

Мен унга қарадим ва ўзимдан уялдим. Ўзимни масихийман, чўпонман деб айтар ва бошқаларни ўқитар эдим, лекин мен ўзим ҳеч қачон худди бу рус зобитидек Масихнинг азобларини бошдан кечирмаган эдим. У менга хочнинг тагида туриб хўнграб йиғлаган ва қабр олдида туриб, Исонинг жасади учун аъза тутган Магдалиялик Мариямни эслатди.

Ўшанда мен унга Исонинг тирилиши ҳақидаги ҳикояни ўқиб бердим ва унинг юзи ўзгарганини кўрдим. У олдин Исо ўлимдан тирилганини билмас эди. У бу ажойиб янгиликни эшитиб, ўзининг тиззаларига урди, қўпол сўзларни ишлатиб, сўқинди. Бу унинг ўзини ифодалаш усули эди. У яна хурсанд бўлди ва «У – тирик! У – тирик!» – дея хурсандчиликдан қичкириб, хонада рақс туша бошлади.

«Кел ибодат қиламиз», – дея унга мурожат қилдим. У ҳали ибодат қилишни билмас эди. У ҳали бизнинг жамоатимиздаги сўзлар билан таниш эмас эди. У менинг ёнимда тизза чўқди ва гапира бошлади: «Эй Худо! Сен нақадар ажойибсан! Агар мен Сенинг ўрнингда бўлганимда, Сен эса – менинг ўрнимда бўлганимда, мен ҳеч қачон Сенинг гуноҳларингни кечирмаган бўлардим. Сен ҳақиқатдан ажойибсан! Мен Сени бутун юрагим билан яхши кўраман!»

Мен ўйлайманки, ўша пайтда Масихнинг меҳр-шавқатига «таслим бўлган», бу рус зобитининг қилган ибодатини эшитган, осмондаги ҳамма фаришталар лол бўлиб қолди!

Мен бошқа бир пайтда дўконда зобит аёл билан бирга бўлган рус капитанини учратдим. Улар озиқ – овқат сотиб олишга ҳаракат қилаётган эди, аммо сотувчи рус тилини тушунмаётган эди. Мен уларга ўз ёрдамимни таклиф қилдим ва биз танишиб олдик. Мен ўзимнинг янги танишларимни уйимга тушликка таклиф қилдим.

Овқат ейишни бошлашдан олдин, мен уларга айтдим: «Сизлар масихий оиладасизлар ва биз овқатдан олдин ҳар доим ибодат қиламиз». Мен Худога рус тилида мурожат қилдим. Улар пичоқ ва вилкани қўйдилар ва ўша вақтдан бошлаб, тушлик уларни бошқа қизиқтирмай қўйди. Бунинг ўрнига улар менга савол ортидан савол бера бошладилар: Худо ҳақида, Масих ҳақида ва Муқаддас Китоб ҳақида. Улар булар ҳақида ҳеч нарса билмас эдилар.

Улар билан гаплашиш қийин эди. Мен уларга юзта қўйи бор бўлган ва биттасини йўқотган одам ҳақидаги масални айтиб бердим. Улар буни тушунишлари қийин эди, чунки улар коммунистик ғоя билан тарбияланган эдилар. Улар мендан сўрадилар: «Қандай қилиб, унда юзта қўй бор эди? Нима уларни колхозга қўшиб олмаганми?» Мен айтдимки, Исо – Шоҳ. Улар менга шундай жавоб берди: «Ҳамма шоҳлар – бошқалар устидан ҳукмронлик қиладиган ёвуз одамлар бўлади, шунинг учун Исо ҳам қаттиққўл бўлган бўлса керак». Мен уларга узумзордаги ишчилар ҳақидаги ҳикояни айтиб берганимда, бошларини силкитиб: «Улар узумзорнинг хўжаинига қарши чиқиб, тўғри иш қилганлар. Узумзор ҳаммага тегишли бўлиши керак». Бу одамлар учун Муқаддас Китобдаги ҳамма ғоялар янги эди. Мен уларга Исо қандай қилиб туғилгани ҳақида айтиб берганимда, улар менга ғарбда яшайдиган ҳар қандай одам учун куфр бўлиб кўринадиган саволни бердилар: «Шундай қилиб, Мариям Худонинг хотини бўлган эканда?». Улар билан ва кўплаб бошқа руслар билан гаплашиб, мен тушундимки, шунча йил коммунизм ҳукмронлиги остида яшаган бу одамларга Хушхабарни айтишда умуман янги бир ёндашув қўллаш керак экан.

Бу ёндашув жуда кўплаб бошқа маданиятларга ҳам қўл келади. Марказий Африкада хизмат қилаётган Хизматчилар ёки Имонлилар, Ишайё пайғамбарнинг китобидаги ушбу сўзларни тушунтиришга ҳаракат қилганларида, қийинчиликка дуч келдилар: «Гуноҳларингиз қизил рангга ўхшаса ҳам, сизлар қордай оппоқ бўласиз. Гуноҳларингиз қирмизи рангга ўхшаса ҳам, Сизлар момикдай оппоқ бўласиз» (Ишайё 1:18). Марказий Африкадаги ҳеч бир одам, ҳеч қачон қорни кўрган эмас, хатто

уларнинг тилида бу тушунчани англатадиган сўзнинг ўзи мавжуд эмас эди. Шунинг учун хизматчилар ёки имонлилар бу сўзни қуйидагича таржима қилишларига тўғри келган: «Гуноҳларингиз қизил рангга ўхшаса ҳам, сизлар худди кокос ёнғоқининг мағзидек, оппоқ бўласиз».

Биз эса Хушхабарни тушунарли бўлиши учун «марксистларнинг тилига» таржима қилишимиз керак эди. Аммо биз ўзимизнинг кучимиз билан буни қила олмас эдик, Муқаддас Рух биз орқали ишлаши керак эди.

Ўша куни капитан ва ёш зобит аёл Худони таниб билдилар. Кейинчалик улар совет иттифоқининг ҳарбий асирлари орасида яширин хизмат қилишимизда катта ёрдам бердилар. Биз яширин равишда русларнинг орасида минглаб Инжил китоби ва бошқа масиҳий адабиётларни нашр қилардик ва тарқатардик. Совет армиясидаги имонга келган ҳарбий хизматчилар орқали, контрабанда йўли билан, Муқаддас Китоб ва Янги Аҳд китобларини Совет Иттифоқига жўнатардик. Биз русларнинг орасида Худо Каломини тарқатиш учун, бошқа «айёрликларни» ҳам ишлатдик. Аскарлар бир неча йиллаб, ўз уйларидан, ўзларининг хотин ва болаларидан узоқда хизмат қилар эдилар. (Руслар ўзларининг болаларига нисбатан ғайритабиий севгига эга). Менинг ўғлим Михай ва бошқа болалар ўн ёшидан бошлаб, кўчаларда ва паркларда киссаларини Муқаддас Китоб, Инжил ва бошқа масиҳий адабиётларга тўлдириб, совет ҳарбий хизматчиларининг ёнларига борардилар. Аскарлар йиллар мобайнида кўрмаган, ўзларининг болаларини эслаб, уларни эркалардилар ва бошларини силаб қўярдилар. Одатда улар болаларга конфет ёки шоколад берардилар, болалар эса ўз навбатида, уларга хурсандчилик билан қабул қилиб олишадиган, Муқаддас Китобни ёки Инжилни берардилар. Кўпинча бизлар учун қилиш жуда хавfli бўлган нарсаларни, болалар осонликча ва хавф – хатарсиз қилишлари мумкин эди. Улар шунингдек русларнинг орасидаги «кичкинтоё хизматчилар ёки имонлилар» бўлишган эди. Бу хизматнинг натижаси жуда хайратда қолардирарли эди. Кўплаб рус аскарлари шу тарзда

Инжилга эга бўлдилар, ўша пайтда бу йўлдан ташқари уларга совға қилишнинг бошқа имкони йўқ эди.

Совет ҳарбий баракларида хушхабар.

Биз русларнинг орасида нафақат шахсий муносабат орқали ишлар эдик. Биз кичкина гуруҳларда ҳам хушхабар айтиш имконига эга эдик.

Руслар соатларни жуда яхши кўрардилар. Улар соатларни кимдан ўғирлаш мумкин бўлса, ҳаммадан ўғирлар эдилар. Улар одамларни кўчаларда тўхтатиб, мажбурий равишда уларнинг соатларини олиб кўярдилар. Руслар ҳар бир кўлида бир нечта соатдан тақиб юрардилар, уларнинг аёлларининг бўйинларидаги занжирларда осилган будильникларни кўришингиз мумкин эди. Уларда олдин ҳеч қачон соат бўлмаган эди ва улар соатдан ҳеч лаззатланиб тўймасдилар. Соат олмоқчи бўлган руминлар, ўғирланган соатларни сотиб олиш учун совет армиясининг баракларига боришлари керак эди. Айрим пайтларда улар ўзларининг ўғирланган соатларини сотиб олардилар. Шундай қилиб, руминлар учун русларнинг баракларига кириш оддий ҳол эди. Яширин бўлган жамоатлар ҳам баракларга кириш учун, соатлар сотиб олиш сабабидан фойдаланарди.

Биринчи марта мен русларнинг баракида проваславларнинг катта байрами бўлган Бутрус ва Павлуснинг Кунида хушхабарни ваъз қилдим. Мен ҳарбий базага худди соат сотиб оладиган одамдек бўлиб бордим. Мен айримлар жуда қиммат, бошқалари – жуда кичкина, яна бошқалари эса – жуда катта деб айтардим. Менинг атрофимда солдатлар, ўзларининг соатларини таклиф қилиб тўпланардилар. Ҳазил қилган ҳолда мен сўрадим: «Бу ерда Бутрус ёки Павлус борми?» Тезда бир нечта одам чикди. Ўшанда мен сўрадим: «Сизлар биласизларми, бугун сизларда Бутрус ва Павлуснинг проваслав байрами?» (Бир нечта катта эркаклар биларди.) «Сизлар биласизларми, бу Бутрус ва Павлус кимлар бўлганини?» – дея қизиқиб сўрадим мен. Албатта ҳеч ким билмасди, шунинг учун мен Бутрус ва Павлус ҳақида хикоя

қила бошладим. Битта катта эркак киши менинг сўзимни бўлиб: «Сен бу ерга соат сотиб олиш учун келмагансан! Сен бу ерга ўз эътиқодинг ҳақида айтиш учун келгансан. Ўтир ва айтиб бер! Фақат эҳтиёт бўл: орамизда ким ишончсиз эканини биламиз. Бу ердагилар ҳаммаси «ўзимизнинг одамлар», аммо мен қўлимни сенинг тиззанга қўйганимда, – сен соат ҳақида гапиришни бошла. Қўлимни кўтариб олганимда эса, ҳикоянгни давом эттир».

Менинг атрофимда унча кам бўлмаган халойиқ тўпланди. Мен Бутрус ва Павлус ҳақида, кейин Бутрус ва Павлус ўзларининг жонини берган Исо ҳақида ҳикоя қила бошладим. Вақти вақти билан баракка аскарлар ўзлари ишонмаган одамлар кирарди. Ўшанда улардан биттаси менинг тиззамга қўлини қўярди ва мен соат билан қизиқа бошлардим. Одам чиқиб кетганида, мен Масих ҳақида ваъз қилардим. Бу ташрифлар масихий рус аскарлари туфайли такрорланарди. Уларнинг кўплаб ўртоқлари Масихни қабул қилдилар ва минглаб одамлар Инжилни махфий равишда қабул қилдилар.

Бизларнинг яширин жамоатдаги жуда кўп биродарларимиз ва опа-сингилларимиз қўлга тушган ва бу учун улар жуда қаттиқ калтакланган, аммо уларнинг ҳеч бири бизни сотмаган.

Бундай ишни қила туриб, биз Совет Иттифоқидаги яширин жамоатдаги биродарлар ва опа-сингилларимиз билан учрашишдан ва уларнинг хизмати ҳақида билишдан хурсанд бўлардик. Аввало биз уларда мукаддасликни кўрардик. Чунки улар узоқ йиллар мобайнида коммунистик таълимот сингдирилишини бошдан кечирган эдилар. Тузли сувда яшайдиган балиқ тузланмасдан қолмаганидек, улар ўзларининг имонларини Масих учун пок ва тоза сақлаган ҳолда, «коммунизм мактабидан» ўта олдилар.

Бу имонлилар жуда пок имонга эга эдилар! Жуда буюк қайғу билан улар айтишарди: «Биз ўз фуражкаларимизда тақиб юрган, ўроқ ва болға – бу дажжолнинг белгиси эканини биламиз». Улар совет аскарлари ва зобитлари орасида Хушхабарни тарқатишда бизга жуда кўп ёрдам берди.

Мен шуни аниқ айтишим мумкинки, улар хурсандчиликдан ташқари масихийларга хос бўлган ҳамма қирраларга эга эдилар.

Улар фақатгина имонга келиш вақтида хурсандчиликни бошдан кечирардилар, кейин эса у яна йўқоларди. Мен бу ҳақида кўп ўйлардим. Мен бир баптистан: «Нима учун сенда хурсандчилик йўқ?» – деб сўраганимда, у менга: «Мен қандай қилиб хурсанд бўламан, агар мен Масихга содиқ эканимни, фаол ибодатдаги ҳаёт кечираётганимни, Худога янги одамларни олиб келаётганимни, ўз жамоатимнинг чўпонига айта олмасам? Жамоатимнинг чўпони – халқ ички ишлар қўмитаси (НКВД) нинг айғоқчиси бўлса. Унинг орқасидан ҳар доим кузатишади. Афсуски, айнан чўпонлар ўзларининг сурувини сотган. Нажот хурсандчилиги бизнинг юрагимизнинг тўрида яшаяпти, бироқ биз сизларда бор бўлган ташки хурсандчиликни йўқотдик» – дея жавоб берди.

Масихийлик биз учун қайғули эди. Эркин мамлакатларда масихийлар одамларни Масихга олиб келганида, улар тинч ҳаёт билан яшаётган жамоат аъзоларига айланарди. Аммо қачонки қулликдаги мамлакатларнинг одамлари Худога келганида, биз биламизки, улар тезгина қамоққа тушишлари, уларнинг болалари эса етим бўлиб қолишлари ҳеч гап эмас эди.

Шу сабабдан янги Масих учун қутқарилган одам хурсандчилиги, ҳар доим бунинг эвазига тўлаш керак бўлган тўловни тушунганида қайғуга айланарди. Шунинг учун биз умуман янги турдаги масихийларга, яъни яширин тарздаги жамоат масихийларига дуч келдик.

Хизматимизда биз кўп марта кутилмаган нарсалар дуч келдик.

Худди кўп одамлар масихий бўлмасдан туриб, масихийман деб ўйлаганидек, биз гувоҳ бўлдикки, кўплаб руслар, атеистман деб ўйлаган ҳолда, аслида атеист эмас эдилар.

Бир марта мен поездда кетаётганимда, менинг қаршимда совет зобити ўтирди. Мен унга Масих ҳақида айта бошлашим билан, у Худонинг мавжудлигини инкор этувчи, атеистик далиллар оқимини келтира бошлади. Маркс, Сталин, Вольтер, Дарвин ва бошқа Муқаддас Китобни инкор қилувчиларнинг ишларидан келтирилган

цитаталар, унинг тилидан ёғила бошлади. У шунчалик тез гапирардики, менга гапириш учун имкон бермасди. У тахминан бир соат гапирди ва деярли мени Худонинг мавжуд эмаслигига ишонтирди. У ўзининг нутқини тугатганида, мен ундан сўрадим: «Агар Худо мавжуд бўлмаса, нима учун сен бошингга кулфат келганида Унга ибодат қиласан?» Худди ўғирлик пайтида ушланган, ўғридек, у қизариб мендан сўради: «Менинг ибодат қилишимни сен қаердан биласан?» Мен туриб олдим: «Мен биринчи сўрадим, Демак нима учун ибодат қиласан? Жавоб бер!» Зобит бошини эгди ва шундай деди: «Фронтда, биз фашистларнинг қуршовига тушиб қолганимизда, ҳамма ибодат қилди! Биз буни қандай тўғри айтишни билмасдик, шунинг учун «Худо ва Рух! Ёрдам бер!» – деб айтдик». Юракка қарайдиганнинг кўзи ўнгида бу ибодат ажойиб эмасми?

Бир марта мен совет ҳайкалтароши намоёндалари билан танишдим. Менинг Худо ҳақидаги ҳикоямга жавобан, шундай қаршилиқ билдирдилар: «Йўқ, Худо мавжуд эмас. Биз – худосизлармиз. Аммо сенга, биз билан юз берган битта қизик воқеани айтиб берамиз.

Бир марта биз Сталиннинг ҳайкали олдида ишлаётган эдик. Иш вақтида менинг хотиним менга шундай деди: «Кўлингни бош бармоғига қара! Агар бизнинг бош бармоқларимиз бир-бирига нисбатан акс тасвир нисбатида жойлашмаганида, агар қўлларимиздаги бармоқлар, худди оёқларимиздагидек бўлганида эди, биз қўлларимизда болгани, ўймакорлик қуролини, асбобларни, китобларни ва ҳатто бир бўлак нонни ҳам ушлай олмас эдик. Инсоннинг ҳаётини бош бармоқсиз тасаввур қилиш қийин. Шундай қилиб, бош бармоқни ким яратди? Биз иккимиз ҳам марксизм мактабидан ўтганмиз ва биламизки, осмон ва ер ўз – ўзидан пайдо бўлган. Улар Худо томонидан яратилмаган. Бизга қандай ўргатган бўлсалар, биз шундай ишонган эдик. Агар Худо осмон ва ерни яратмаган бўлса, лекин ҳатто у фақатгина бош бармоқни яратган бўлса ҳамки, У бундай жуда муҳим бўлган майда нарсани яратгани учун мақтовга сазовор.»

«Биз электр лампочка, телефон, термир йўл ва бошқаларни ўйлаб топган, Эдисон, Белла ва Стивенсонни улуғлаймиз. Шундай экан, нима учун бармоқни Яратганни улуғламаслигимиз керак? Агар Эдисонда бош бармоғи бўлмаганда эди, у ҳеч нарса ярата олмасди. Шундай экан, бош бармоқни Яратган Худони улуғлаш тўғри».

Кўпинча хотинлар доно гап гапирганида, эркакларнинг жахли чиққанидек, аёлининг гаплари, эрининг жахлини чиқарди. «Бўлмагур гаплар қўй! Сенга Худо мавжуд эмас деб ўргатган. Бундан ташқари, уй эшитадиган ускуналарга тўла бўлиши мумкин. Сен бошимизга кулфат олиб келишинг мумкин. Эсингда турсин, Худо мавжуд эмас. Осмонда ҳам ҳеч ким йўқ!»

Аёли жавоб берди: «Жуда ажойиб! Агар осмонда бизнинг ота-боболаримиз ақлсизларча ишонган Қудратли Худо яшаётган бўлса, у ҳолда бизнинг бош бармоққа эгалигимиз табиий ҳол. Қудратли Худо ҳамма нарсага кодир, шунинг учун У бош бармоқни ҳам яратиши мумкин. Агар осмонда ҳеч ким йўқ бўлса, у ҳолда мен бу осмондаги бош бармоқни яратган «Ҳеч Ким» га топинаман!»

Шундай қилиб улар «Ҳеч Кимга» ишона бошладилар! Вақт ўтиши билан уларнинг «Ҳеч Кимга» бўлган имони, нафақат бош бармоқнинг Яратувчиси, балки юлдузлар, гуллар, болалар ва ҳамма ҳаётдаги ажойиб нарсаларнинг Яратувчиси бўлган Худога бўлган имонга айланди. Бу воқеа худди қадимги даврдаги Павлуснинг Афинада «Номаълум Худога» (Ҳаворийлар 17:23) топинувчи одамлар билан учрашувини эслатади.

Бу эр-хотинлар мендан ҳақиқатдан Рух – Худо бор эканлигини эшитганларидан ниҳоятда хурсанд эдилар. У – уларни шундай севиб, Ўзининг Ягона Ўғлини хочдаги ўлимга юборган, севги, донолик, ҳақиқат ва куч Рухидир.

Бундан кўринадики, улар ўзлари билмаган ҳолда, Худога ишонганлар. Худо менга шундай уларга ёрдам бериш имкониятини бердики, улар ўзларининг имонларида яна бир пағонага кўтарилди, яъни тавба қилиш ва гуноҳлари кечирилиш пағонасига кўтарилди.

Бир марта мен кўчада рус зобит аёлини кўриб қолдим. Мен унинг ёнига келдим ва унга шундай дедим: «Мен биламанки, кўчада нотаниш аёлга мурожат қилиш одобдан эмас, аммо мен чўпонман ва менинг ниятим холис. Мен сизга Масих ҳақида айтиб беришни хоҳлайман»

«Сиз Масихни яхши кўрасизми?» – қичқирди у. «Ҳа! Бутун юрагим билан» – дедим. У кучоғини очиб менга ташланди ва мени ўпа бошлади. Мен озгина ноқулай бўлдим. Мен ўзимни ноқулай сездим, чунки мен чўпон эдимда. Ўзимга келиб, мен ҳамма бизни қариндошлар деб ўйлайди деган умид билан, унга кучоғимни очиб жавоб бердим. У қичқирган ҳолда: «Мен ҳам Масихни яхши кўраман!» – деди. Мен аёлни уйимга таклиф қилдим ва у аёл Исо ҳақида, Унинг исмидан бошқа ҳеч нарса билмаслигини, хайратланган ҳолда билиб олдим. Лекин барибир у Исони яхши кўрарди. У Исо Қутқарувчи эканини, нажот ўзи нима эканлигини билмас эди. У Масих қаерда яшаганини ва ўлганини ҳам билмасди. У Исонинг таълимоти ҳақида, ҳаёти ҳақида, хизмати ҳақида ҳеч нарса билмас эди. У мен учун бир кашфиёт эди: қандай қилиб, фақатгина унинг исмини билган ҳолда яхши кўриш мумкин?

Мен бу аёлга ўзимнинг хайратим ҳақида айтганимда, у менга тушунтириб берди: «Болаликда мени расмларни эслаб қолишга ўргатишган. Масалан, «А» – бу «автобус», «Б» – бу «балиқ», «В» эса – бу «вагон» ва ҳақозо.

Мен мактабда катта синфга ўтганимда, бизнинг асосий мажбуриятимиз – бу коммунистик Ватанимизни ҳимоя қилиш эканини ўргатишган. Бизни коммунистик ахлоқ – одоб руҳида тарбиялашган. Бироқ мен «муқаддас мажбурият» ва «ахлоқ – одоб» нимани англатишини билмас эдим. Менга тасаввур қила оладиган расм керак эди. Бизнинг ота – боболаримиз ҳамма ажойиб бўлган, ҳурматга ва топинишга сазовор бўлган нарсаларни «иконалар» билан тасаввур қилишганлар. Мисол учун, менинг бувим ҳар доим Масих деб аталадиган расм олдида бош эгарди. Мен бу исмни яхши кўриб қолдим. У мен учун шунчалик яқин бўлиб қолди! Бу исмнинг жаранглаши мени хурсандчиликка тўлдириб юборди».

Мен унинг гапларини эшитганимда, менинг хаёлимга Филиппикларга 2:10чи оят келди. Унда Исонинг исми тилга олинганда, кўк, ер ва ер остидаги борлиқ жон тиз чўкади деб айтилган. Эҳтимол дажжол ер юзидан Худо ҳақидаги билимни вақтинчалик йўқ қилиши мумкиндир. Аммо Исо исмини ўзида – одамни нурга олиб келишга қодир бўлган куч бор.

У менинг уйимда Масихни қабул қилди ва энди у яхши кўриб қолган исм, унинг юрагида яшамокда эди.

Руслар билан ўтказган ҳар бир дақиқам, шеъриятга ва чуқур маънога тўла эди. Темир йўл бекатларида Хушхабарни ваъз қиладиган опамиз, Худонинг Каломи билан қизиққан бир зобитга менинг уй манзилимни берган. Бир куни кечки пайт у менинг уйим остонасида пайдо бўлди – баланд бўйли, келишган Совет Армиясининг лейтенанти.

Мен ундан сўрадим: «Нима ёрдам беришим мумкин?»

У менга жавоб бериб: «Маслаҳат сўраб келдим».

Мен унга Каломдаги муҳим парчаларни ўқишни бошладим. У қўлини менинг устимга қўйди ва деди: «Илтимос қиламан, мени алдама. Мен халқи қоронгуликда сақланаётган миллатга тегишлиман. Менга тўғриси айт: бу ҳақиқий Худонинг Каломими?» Мен уни у ҳақиқий эканлигига ишонтирдим. У бир неча соат эшитди, кейин эса Масихни қабул қилди.

Руслар камдан-кам ҳоллардагина дин масаласида юзаки ва носамимий ўйлайдилар. Улар динга қарши курашяптиларми, Масихни қидираяптиларми, нима қилмасин, улар чин юракдан самимий қиладилар. Мана нима учун коммунизм пайтида Россияда масихийлар шунчалик муваффақиятли хизматчилар ёки имонлилар бўлишган. Тарихдан шундай бўлганки, руслар қадим замонлардан бери диндор халқ бўлиб келишган. Уларга ўхшаган мамлакатлар – Хушхабар тарқатиш иши учун пишиб етишганларидан кейин, улар бирин-кетин Хушхабарни қабул қила бошлайдилар ва тарихнинг йўналиши ўзгаради. Минг афсуски, Россия ва унинг халқлари Худо Каломига нисбатан худди шундай чанқоқликни ҳис қилмоқдалар, аммо шундай бўлсада, кўплар уларни эътибордан четда қолдирмоқдалар.

Бизнинг руслар орасидаги хизматимиз катта ҳосил келтирди.

Мен Пётрни эслайман. У совет иттифоқининг қайси қамоқхонасидан қочганини ҳеч ким билмайди. У жуда ёш, йигирма ёшда бўлган. У шунингдек Руминияга Совет армияси орқали келиб қолган. У бизнинг махфий учрашувларимиздан биттасида имонга келди ва у ўша заҳотиёқ мендан сувга чўмдиришни сўради.

Сувга чўмдиргандан кейин, мен Пётрдан сўрадим. Унга Мукаддас Китобдан қайси оят шунчалик таъсир қилдики, у ўзини Худога бағишлашга қарор қилди.

У қачонлардир, Луқо Хушхабарининг 24чи бобида Исонинг Ёммаус йўлида иккита шогирди учрашуви ҳақида ўқиганман, деб жавоб берди: «Ниҳоят, ўша бораётган қишлоққа яқинлашдилар. Исо Ўзини йўлида давом этадиган қилиб кўрсатди». Пётр шундай деди: «Мен тушунмайман, нима учун Исо Ўзини йўлида давом этадигандек қилиб кўрсатди. Мен ишонаманки, Исо Ўз шогирдлари билан қолишни хоҳлаган. Унда нима учун у шундай жавоб берган?» Мен унга тушунтирдимки, Исо бу ишни хурмат юзасидан қилган. У Ўзининг шу ерда кераклигига ишонч ҳосил қилишни хоҳлаган. Таклиф қилинганини эшитиб, У хурсандчилик билан уларнинг уйига кирган. Коммунистлар – жуда хурматсиз ва қўполлар. Улар одамларнинг юрагига ва онгига зўравонларча бостириб кирадилар. Улар одамларни эрта тонгдан, то кечкурунгача эшитишга мажбурлайдилар. Бунинг учун улар мактаблардан, радиодан, газеталардан, плакатлардан, фильмлардан, атеизм бўйича маърузалардан фойдаланадилар ва қаёққа борма, булардан ҳамма жойда фойдаланадилар. Одамлар хоҳлайдиларми йўқми, уларнинг худосизларча ташвиқотини тўхтовсиз эшитишга мажбурлар. Исо инсон эркинлигини хурмат қилади. У инсоннинг юрагига секин эшик қоқади.

«Исо Ўзининг мулоимлиги билан мени Ўзига жалб қилди», – деб тан олди Пётр. Бу коммунизм ва Масих ўртасидаги қарама – қаршилик, уни Исога ишонтирди. У – Исо Ўзининг характери

билан жалб қилган ягона рус кишиси эмас. (Чўпон сифатида, мен ўзим бу ҳақида ҳеч қачон ўйламаганман.)

Имонга келганидан кейин Пётр бир неча марта Совет Иттифоқига масихий адабиётлар жўнатди, Руминиядаги ва Россиядаги яширинча юрган жамоатларга ёрдам берди. Бу билан у ўзининг ҳаётини ва эркинлигини хавф остига қўярди. Вақт ўтиши билан у қамалди. Мен охириги марта у ҳақида эшитганимда, ҳали ҳам қамокхонада эди. Эҳтимол, у аллақачон вафот этгандир? Қизик, у ҳозир қаерда экан, осмонда дам олаётганмикан ёки ерда ўз курашини давом эттираётганмикан? Билмайман... Бу фақатгина Худога маълум.

Худди Пётрдек, жуда кўплаб одамлар Худони оддийгина таниб билиш билан чекланмаган эдилар. Биз навбатдаги жонни Худога олиб келиш билан тўхтаб қолишимиз керак эмас. Буни қилиш билан биз фақатгина ўз вазифамизнинг бир қисминигина бажарган бўламиз. Ҳар бир Масихни таниб билган жон, ғалаба қозонадиган жон бўлиши керак. Руслар нафақат Худони таниб билдилар, балки улар яширин тарздаги жамоатларда Худонинг элчиларига айлана бошладилар. Улар Масих учун мард ва жасур кишиларга айландилар. Бу ишни улар ҳар доим ўзлари учун Ҳаётини берган Шахсга нисбатан қилиши мумкин бўлган энг кичкина иш деб такрорлар эдилар.

Бизнинг қулликдаги халқларга яширин тарздаги хизматимиз

Бизнинг хизматимизнинг яна битта қирраси руминлар орасида яширин тарздаги элчилик хизмати эди.

Аввал коммунистлар жамоатларнинг етакчиларини васвасага солган ҳолда ўз томонига оғдиришга ҳаракат қилдилар, аммо тез орада улар ўзларининг ниқобларини ечиб ташладилар. Ўшанда террорчилик ва кўп минглаб одамларни қамаш бошланди. Худди русларни Худога олиб келиш қийин бўлганидек, энди биз учун ҳам жонларни Худога олиб келиш қийин бўлиб қолди.

Вақт ўтиши билан мен Худонинг инояти билан Масихга олиб келган биродарларим билан бирга қамокда ўтиришимга тўғри келди. Мен уйда олтига боласи қолган бир киши билан битта камерада ўтирдим. Хотини ва болалари очликда қолган эди. У ҳеч қачон уларни кўролмас эди. Мен ундан сўрадим: «Мен сени Масихга олиб келганим учун, оиланг эса шундай камбағалчиликда қолгани учун мендан хафа эмасмисан?». У менга шундай жавоб берди: «Сен мени шундай ажойиб Қутқарувчига олиб келганинг учун миннатдорчилик изҳор қилишим учун менда сўз етмаяпти. Мен ҳозир ҳам ҳеч нарса ўзгартирмаган бўлардим».

Шундай шароитда ваъз қилиш осон эмас эди. Одамлар ўзларини камситилган сезардилар. Коммунистлар улардан ҳамма мулкани тортиб олдилар. Улар фермерлардан дала ва қўйларини, сартарош ва тикувчилардан иш хоналарини тортиб олдилар. Мулкларни нафақат бойлардан тортиб олишдилар, балки камбағаллар ҳам азоб чекдилар. Деярли ҳар бир оилада кимдир қамалган эди, камбағалчилик эса ўсиб бораётган эди. Одамлар сўрардилар: «Нима учун севги Худоси шундай ёвузликнинг ғалаба қозонишига рухсат бераяпти?»

Ҳаворийлар учун ҳам, Масих хочда «Эй Худоим, нега мени ташлаб қўйдинг?» деган сўзлар билан ўлган, азобли пайшанбада Масихни ваъз қилиш осон бўлмаган эди. Шундай экан, бизнинг хизматимиз ҳосил келтиришда давом этаётганлиги ҳақидаги омил, бунинг Худодан эканлигини исботларди. Масихийча имон ҳамма саволларга жавоб беришга тайёр. Исо бизларга камбағал, бечора, ҳамма нарсадан ажралган Лазар ҳақида гапирган. У ҳам бизга ўхшаб ўлаётган, очликка юз тутган, унинг яраларини итлар ялаётган эди. Лазарнинг ҳаёти тугаганда эса, фаришталар уни Иброҳимнинг қошига олиб кетдилар.

Қандай қилиб яширин жамоат ярим очиқчасига хизмат қилган.

Яширин жамоат уйларда, ўрмонларда, ертўлаларда – қаерда йиғилиш мумкин бўлса, ўша ерларда хизмат қилган. Худди бошқа

кўплаб мамлакатлар каби, Руминияда ҳам яширинча йиғилган жамоат қисман яширин бўлган. Худди катта муз бўлагининг учи кўринганидек, жамоат хизматининг ҳам бир қисми тепадан кўриниб турган. Коммунизм пайтида кўчада хушхабар айтиш жуда хавфли бўлиб қолди, аммо айнан шу тариқа биз жуда кўп жонларни қутқаришга муваффақ бўлдик. Бошқача йўл билан уларни қутқариш имкони бўлмасди. Хушхабар айтишнинг бу турида менинг хотиним жуда фаол бўлган. Масихийлар билдирмасдан кўчанинг бурчакларида йиғилишарди ва секин кўшиқ куйлашни бошлардилар. Одамлар ажойиб ашулани эшитиш учун уларнинг атрофида тўпланардилар. Ўшанда менинг хотиним Хушхабарни айта бошларди. Биз махфий полиция келишидан олдин тарқалардик.

Бир куни, мен бошқа хизмат билан банд бўлган пайтимда, менинг хотиним Бухарестдаги катта заводнинг кираверишидаги минглаб ишчилар олдида сўзга чиққан. У ишчиларга Худо ҳақида ва нажот ҳақида гапириб берган. Эртаси куни эрталаб ўша ишчиларнинг кўплари коммунистларнинг ноҳақлигига қарши чиққанлиги учун отиб ташланган!

Биз яширин жамоат бўлишимизга қарамасдан, барибир худди Яхё Чўмдирувчига ўхшаб, халққа ва юқори мансабдагиларга, Исо ҳақида очик гапирганмиз. Бир марта ҳукумат идораларидан бирининг олдида иккита биродаримиз бош вазир, Георге Георгиу – Дежунинг қошига яқинлашишга муваффақ бўлган. Уларда бор бўлган бир неча минут ичида, биродарлар унга Масих ҳақида гувоҳлик берганлар ва гуноҳдан ва қувғин қилишдан воз кечишга чақиришган. У бу эркаклар қўрқмасдан гувоҳлик бергани учун уларни қамоққа олишни буюрган. Ўшандан буён кўп вақт ўтди ва бош вазир Георгиу-Дежу касал бўлиб қолганида, кўп йиллар олдин биродарларимиз томонидан экилган Хушхабар уруғи униб чиқди. Бу уруғни экишгани учун иккита биродаримиз қаттиқ қийналган. Ўз азоби пайтида бош вазир унга айтилган сўзларни эслаган «Худонинг каломи жонли ва таъсирли, ҳар турли дудам қиличдан ўтқиррокдир» (Ибронийлар 4:12). Сўз унинг қаттиқ юрагига кириб борган ва уни Масихга тобе қилди. Дежу ўзининг гуноҳларидан

тавба қилди, Исони ўзининг Қутқарувчиси сифатида қабул қилди ва касалигига қарамасдан Унга хизмат қила бошлади. Тез орада у вафот этди, аммо унинг янги эгаси бўлган Қутқарувсининг олдига кетди. Буларнинг ҳаммаси иккита масихий бу учун тўлов тўлашга тайёр бўлганлиги сабаб амалга ошган. Бу биродарлар ҳозир ҳам қувғинларга дуч келаётган масихийларнинг мардлигини намоён қилади.

Коммунистик азоблар Хушхабарнинг ваъз қилинишини сезиларли даражада қийинлаштирди, аммо биз барибир бир нечта масихийча танқидий асарларни нашр қилишга ва уларни қаттиқ коммунистик цензурадан ўтказишга муваффақ бўлдик. Биз текширувдан ўтказувчига биринчи варақасида коммунизмнинг асосчиси Карл Маркснинг расми бўлган «Дин – халқ учун наркотик» деган буклетни тақдим қилдик. У бунини коммунистик нашр деб ўйлаб, ўз мухрини қўйиб берди. Бундай буклетларда Маркс, Ленин ва Сталиннинг цитаталари келтирилган бир нечта варақлардан кейин Масих ҳақида ҳикоя қилинади.

Бундай «коммунистик» буклетларни биз парадлар ва намойишлар пайтида тарқатардик. Биринчи варағида Маркснинг расмини кўриши биланок, коммунистлар уларни ёппасига сотиб олардилар. Улар ўнинчи варағига борганларида тушунардиларки, у ерда Худо ва Масих ҳақида гапириларди. Биз эса аллақачон узокқа кетиб бўлардик.

Шунинг учун яширин жамоат нафақат яширин хизматлар билан шуғулланарди, балки очикчасига Хушхабарни кўчаларда ва ҳукумат идораларида ваъз қиларди. Бунинг учун тўлов тўлашга тўғри келарди, аммо биз бунга тайёр эдик. Ҳозир ҳам яширин жамоатлар бунга тайёр.

Ниқоб остидаги хизмат.

Махфий полиция яширин жамоатни қаттиқ қувғин қиларди, чунки улар унда охири қолган ягона самарали қаршилик кўрсатувчи кучни кўрардилар. Бу шундай рухий куч эдики, агар унга тегмасдан шундай қолдирилса, уларнинг атеистик

таълимотини ағдариб ташларди. Яширин жамоат улар учун катта хавф туғдиришини яхши тушунардилар. Улар Исога ишонадиган одам ҳеч қачон ўйламасдан ва ўз хохишисиз иш қилмаслигини яхши билардилар. Улар инсоннинг руҳи ва Худога бўлган имонини эмас, фақатгина жисмоний танасинигина қамокқа ташлашлари мумкин эканлигини яхши билардилар. Шунинг учун ҳам уларга қарши курашишга катта куч сарфлардилар.

Хаттоки яширин жамоат ҳукуматда ҳам, махфий полиция орасида ҳам ўз тарафдорларига, ҳатто ўз аъзоларига эга эди.

Жамоатни душманнинг режалари ҳақида огоҳлантира олиши учун биз масихийларни махфий полицияга ишга киришга ва мавжуд бўлган формалар ичида энг ғазабгўйининг кийимини кийишга чақирардик. Шундай қилиб, полицияда яширин жамоатдан бўлган бир неча биродарлар ишларди. Улар учун ўзларининг имонини яшириш ва коммунистларнинг кийимини кийгани учун оила аъзолари ва дўстлари томонидан жеркиб ташлашга чидашларига тўғри келарди. Улар нима учун шундай қилаётганини тушунтириб беришга ҳам ҳаққи йўқ эди. Аммо улар бундай қурбонликка ўзларидан кечган ҳолда борардилар, мана Масихга бўлган севги қанчалик кучли бўлган!

Мени махфий полиция ўғирлаб кетиб, кўп йил мобайнида қаттиқ режимли қамокхонада қамаб қўйганларида, масихий шифокор махфий полицияга бир мақсад билан – мени излаб топиш мақсади билан ишга кирази! Махфий полициянинг шифокори сифатида у қамокхонадаги ҳамма камераларга киришга ҳуқуқи бор эди ва менга ёрдам бериш умидини йўқотмаган эди. У коммунист бўлди деб ишониб, ундан ҳамма дўстлари юз ўгирган эди. Ўша пайтда қамалган одамнинг кийимини кийишдан кўра, жаллодларнинг кийимини кийиш каттароқ қурбонлик эди.

Бу шифокор ажратиб қўйилган қоронғу камерадан мени топиб, менинг тирик эканлигимни биродарларга хабар қилди. У менинг 8,5 йиллик қамокдаги пайтимда учратган биринчи дўстим бўлди! У туфайли жамоат менинг тирик эканлигимни билди ва 1956 йилда Эйзенхауэр – Хрушчев муносабатлари «илиқлашуви» пайтида кўплаб қамокдагиларни авф қилишди. Масихийлар менинг озод

қилинишимга эришдилар ва мени бир қанча вақтга озод қилдилар. Агар бу шифокор атайин мени қидириб топиш учун полицияга ишга кирмаганида, мени ҳеч қачон озод қилмасдилар. Мен ҳозиргача қамоқхонада ёки қабрда чириб ётган бўлардим.

Ўзларининг полициядаги мансабларидан фойдаланиб, яширин жамоатнинг аъзолари бизни кўп марта уларнинг режаларидан огоҳлантиришар эдилар ва жиддий ёрдам кўрсатишар эдилар. Коммунистик мамлакатларда яширин жамоатга ҳозир ҳам махфий полицияда ўзларига яқинлашаётган хавф-хатардан огоҳлантирадиган ва ҳимоя қиладиган тарафдорларига эга. Уларнинг айримлари жамоатга ёрдам бериш учун ўзларининг Масихга бўлган имонини яширган ҳолда, ҳукуматда катта мансабларни эгаллаган. Ҳозир улар Масихга сирли равишда хизмат қиляптилар, улар фақатгина осмонда Масихни очик эътироф этишлари мумкин.

Шундай бўлса ҳам яширин жамоатнинг кўплаб аъзолари фош қилинган ва қамалган. Бизнинг орамизда ҳам жамоат ҳақида полицияга сотган бир нечта яҳудолар топилди. Дўппостлашлар, таҳқирлашлар, қўрқитишлар ва шантаж қилишлар орқали коммунистлар жамоат хизматчиларини ва аъзоларини ўз биродарларини сотишга мажбур қилар эдилар.

2 БОБ

«Ҳеч ким каттароқ севгига эга эмас...»

29 февраль 1948 йилгача мен ҳам очик тарзда, ҳам яширин тарзда хизмат қилардим. Ўша қуёшли якшанба кунда, кўчада жамоатга қараб йўлда кетаётганимда махфий полиция мени олиб кетди.

Муқаддас Китобнинг бир нечта жойида учирайдиган «ўғирлаб кетиш» деган сўзнинг маъноси нимани англатиши ҳақида тез – тез фикрлар эдим.

Ўша пайтларда кўплаб одамлар ўғирлаб кетилган эди. Махфий полициянинг машинаси менинг ёнимда тўхтади, ундан тўртта эркак киши сакраб тушдилар ва мени машина ичига итаришди. Мени қамоқхонага олиб боришди ва ўша ерда саккиз йилдан кўпроқ яширин тарзда ушлаб туришди. Бу вақт мобайнида ҳеч ким менинг тирик ёки ўлик эканлигимдан бехабар эди. Хотинимнинг ёнига ўзини қамоқхонадан озод бўлган киши сифатида таништирган, махфий полиция хизматчиси келган. У менинг дафн маросимимда қатнашганлигини айтган. Бу хабар менинг юрагимни ларзага солди.

Ўша пайтда барча деноминациядаги жамоатлардан бўлган минглаб имонлилар қамоқхоналарга тушдилар. Нафақат хизматчилар, ҳатто ўз имони ҳақида гувоҳлик берган оддий дехқонлар, ёшлар ва қизлар ҳам қамоқхоналарга тушганлар. Бутун Руминия бўйлаб ва бошқа коммунистик мамлакатларда қамоқхоналар тўлиб кетганди. Қамалиш эса, азоб беришни англатар эди.

Азоб беришлар жуда даҳшатли бўлган. Мен ҳатто ўз бошимдан кечирган нарсаларни эслашни ҳам хохламайман.

Ҳатто бу ҳақида эслашнинг ўзи – жуда оғриқли. Мен ўзимнинг «Худо билан яширин тарзда» («In God's Underground») деб номланган китобимда, қандай қилиб Худо қамоқхонадаги ўша даҳшатли кунларни енгиб ўтишга ёрдам бергани ҳақида гапириб берганман.

Кўтариб бўлмас азоблар

Флореска исмли чўпонни қизитилган дазмол билан азоб беришган ва пичоқ билан сўйишган. Уни аямасдан урушган. Жуда катта труба орқали унинг камерасига оч бўлган каламушларни қўйиб юборишган. У ухлай олмаган, чунки у ҳамма вақт улардан химояланиши керак бўлган. Агар у бир дақиқа ухласа, каламушлар тезда унга ташланишган.

Икки ҳафта мобайнида уни тикка туришга мажбурлашган. Шу тарзда коммунистлар ундан ўз биродарларини сотишга мажбурлашганлар, аммо у батамом рад қилган. Кейин улар унинг ўн тўрт ёшли ўғлини қамоқхонага олиб келишган ва отасининг кўзи олдида тугунли арқон билан ура бошлашган. Чўпон уларга эшитишни хоҳлаган нарсани айтмагунча, азоб беришни давом этиришларини айтиб қўрқитишган. Бечора ақлини йўқотиб қўйишига оз қолган. У имкони бўлганча ўзини ушлаб турган, кейин эса ўғлига қичқирган: «Александр, мен уларга улар хоҳлаётган нарсани айтишим керак!» Мен бошқа бу нарсага қараб туролмайман! Бироқ ўғли уни тўхтатган: «Ота, мен сотқин отам бўлишини хоҳламайман. Сабр қилинг! Агар улар мени ўлдирсалар, мен «Исо ва ватан учун» деган сўзлар билан ўламан». Коммунистлар жаҳли чиқиб, уни янада ҳайвонларча азоб беришни бошлаган ва уни ўлгунча қийнашган. Камеранинг деворлари унинг қонидан қизариб кетганди. У Худони улуғлаб вафот этган. Бизнинг азиз биродаримиз Флореска эса ҳеч қачон олдингидек ҳолатга қайтмади.

Бизнинг қўлимизга ичида учли миҳлар бўлган қўл кишанларини тақардилар. Агар кимирламасангиз, улар қўлни кесмасди. Аммо зах, совуқ камерада, совуқдан титраётган пайтимизда, қўл кишанлари билакларимизни лой қилиб юборарди.

Масихийларни бошини пастга осилтирган холда аркон билан осиб кўйишарди ва жуда каттиқ урардилар. Урганларида таёқдан улар у ёқдан бу ёққа бориб келардилар. Уларни «муз хоналарга» жойлардилар. Бу хоналар шунчалик совуқ бўлардики, уларнинг деворлари қиров билан қопланган бўларди. Мени ҳам қачонлардир худди шундай камерага кийимсиз ташлашган. Қамоқхонанинг врачлари эшикнинг дарчаси орқали бизларни кузатиб тураришди ва совуқ қотишдан ўлимга яқинлашишнинг биринчи белгиларини кўришлари биланоқ кўриқчиларга ишора қилардилар. Улар эса бизларни эриб олишимиз учун чиқарардилар. Аммо биз эриб бўлишимиз билан яна бизни «муз камераларга» ташлардилар. Музларимиз эриши, ўлгудек музлаш, кейин яна эриш – мана шундай яна ва яна такрорланарди! Ҳатто хозир ҳам мен айрим пайтда холодильникни очишдан кўрқаман.

Масихийларни ўзидан озгина каттароқ бўлган тахта яшикларда тикка туришга мажбурлардилар. Бундай пайтда қимирлашнинг иложи бўлмасди. Ички томонида ҳар ёқдан жуда ўткир михлар чиқиб турарди. Кўзғалмасдан туришга чидаса бўларди, аммо бизни узоқ соатлар мобайнида шундай туришга мажбурлардилар. Кўзғалмасдан туришнинг иложи қолмаганда, бизнинг бошимиз айлана бошларди ва ўткир михлар танамизга санчиларди.

Коммунистларнинг масихийларга нисбатан қилган ишлари инсоннинг ақлига сиғиши қийин. Мен шундай коммунистларни кўрдимки, улар масихийларнинг устидан мазах қилганларида юзлари очилиб кетарди. Айримлар «Мен – шайтонман!» – деб кичкирардилар.

«Чунки бизнинг курашимиз ўткинчи башарга қарши эмас, балки самовий оламдаги ёвуз руҳий кучларга, ҳокимлару ҳокимиятларга, бу қоронғи дунёни бошқараётган *руҳий* ҳукмронларга қаршидир» (Эфесликларга мактуби 6:12). Биз коммунизм – бу инсонлардан эмас, шайтондан эканига ишонч ҳосил қилдик. Бу – руҳий куч ва уни ундан ҳам кучлироқ бўлган куч – Худонинг Руҳи билангина енгиш мумкин.

Мен кўпинча ўзимга азоб берувчилардан сўрардим: «Нахотки сизларнинг юракларингизда заррача ҳам афсусланиш йўқ бўлса?».

Кўпинча улар менга Лениндан цитата келтириб шундай жавоб берардилар: «Тухумнинг пўстлогини ажратмасдан туриб, қуймоқ тайёрлаб бўлмайди». Мен эса давом эттириб: «Мен биламан, сизлар Лениндан цитата келтираяпсизлар. Аммо ғўлани ёриш ва инсонга азоб бериш, бу – бир хил нарса эмаску. Ҳар бир берилган зарба тирик одамга оғриқ беради ва онанинг азобланишига олиб келади». Аммо ҳаммаси бекор эди. Улар – материалистлар эди. Улар учун ўз мақсадларидан бўлак нарса йўқ эди ва инсон улар учун худди бир ғўла ёки тухумнинг пўстлоғи каби нарса эди. Шундай ишонч, уларни худди тошга ўхшаб, жаҳолатнинг тубига гарқ қилади.

Атеизмнинг бағри тошлигини тарифлашга тил ожизлик қилади. Қачонки инсон эзгулик учун мукофот ва ёвузлик учун жазо кутаётганлигига ишонмаса, у инсон бўлиш ҳуқуқига эга эмас. Инсоннинг ичида яшаётган ёвузлик чегара билмайди. Коммунист – жаллодлар кўпинча шундай деб такрорлар эдилар: «Худо мавжуд эмас, худди ёвузлик учун жазо мавжуд бўлмаганидек, ўлимдан кейинги ҳаёт ҳам мавжуд эмас. Биз нима хоҳласак, ўшани қилишимиз мумкин». Мен битта жаллоднинг айтган гапини эшитганман: «Мен шу пайтгача тириклигим учун, ўзим ишонмайдиган Худога миннатдорман. Мен юрагимда яшаётган ёвузликка бемалол эрк бера оламан». Бу ёвузлик масиҳийларнинг устига ақл бовар қилмас бағри тошлик ва қулоқ эшитмаган азоблар ила ёғилди.

Агар одамни тимсоҳ еб қўйса, мен жуда ачинардим. Аммо мен тимсоҳни айблай олмайман, чунки у – одоб-ахлоқли ҳайвон эмас. Худди шундай коммунистларни ҳам айблаб бўлмайди. Коммунизм улардаги барча одоб-ахлоқ ҳиссиётини йўқ қилган. Улар ўзларининг юрагида шафқат йўқлиги билан мақтанар эдилар.

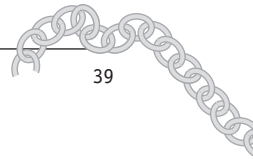
Коммунистлар менга битта жуда муҳим дарсни ўрганишга ёрдам бердилар: худди уларнинг юрагида Исо учун жой бўлмаганидек, мен ҳам ўз юрагимда шайтон учун заррача ҳам жой қолдирмасликка қарор қилдим.

Мен америка сенатининг ҳавфсизлик масалалари бўйича Комитетига гувоҳлик бергандим. Ўша ерда мен қандай қилиб

масихийларни даҳшатли тарзда, тўрт кун ва тўрт кечага хочга боғлаб қўйиб, мазах қилганликлари ҳақида айтиб бергандим. Хочни полга ётқизардилар ва юзлаб маҳбуслар ўзларининг ҳар кунлик ишини тўғри хочга боғланганларнинг юзига ва танасига бажарар эдилар. Кейин хочни яна қайта тиклардилар ва коммунистлар уларнинг устидан мазах қилишардилар: «ўзларингизнинг Масихингизга қаранглар. У қандай ажойиб! Қандай самовий хид!» Мен қандай қилиб, азоблар туфайли жинни ҳолатга келиб қолган руҳонийнинг, инсонлар қилган иши ва сийдикларини йиғиштириб олишга мажбур бўлгани ва ўшалар ёрдамида масихийларга қутлуғ кечалик ўтказганлиги ҳақида гапириб бердим. Бу руминиянинг Питешти шаҳридаги қамоқхонада юз берган. Мен руҳонийдан, нима учун бундай ҳақоратлардан кўра ўлимни афзал кўрмагани ҳақида сўрадим. У шундай жавоб берди: «Илтимос, мени айблама. Мен Исодан кўра кўпроқ нарсани бошдан кечирдим». Муқаддас Китобдаги дўзах ҳақидаги барча тарифлар ва «Inferno» («Дўзах») асаридаги қаҳрамон Дантенинг оғриқлари – буларнинг ҳаммаси коммунистик қамоқхоналардаги азоблар олдида ҳеч нарса эмас эди.

Бу – Питешт қамоқхонасида якшанба кунлари юз берган воқеаларнинг бир қисмигина ҳолос. Қолган нарсалар ҳақида ҳатто эслашнинг ўзи кўрқинчли. Агар булар ҳақида яна айтиш керак бўлса, менинг юрагим бардош беролмайди. Буларнинг ҳаммаси ҳақида ёзиш жуда даҳшатли ва жирканчли. Мана нималардан ўтишга тўғри келган ва Масихдаги биродарлар булардан ҳали ҳам ўтишга тўғри келаяпти!

Агар мен коммунистик азоб-уқубатларнинг ҳаммасини тарифлашда ва масихийлар кўрган ҳамма қурбонлар ҳақида айтишни давом этганимда эди, мен ҳеч қачон ўз ҳикоямни тугата олмасдим. Бизнинг биродар ака-уқларимиз ва опасингилларимизнинг нафақат кўрган азоблари, балки қаҳрамонликлари ҳам бутун дунёга тарқалди. Қамоқдагиларнинг қаҳрамонликлари, ҳали эркинликда юрганларни руҳлантитар эди.

Машхур имон қаҳрамонларидан бири чўпон Милан Хаймович бўлган.

Қамоқхоналар тўлиб бўлган эди ва қоровуллар бизларнинг исмларимизни ҳам билмас эди. Улар қамоқхонанинг тартибини бузганганлиги учун маҳбусларни чақириб йигирма беш қамчи берардилар. Бир неча марта чўпон Хаймович бошқаларнинг ўрнига ўз хоҳиши билан калтакланган эди. Бу билан у қамоқдагиларнинг ҳурматини нафақат ўзи учун, балки ўзи айтиб юрган Масих учун ҳам қозонган эди.

Яширин жамоатда битта ёш қиз хизмат қилар эди. Коммунистлар унинг яширин равишда Хушхабарни тарқатиб юрганини ва болаларга Масих ҳақида ўқитиб юрганини билиб қолишган. Бу қизни қамоққа олишга қарор қабул қилган эди. Бироқ қамоққа олишни янада даҳшатлироқ ва оғриқлироқ қилиш учун улар бу қарорларини бир неча ҳафтага, унинг тўйигача қолдирдилар. Бу қиз ўзининг байрамона куни оқ никоҳ кўйлагини кийди. Бу унинг ҳаётидаги энг ажойиб, энг хурсанчилик куни эди! Кутилмаганда эшик очилди ва эшик остонасида махфий полиция пайдо бўлди.

Полиция ходимларини кўриб, қиз кўлини кишан тақиш учун узатди. Улар тезда кўлига кишан тақдилар. Бу қиз ўзининг севгилисига қаради, кейин эса кишанни ўпиб шундай деди: «Менинг тўйим куни совға қилинган ушбу қимматбаҳо безак учун ўзимнинг Осмондаги Куёвимдан миннатдорман! Мени Ўзи учун азоб чекишга лойиқ кўриб, танлагани учун Ундан миннатдорман». Хонада биродар ака-ука, опа-сингилларни ва унинг куёвини ҳасратда қолдириб, ўзини судраб олиб кетдилар. Уларнинг ҳаммаси қамоқхона кўриқчиларининг кўлига тушган ёш масихий қизлар билан нима бўлишини яхши билардилар. Куёв қизни содиқ қолган ҳолда қамоқдан қайтишини кутди. Беш йилдан кейин уни чиқазишди – бахтсиз, хароб бўлган, ўзининг ёшидан ўттиз ёшларча қари кўринарди. Бу ўзининг Масихи учун қилиши мумкин бўлган ишларнинг ичида энг арзимаси, деб айтди. Мана шундай содиқ масихийлар яширин жамоатларда хизмат қилдилар!

«Мияни тозалашга» қарши туриб

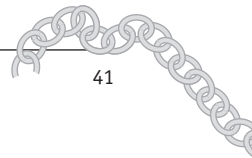
Гарбда яшовчилар Корея ва Ветнам уруши пайтидаги «мияни тозалаш» ҳақида эшитганлиги шубҳасиз. Менинг ўзим ҳам «мияни тозалашни» бошдан кечирганман. Бу – энг даҳшатли азоблардан биттаси.

Хафталар, ойлар, йиллар мобайнида ҳар куни ўн етти соат бизларни куйидаги сўзларни ўтириб, эшитишга мажбур қилардилар:

«Коммунизм – бу яхши!
 Коммунизм – бу яхши!
 Коммунизм – бу яхши!
 Масихийлик – бу ақлсизлик!
 Масихийлик – бу ақлсизлик!
 Масихийлик – бу ақлсизлик!
 Воз кеч!
 Воз кеч!
 Воз кеч!»

Мендан бир неча марта, қандай қилиб «мияни тозалаш»га қарши туришга мушарраф бўлганимиз ҳақида сўрашдилар. Фақатгина ягона усули бор – бу «юракни тозалаш». Агар юрагимиз Исо Масихнинг севгиси билан ювилган бўлса, агар Уни севсак, у ҳолда ҳар қандай азобларга қарши тура оламиз. Ўзининг қайлиғини севган келин, у учун нималар қилмайди дейсиз? Ўзининг боласини севган она, у учун нималар қилмайди дейсиз? Агар сиз Масихни худди чақалоқлигида қўлида ушлаган Марям каби севсангиз, агар сиз Масихни ўзининг қайлиғини севган келин каби севсангиз, у ҳолда Масих учун даҳшатли азобларни ҳам бошдан кечири оласиз.

Худо бизларни бошдан кечирган нарсаларга қараб эмас, балки қандай севганимизга қараб ҳукм қилади. Қамоқхоналарда имони учун азоб чеккан масихийлар севишни билардилар. Мен бунга гувоҳман: улар Худони ва одамларни севишни билардилар.

Мазах қилиш ва шафқатсизлик узлуксиз давом этди. Жаллодлар мендан икромнома олиш учун умид бериб, хушимдан кетганимда ёки хаддан зиёд жонсиз бўлиб қолганимда, улар мени яна камерага қамаб қўярдилар. Улар яна ишга киришишлари учун, ҳеч бўлмаганда озгина куч қайтиб келмагунча, мен у ерда қаровсиз, ярим ўлик ҳолда ётардим. Бу босқичда кўп масихийлар вафот этардилар, аммо қандайдир тарзда менинг кучим ўзимга яна қайтарди. Кейинги йиллар давомида бир неча турли қамоқхоналарда менинг орқамдаги тўртта умуртқамни ва бошқа кўп суякларимни синдирдилар. Мени ўн икки марта пичоқ билан кесдилар, теримга зарар етказдилар ва менинг танамда ўн саккизта тешик қилдилар.

Мени ва менинг оиламни сотиб олиб, Руминиядан Норвегияга олиб чиқиб кетишганида, Ослодаги врачлар буларнинг ҳаммасини ва бунга қўшимча равишда ўпкамдаги силдан пайдо бўлган чандиқларни кўриб, бир овоздан менинг ҳалигача тирик эканлигим бу мўъжизадан бўлак нарса эмас, деб такидладилар! Уларнинг тиббий қўлланмаларига кўра, мен аллақачон кўп йиллар олдин ўлган бўлишим керак эди. Мен ўзим ҳам бунинг мўъжиза эканини – Худонинг ҳақиқий мўъжизаси эканини биламан. Чунки менинг Худоим – мўъжизалар Худоси.

Мен ишонаманки, Худо бу мўъжизани яширин тарзда ҳаракат қилишга мажбур бўлган жамоат номидан, сизларга қаратилган овозимни эшита олишларингиз учун қилди. У бизнинг содик биродар ака – укаларимиз ва опа – сингилларимизнинг чеккан азоблари ҳақида сизларга айта олишим учун, тирик қолишимга имкон берди.

Узоқ давом этмаган озодлик ва такрорий қамоқ

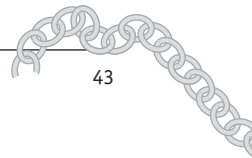
1956 йил бошланди. Мен қамоқда етти ярим йил ўтирдим. Мен кўп вазнимни йўқотдим, кўплаб даҳшатли чандиқлар орттирдим, шафқатсиз дўппостлашларини, хўрлашларини, мазах қилишларини, очликни, руҳий босимларни, нафрат уйғонгунга қадар савол – жавоб қилишларини, таҳдидларни ва камситилишларни бошдан кечирдим. Аммо буларнинг ҳаммаси менинг жаллодларимнинг

умидини оқламади. Шунинг учун, мендан ҳафсаласи пир бўлиб ва менинг қамокдалигимга қарши кўтарилишлардан кўркиб, улар мени озод қилдилар.

Менга чўпонлик хизматимга қайтишга фақатгина бир ҳафтага рухсат бердилар. Мен фақатгина иккита ваъз айтишгагина улгурдим ҳолос. Бундан кейин мени чақириб, бундан буён ваъз қилиш ва ихтиёрий бошқа диний фаолият билан шуғулланиш ман қилинишини хабар қилдилар. Нима учун? Мен ўзимнинг жамоатга келувчиларимни «сабр-тоқат, сабр-тоқат ва яна бир бор сабр-тоқат» қилишга ўргатганман. «Бу демакки, сен уларни америкаликлар келиб, озод қилгунча сабр-қилишга ўргатаяпсан» – деб менга бақирди махфий полиция зобити. Мен шунингдек гилдирак айланаверади ва замон ўзгараверади, деб айтардим. «Сен уларга коммунизм ағдарилади- деб айтаяпсан! Бу – революцияга қарши ёлғон!» – деб бақирарди у. Бу менинг оммавий хизматимга якун ясади.

Ҳукумат мени, кўркиб, ўзимнинг яширин тарздаги хизматимни давом эттирмайди – деб ўйлаган бўлса керак. Аммо улар хато қилдилар. Яширин равишда мен ўз оиламнинг ёрдами билан, олдин яширин равишда бажариб юрган ишимни бажаришга қайтдим.

Мен яна яширин равишда йиғиладиган имонлиларга, ишончли биродарларнинг ёрдамида худди шарпага ўхшаб гоҳ пайдо бўлиб, гоҳ йўқолиб қолиб, гувоҳлик бера бошладим. Энди менда атеистик таълимотнинг ёвузлиги ҳақидаги ваъзларимни кўрсатмали ифодаладиган чандиқларим ҳам бор эди. Улар бошқаларга Худога ишонишга ёрдам берарди ва иккиланадиган кишиларни илҳомлантирар ва мардлик ато қиларди. Мен кўзлари кўр бўлиб қолган коммунистларнинг шундоқ бурнининг тагида, бир-бирларига Хушхабарни тарқатишга ёрдам бериб турадиган, махфий хушбарчилар гуруҳи ишини бошқариб турардим. Агар одам ҳатто Худонинг бўлаётган ишини кўролмайдиган даражада кўр бўлиб қолган бўлса, у хушхабарчининг ишини кўриши амри маҳол. Вақт ўтиши билан полициянинг менинг фаолиятимга ва борган жойларимга бўлган ҳаддан зиёд қизиқиши ўз самарасини берди. Мени яна фош қилишди ва қамашди. Менга номаълум бўлган

сабабларга кўра, бу сафар менинг оиламни қамамадилар, эҳтимол бунга сабаб, ўша пайтдаги менинг оммавий танилишим бўлгандир. Мен саккиз ярим йиллик қамоқ жазосини, кейин эса бир неча йиллик нисбатан эркинликни бошдан кечирдим. Энди эса яна беш ярим йиллик қамоқ жазоси кутаётган эди.

Менинг иккинчи марта қамалишим, бринчисидан анча даҳшатлироқ бўлди. Мени нима кутаётганини билардим. Менинг жисмоний ҳолатим тезда ёмонлашди. Аммо биз яширин жамоатдаги ишни, қаерда имкон бўлса, ўша ерда давом эттирдик, хатто коммунистик қамоқхонада ҳам.

Ўзаро манфаатли шартнома: биз ваъз қилардик – улар дўппослашарди.

Қамоқхонадаги хонадошларимизга ваъз қилиш умуман тақиқланган эди, бу хозир ҳам қувғин бўлаётган мамлакатларда тақиқланган. Ҳамма билардики, агарда кимнидир Худонинг Каломини ваъз қилаётганда ушлашса, қаттиқ дўппослашарди. Бизлардан кўпларимиз ваъз қилиш шарафи эвазига тўлов тўлашга тайёр бўлиб туришга қарор қилдик. Шунинг учун ҳам уларнинг шартини қабул қилдик. Бу ўзаро манфаатли шартнома эди: биз ваъз қилардик, улар эса бизни дўппослашар эди. Биз ваъз қилиш имконияти борлигидан хурсанд бўлардик, улар эса бизларни дўппостлашдан хурсанд бўлардилар – шунинг учун ҳамма мамнун эди.

Бир неча марта мен шундай сахнанинг гувоҳи бўлганман. Биродар ўзининг камерасидагиларга ваъз қилаётганда, тўсатдан камеранинг эшиклари очилиб, унинг гапини бўлган ҳолда, кўрикчилар бостириб кирди. Улар биродарни ушлаб, коридор бўйлаб судраб «азоблаш камерасига» олиб бордилар. Ҳаммага бутун бир абадийликка ўхшаб кўринган, маълум бир вақтдан кейин, охири йўқдек туюладиган дўппослашларидан кейин, уни калтакланган ва абжағи чиққан ҳолда, камеранинг полига олиб келиб ташладилар. У аста – секинлик билан ўзига келди ва калласини кўтарди: «Шундай қилиб, биродарлар, қайси жойида бизни тўхтатишган

эдилар?» Ва у шундаям Хушхабарни ваъз қилишни давом эттирди! Мана қандай ажойиб нарсаларни кўришимга тўғри келган!

Айрим пайтларда, Муқаддас Рухдан илҳомланган оддий имонлилар, воизхонларга айланардилар. Ваъзларида улар ўзларининг юракларини тўкиб сочардилар, зеро бундай мураккаб шароитларда Худонинг сўзини эълон қилиш осон иш эмас эди. Қўриқчилар уларни олиб кетиб, ярим жон ҳолатига келгунча дўппослашардилар.

Герла камокхонасида, Греку исмли масихийни, дўппослаш орқали ўлимга ҳукм қилдилар. Бу жараён секин уриш орқали бир ҳафта давом этди. Уни бир марта товонларига резина таёк билан уриб, қолдириб кетарди. Бир неча минутдан кейин эса яна урардилар, яна ва яна шундай давом этарди. Унинг жинсий қисмларига урганлар. Кейин эса врач оғриқнинг кучидан ўлиб қолмаслиги учун укол қиларди. Греку ўзига келганида эса, уни тезроқ тикланиши учун, яхшилаб овқатлантирардилар. Кейин эса яна дўппослашардилар. Бу ҳол то у чидаб бўлмайдиган доимий хўрлашлардан ўлмагунча давом этди. Буларнинг ҳаммаси устидан коммунистик партиянинг Марказий қўмитаси аъзоси бўлган Рек исмли киши раҳбарлик қилди.

Азоб беришлар пайтида, Рек келиб Грекка, коммунистлар кўпинча масихийларга айтадиган нарсани айтди: «Мен – Худоман. Сенинг ҳаётинг ва ўлиминг – менинг ҳокимиятим остида. Осмондаги сенга ҳаёт бера олмайди. Ҳаммаси менга боғлиқ. Агар мен хоҳласам, сен яшайсан. Агар хоҳласам – сени ўлдирадилар. Мен – Худоман!» У шу тарзда масихийларнинг устидан мазах қиларди.

Биродаримиз Греку, шундай чидаб бўлмас даражадаги қийин шароитда бўла туриб, Рекга жуда ҳам чуқур жавоб қайтарди. У ҳақида кейинчалик Рекнинг ўзи менга айтиб берди. У шундай деган: «Нима айтаётганингизни, ўзингиз ҳам тушунмаяпсиз. Агарда тўғри ривожланса, ҳар бир қурт (капалак курти) – аслида – капалак бўлади. Сиз жаллод бўлиш учун, одамларни ўлдирадган одам бўлиш учун яратилмагансиз. Сиз Худога ўхшаб бориш учун яратилгансиз, сизнинг юрагингизда Унинг тимсоли жойлашган.

Қачонлардир масихийларнинг қувғин қилганларнинг кўплари, мисол учун хаворий Павлус, тушуниб етганки, одам учун ҳайвон бўлиш шармандалиқдир, у бундан юксакроғига қодирдир. Шунинг учун, улар муқаддас табиатнинг ҳамкорларига айландилар. Менга ишонаверинг, жаноб Рек, сизнинг ҳақиқий чорловингиз – бу жаллод бўлиш эмас, балки Худонинг суратини намоён этиш, Унинг хислатларига эга бўлишдир».

Худди Тарслик Павлус ўзининг иштирокида ўлдирилган Стефаннинг кўрсатмаларига эътибор қаратмаганидек, ўша пайтда Рек ҳам ўзининг қўлида қурбон бўлаётган одамнинг сўзларига унча эътибор бермади. Аммо бу сўзлар унинг юрагига чуқур теккан эди ва унда ишлай бошлаган эди. Вақт ўтиши билан Рек тушуниб етдики, унинг ҳақиқий чорлови худди шундай эди.

Бу барча коммунистларнинг азоблари, дўппослашлари ва таҳқирлашларидан битта дарс олиш мумкин: руҳ – тананинг ҳокими. Биз таҳқирлашларни бошдан кечирдик, аммо булар, Масих шухратида бўлган ва Унинг доимий иштирокини ҳис қилиб турган бизнинг руҳимиздан анча йироқдадек туюларди.

Ҳатто бизга ҳафтада бир марта бир бўлак нон берса ҳам ва шўрва ўрнига ҳар кун бўтқа берса ҳам, биз содиқлик билан «ушр» бериб туришга қароқ қилдик. Ҳар ўнинчи ҳафтада, биз ўз нон бўлагимизни олиб, худди Худовандга бизнинг «ушр»имиз сифатида кучсиз бўлиб қолган биродаримизга берардик.

Бир масихийни ўлим жазосига ҳукм қилганларида, унга ўлимидан олдин ўз турмуш ўртоғи билан учрашишга рухсат бердилар. Унинг турмуш ўртоғига айтган охириги сўзлари шу бўлди: «Сен шуни билишинг керакки, мен, мени ўлдирган одамларга нисбатан севги билан ўламан. Улар нима қилаётганини билмайдилар ва менинг сендан охириги илтимосим шуки – сен ҳам уларни сев. Уларга нисбатан, сенинг севгилингни ўлдирганлари учун, юрагингда аччиқ сақлама. Биз самода учрашамиз». Бу сўзлар, уларнинг суҳбатини эшитиб ўтирган, махфий полиция зобитини ҳайратга солди. У менга бу ҳикояни, ўзи ҳам масихий бўлиб, қамоққа тушганида айтиб берди.

Тиргу шахридаги Окна қамоқхонасида Мачевич исмли ёш имонли жазо ўтаётган эди. У ўн саккиз ёшида қамоққа ташланган эди. Унинг соғлиги азоблар ва сил касаллиги туфайли бузулган эди. Ёш йигитнинг оиласи, у ўлим ёқасида ётганини эшитиб, унинг ҳаётини қутқариб қолиши мумкин бўлган, юзта идиш (тюбик) стрептомицин бериб юборишган. Қамоқхонанинг сиёсий раҳбари (политрук) Мачевични чақириб, уйдан келган пакетни кўрсатди ва шундай деди: «Мана сени ўлимдан қутқариши мумкин бўлган дори-дармонлар. Аммо мен сенинг оилангдан келган нарсаларни сенга беришга ҳаққим йўқ. Шахсан мен сенга ёрдам беришни хоҳлардим. Сен ёшсан. Мен сенинг қамоқхонада ўлиб кетишингни хоҳламасдим. Сенга ёрдам бериш учун менга ёрдам бер! Камерадошларинг ҳақида менга маълумот бер ва бу менга раҳбарлар олдида сенга дори-дармон берганлигимни оқлаш имконини беради».

Мачевич шундай жавоб берди: «Мен тирик бўлиб қолиб, ҳар сафар ойнада ўзимга қараганимда, уялиб юришни хоҳламайман, чунки унда ҳар сафар сотқиннинг юзини кўраман. Мен сизнинг шартингизни қабул қила олмайман. Яхшиси мен ўламан». Махфий полиция зобити шундай деди: «Мен сендан бошқа жавобни кутмаган ҳам эдим. Аммо сенга яна битта таклиф бермоқчиман. Айрим маҳбуслар бизга маълумот бериб турадиган одамларга айланган. Улар ўзларини коммунистлар деб атайдилар ва сени чақиб берадилар. Улар икки томонлама ўйин қиляптилар. Биз уларга ишонмаймиз. Биз уларнинг қанчалик самимий эканликларини билишни хоҳлардик. Сен учун улар – сотқинлар. Улар сўзлаган сўзларинг ва ишларинг ҳақида бизга маълумот бериб, сенга кўп жабр келтираяптилар. Сен ўз ўртоқларингни сотишни хоҳламаётганингни тушунаман. Аммо сени сотганлар ҳақида маълумот бер ва сен ўз ҳаётингни сақлаб қоласан!» Мачевич худди аввалги сафар жавоб бергандек, тезда жавоб қайтарди: «Мен – Масиҳнинг шогирдиман ва У бизларни душманларимизни ҳам севишга ўргатади. Бизларни сотганлар, бизларга жуда кўп азоб келтирадилар, аммо мен ёвузликка ёвузлик билан жавоб бера олмайман. Мен улар ҳақида

маълумот бера олмайман. Мен улар учун ачинаман. Мен улар учун ибодат қиламан. Мен коммунистлар билан ҳеч қандай алоқа қилишни хоҳламайман». Зобит билан суҳбатдан кейин Мачевич ўз камерасига қайтиб келди ва менинг кўз ўнгимда оламдан ўтди. Унинг ҳаётининг охирги минутларида мен у билан бирга бўлдим – у Худони улуғлади. Севги, ҳатто ёш йигитнинг ҳаётга нисбатан бўлган табиий чанқоқлиги устидан ғалаба қозонди.

Агар камбағал одам мусиқани яхши кўрса, яхши концерт чиптаси учун охирги пулини ҳам беради. У пулсиз қолади, лекин у ҳақида ҳечам афсусланмайди, чунки ажойиб мусиқани эшитади. Мен ўзимнинг қамоқхонада йўқотган йилларимдан ҳечам афсус чекмайман. Мен у ерда ажойиб нарсаларни кўрдим. Мен ўзим заиф, арзимас махбуслар сафига кираман, лекин шундай бўлса ҳам мен биринчи асрдаги масиҳийлар билан тенг бўлган, буюк муқаддас кишилар, имон қаҳрамонлари билан бир қамоқхонада ўтириш шарафига эга бўлдим. Улар хурсандчилик билан Масиҳ учун ўлимгача бордилар. Бу муқаддасларнинг ва имон қаҳрамонларининг руҳий гўзаллигини тарифлашга тил ожиз.

Мен гапирган нарса, бундан мустасно эмас эди. Ўзларининг илк севгисини сотмаган, яширин жамоатдаги масиҳийлар учун гайритабиий ишлар, табиий ишга айланди.

Мен қамоққа тушишимдан олдин, мен Масиҳни жуда яхши кўрардим. Энди эса, қамоқхонада Масиҳнинг қайлигини (Унинг руҳий Танаси) кўриб, мен шуни айтаманки, Масиҳни қандай яхши кўрсам, яширин жамоатни ҳам шундай яхши кўриб қолдим. Мен унинг гўзаллигини, унинг жонини аямайдиган руҳини кўрдим.

Менинг яқинларим – хотиним ва болаларим билан нима юз берди?

Мени хотиним билан ажратишди ва мен у билан нима юз берганини билмадим. Фақат кўп йиллар ўтганидан кейин билдимки, уни ҳам қамашган экан. Қамоқхонада масиҳий аёллар, эркакларга

қараганда анча кўпроқ қийналишган. Уларни қўриқчилар аямасдан зўрлашганлар. У ерда таҳқирлаш ва камситиш жуда ҳам даҳшатли бўлган. Аёлларни канал қурилишида ўзларининг кучи етмайдиган ишларни бажаришга мажбурлашган. Улардан худди эркаклардан қандай иш унумдорлиги кутилса, шундай иш унумдорлигини кутишган. Қишда улар музлаб ётган ерни қазишган. Ахлоқи бузуқ аёлларни бошқалари устидан кузатувчи қилиб қўйишган. Улар бир-бирлари билан, ўз қарамоғидагилар учун азоблар ўйлаб топишда мусобақалашганлар. Менинг аёлим тирик қолиш учун ўт ейишга мажбур бўлган. Оч махбуслар каналдаги каламуш ва шиллиқ қуртлар билан озиқланганлар. Қўриқчиларнинг якшанба кунги кўнгил очар ишларидан бири, бу аёлларни Дунайга ташлаш бўлган, кейин эса худди балиққа ўхшаб уларни тутиб олишиб, уларнинг устидан мазах қилишган ва яна сувга ташлаганлар. Менинг рафиқам билан бу хол бир неча марта такрорланган.

Менинг ўғлимни эса ўз тақдирига ташлаб қўйишган. Аввал мени, кейинчалик эса рафиқамни қамокхонага олиб кетишганидан кейин, у кўчада қолган. Болалигидан Михай жуда художўй бола эди, имонга тегишли бўлган ҳамма саволлар уни қизиқтирар эди. Тўққиз ёшида, қачонки у ота-онасиз қолганида, унинг масихий ҳаёти инқирозга дуч келди. Аччиқ билан у художўйликка тегишли бўлган ҳамма нарсага шубҳа билан қарашни бошлади. Унинг елкасига шундай муаммолар юкландики, одатда унинг ёшидаги болалар, бундай муаммоларни ечишмайдилар. У ўзининг ҳаёти учун ўзи ишлаб топиши керак эди.

Ўша пайтларда қамокдаги махбусларнинг оилаларига ёрдам бериш, жуда катта жиноят ҳисобланган. Бизнинг ўғлимизга ёрдам бермоқчи бўлган иккита аёлни қўлга олишган ва шунчалик дўппослашганки, натижада бутун умрга мажруҳ бўлиб қолишган. Ўзининг ҳаётини хавф остига қўйиб, Михайни уйига олиб кетган, яна битта аёл эса, бу иши учун саккиз йилга қамалган. Қамокхонада унинг ҳамма тишларини қоқиб туширишган ва суяқларини синдириб ташлаганлар. Ўшандан кейин у ишлай олмаган. У ҳам бутун умрга мажруҳ бўлиб қолган.

«Михай, Исога ишон»

Ўн бир ёшида Михай ишчи бўлиб ишлай бошлади. Чеккан азоблари унга имонга нисбатан шубҳа олиб келди. Икки йиллик камоқдан кейин, Сабинага ўғли билан кўришишга рухсат берилди. Михай камоққа келди ва темир панжаралар ортидаги онасини кўрди. У ифлос, озгин, қўллари қаварган, ранги ўчиб кетган камоқхона кийимида эди. У онасини зўрға таниди. Онасининг ўғлига мурожат қилиб айтган биринчи сўзи шу бўлди: «Михай, Исога ишон!». Ғазабланган кўриқчилар уни ўғлидан тортиб олиб, бошқа жойга олиб кетдилар. Михай онасининг изидан қараб, хўнграб йиғлади. Бу он у учун янгидан тавба қилиш лаҳзаси бўлди. У тушуниб етдики, агар Масихни мана шундай шароитда ҳам севиш мумкин бўлса, демак, У – ҳақиқий Қутқарувчи. У ўзи учун шундай қарор қилди: «Агар масихийлик фойдасига ҳатто бирон-бир далил бўлмаса ҳам, лекин менинг онамининг Унга ишониши, мен учун етарлидир». Ўша куни Михай Масихни бутунлай қабул қилди.

Мактабда ўқиётганида, Михай ҳар доим ўзининг ҳаёти учун курашишга тўғри келди. У яхши ўқир эди ва мукофот сифатида унга қизил галстук совға қилишган – пионерлик ташкилотига аъзолик белгиси сифатида. Менинг ўғлим уни рад қилган: «Мен ҳеч қачон отамни ва онамни камоққа ташлаганларнинг галстукини такмайман». Бунинг учун эса уни мактабдан ҳайдашган. Бир йилни йўқотиб, бу сафар эса у қамалган масихийларнинг ўғли эканлигини яширган ҳолда, яна мактабга келди.

Бир қанча вақт ўтгандан кейин Михайга Муқаддас Китобнинг ҳақиқат эканлигини инкор этувчи баён ёзишни топширишган. Михай ўзининг баёнида шунда ёзган: «Муқаддас Китобнинг ҳақиқат эканлигини инкор этувчи далиллар – жуда заиф, Муқаддас Китобни айблаш эса – ёлғондир. Кўришиб турибдики, ўқитувчининг ўзи уни ҳеч қачон ўқимаган. Муқаддас Китоб фанга қарши эмас, балки у билан ҳамоҳангдир». Уни яна четлатишдилар. Бу сафар у икки ўқув йилини ўтказиб юборди.

Вақт ўтиши билан Михайга семинарияда ўқишга рухсат беришди. У ерда «марксизм теологияси» дан дарс беришган ва ҳаммасини Карл Маркснинг таълимотига асосан тушунтиришган. Лекциялар пайтида Михай очикдан очик норозилик билдирган, оқибатда уни бошқа талабалар ҳам қўллашни бошлаганлар. Бунинг учун эса ўғлимни семинариядан четлатишди ва ўқишни тугатишга имкон беришмади.

Бир марта, хали Михай семинариядаги ўқиб юрган пайтида, ўқитувчи атеизм бўйича лекция ўқиб турганида, менинг ўғлим ўрнидан туриб, профессорга эътироз билдирган. Кейин эса ундан, шунча ёш йигитларни ҳақиқат йўлидан оздириб, ўзига қандай жавобгарлик олаётганини англай оласизми, дея сўраган. Уни бутун аудитория қўллаб қувватлаган. Кимдир мардларча чиқиши ва рози бўлмаслиги керак, бу эса бошқаларга ҳам мардлик ато қилди. Таълим олиш учун Михай ҳар доим у – Вурмбранднинг, масихий маҳбуснинг ўғли, эканини яшириб юришига тўғри келди. Бирок бу ҳар доим юзага қалқиб чиқарди ва уни яна директорнинг олдига чақиришди ва ўқиш масканидан четлатишишди.

Михай жуда қаттиқ оч қоларди. Қамалганларнинг кўпларининг оилалари очликдан ўларди. Уларга ёрдам бериш – катта жиноят ҳисобланарди.

Мен ўзим яхши билган фақатгина битта оила ҳақида айтиб бераман. Биродаримизни яширин жамоатнинг фаолиятига алоқадорликда айблаб, қамашди. Рафикаси ёлғиз олти бола билан қолди. Ўн етти ва ўн тўққиз яшар бўлган катта қизларига иш топиш имкони бўлмади, чунки ўша даврда ишни фақатгина ҳукумат берарди, бирок коммунистик мамлакатда масихий «жиноятчиларнинг» болалари ишлашга ҳуқуқлари йўқ эди. Мен уларни ахлоқий принциплар нуқтаи назаридан ҳукм қилмасликларингизни сўрайман, фақатгина улар нималарни бошдан кечиргани ҳақида ўйлаб кўринг, холос. Содик масихийнинг иккита кизи, иккиласи ҳам масихий, ўзларининг кичик укаларини ва касал онасини боқиш учун, ўз ихтиёри билан фоҳиша бўлдилар. Уларнинг ўн тўрт яшар укаси бу ҳақида билиб, ақлдан озди ва уни руҳий касаллар шифохонасига ётқизишдилар. Кўп йиллик

қамокдан кейин, Отаси уйга қайтганида, унинг ягона ибодати шу бўлди: «Эй Худоим, мени орқага қамоқхонага қайтар, мен бунга чидай олмайман!» Унинг хоҳиши бажо бўлди, болаларга Масих ҳақида гувоҳлик бергани учун, уни яна қўлга олишдилар. Унинг қизлари энди фоҳиша эмас эдилар. Улар иш топишга муяссар бўлдилар, чунки улар махфий полиция томонида қўйилган шартни, яъни маълумот бериб туриш шартини бажаришга рози бўлдилар. Буюк азоб чеккан кишининг – масиҳийнинг қизи сифатида, уларни барча масиҳий оилаларда шараф билан қабул қилишарди. Улар суҳбатларни тинглашардилар, кейин эса ҳаммасини махфий полицияга етказишардилар. Бу жуда жирканчли ва ахлоқсизлик, деб айтманг, албатта бу шундай, лекин яхшиси ўзингиздан сўранг, бу кулфат юз беришида сизнинг ҳам қисман айбингиз йўқ эмасми ва қанча масиҳий оилалар ўзларининг ғамлари билан ёлғиз қолдирилди, уларга ҳеч ким ёрдам бермади.

3 БОБ

Ғарбда ишлаш учун сотиб олиш ва озод қилиш

Мен қамокхонада ўн тўрт йил вақт ўтказдим. Бу вақт мобайнида мен умуман Муқаддас Китобни ёки бошқа бир китобни кўрмадим. Мен қандай ёзишни ҳам эсдан чиқардим. Очлик, бизларга мажбуран берилган наркотиклар ва таҳқирлашлар туфайли мен Муқаддас Китобни ҳам эсдан чиқардим. Аммо менинг азобларим бошланганига ўн тўрт йил тўлган куни, худди эсдан чиқарилгани каби, эсимга бир оят қайтиб келди: «Шундай қилиб, Ёқуб Роҳилага қалин учун етти йил хизмат қилди. Лекин Ёқубнинг Роҳилага бўлган севгиси шунчалик кучли эдики, етти йил бир неча кундай туюлди» (Ибтидо 29:20). Шундан сўнг, тез орада, америка жамиятчилигининг босими туфайли, бизнинг мамлакатда эълон қилинган умумий амнистия туфайли, мени озод қилишди.

Мен яна ўзимнинг рафиқам билан кўришдим. Бу ўн тўрт йил мобайнида у мени содиқлик билан кутди. Биз ўзимизнинг ҳаётимизни худди бошдан бошлагандек, жуда камбағалчиликда бошладик, чунки имони туфайли қамалганлардан ҳамма нарсаси тортиб олинган эди.

Ҳайдалган руҳонийларга ва чўпонларга кичик жамоатларни бошқаришга рухсат берилди. Мени Орсова шаҳридаги жамоатга тайинлашди. Коммунистик ҳокимиятнинг диний ишлари бўйича бўлимидагилар менга айтишдики, жамоат ўттиз бешта аъзодан иборат ва улар ҳеч қачон ўттиз олтига бўлмаслиги керак, деб огоҳлантиришди! Менга яна шуни билдириб қўйишдики, бундан буён мен — уларнинг айғоқчисиман, шунинг учун мен энди жамоатнинг ҳар бир аъзоси ҳақида махфий полицияга хабар

бериб туришим ва ёшлар жамоат йиғинларида иштирок этишига йўл қўймаслигим керак эди. Мана қандай қилиб коммунистлар жамоатни одамларни назорат қилиш «қуроли» сифатида ишлатишга муваффақ бўлишган.

Агар мен ваъз қилсам, кўплаб одамлар уни эшитиш учун келишини билардим. Шунинг учун мен ҳатто рўйхатдан ўтган, расмий жамоатда ишлашга ҳам ҳаракат қилмадим. Бунинг ўрнига мен яна бу меҳнатнинг барча жозибаси ва хавф ҳатарини ҳис қилган ҳолда, яширин жамоатда ишлаш учун қайтдим.

Мен ҳибсда бўлган йиллар давомида, Худо ажойиб тарзда бизнинг мамлакатда ишлади. Яширин жамоат бундан буён унутилмади ва ўз тақдирига ташлаб қўйилмади. Америкалик имонлилар ва бошқа давлатдаги масиҳийлар бизларга ёрдам бера бошлади ва биз учун ибодат қила бошлашди.

Бир куни мен пойтахтдан узоқроқ шаҳардаги имонли биродаримнинг уйида дам олаётганимда, у мени уйғотди ва шундай хабар берди: «Чет элдан биродарлар келишди». Ғарба бизни унутмаган ва бизни ташлаб қўймаган масиҳийлар бор эди. Улар махфий равишда азоб чеккан масиҳий оилаларни озод қилиш ишини ташкиллаштиришди, уларга масиҳий адабиётлар ва бошқа ёрдамлар олиб келишди.

Қўшни хонага чиққанимда, ёрдам олиб келган олти биродаримни кўрдим. Улар билан гаплашиб шуни билдимки, улар бу ерда ўн тўрт йил қамоқда ўтирган одам тўхтаганини эшитишган ва у билан танишишни хошлашган. Мен айтдимки, ўша одам менман. Улар менга: «Биз бир ғамгин одамни кўрамиз деб кутгандик. Сиз, эҳтимол бошқа одам бўлсангиз керак, чунки сиз жуда ҳам хурсандчиликка тўласиз». Ўша одам мен эканлигимга ва менинг хурсандчилигим улар келганидан, улар бизни эсдан чиқармаганлигидан эканлигига, уларни ишонтирдим. Ўшандан бошлаб, яширин жамоатга доимий ёрдам кела бошлади. Махфий йўллар орқали биз Муқаддас Китоб, бошқа масиҳий адабиётлар ва азоб чеккан масиҳий оилалар учун ёрдам олардик. Энди, бу ёрдамлар туфайли, яширин жамоатнинг иши сезиларли даражада яхшиланди.

Улар нафақат бизни Худо Каломи билан таъминлашардилар, балки ўзларининг биродарлик севгисини амалда исботлашдилар. Улар бизни қўллаб-қувватлашар эдилар. «Мияни тозалаш» йилларида биз доимо шуни эшитар эдик: «Сизларни ҳеч ким яхши кўрмайди, сизлар ҳеч кимга керак эмассизлар, сизларни ҳеч ким яхши кўрмайди, сизлар ҳеч кимга керак эмассизлар!». Энди биз кўрдикки, қандай қилиб америкалик ва англиялик масихийлар ўзларининг ҳаётларини хавф остига қўйган ҳолда, ўз севгисини бизга исбот қилишдилар. Кейинчалик биз уларга, махфий полиция билан қуршаб олинган уйларга сездирмасдан яқинлашишнинг, яширин йўлларини ишлаб чиқишда ёрдамлашдик.

Муқаддас Китобларда «чўмилаётган» америкалик ва англиялик масихийларга, мана шундай тарзда олиб кирилган Муқаддас Каломнинг қадрини тушуниш қийин эди.

Коммунистик мамлакатлардаги худди кўплаб бошқа яширин жамоат чўпонларининг ва азоб чеккан аъзоларининг оилалари каби, менинг оилам ҳам чет элдан олинган ёрдамсиз ва уларнинг ибодатларисиз тирик қолмаган бўларди. Мен ўзимнинг тажрибамдан келиб чиққан ҳолда, шуни айтишим мумкинки, эркин мамлакатлардаги мана шу мақсадда очилган, масихий жамоатлар томонидан бизга ажратилган моддий ёрдам ва айниқса – маънавий ёрдамнинг аҳамияти жуда катта эди. Бу имонлилар биз учун Худо томонидан бизга юборилган фаришталардек эди!

Яширин жамоатда фаол иш олиб борганим туфайли, менга яна қамоққа тушиш хавф сола бошлади. Бу сафар иккита масихий ташкилот, Норвегиянинг яҳудийларга ёрдам бериш ташкилоти ва Яҳудий масихий уюшма, коммунистик ҳокимиятга мени озод қилиш учун ўн минг доллар миқдорида пул тўладилар. Бу эса сиёсий маҳбусларга тўланадиган пулдан беш марта кўпроқ эди. Энди мен Руминиядан чиқиб кетишим мумкин эди.

Нима учун мен коммунистик Руминияни тарк этдим.

Агар яширин жамоатнинг раҳбарлари, менга эркин мамлакатларда яширин жамоатнинг «овози» бўлиш учун,

мамлакатдан чиқиб кетиш имкониятидан фойдаланишга буйруқ бермаганида, хавф-хатарга қарамасдан, мен ҳеч қачон Руминияни тарк этмас эдим. Улар менга уларнинг номидан сизларга, эркин мамлакатларнинг фуқароларига ўзларининг қийинчиликлари ва муҳтожликлари ҳақида айтиб бериш вазифасини топширдилар. Мен Ғарбга кўчиб ўтдим, лекин менинг юрагим ҳар доим улар билан бирга. Уларнинг қийинчиликлари ва яширин жамоат олиб бораётган қўрқувсиз ишлари ҳақида сизлар билишларингиз учун зарурият борлигини ҳис қилмаганимда, мен ҳеч қачон Руминияни тарк этмаган бўлардим. Менинг вазифам айнан мана шундан иборат.

Руминияни тарк этишимдан олдин, икки марта махфий полициядан телефон қилишди. Улар мен учун пул олишгани ҳақида хабар беришди. (Коммунизм бизнинг мамлакатга олиб келган иқтисодий инқироз туфайли, Руминия ўзининг фуқароларини пул эвазига сотаяпти.) Менга «Ғарбга бор ва ўша ерда қанча хоҳласанг шунча Масихни тарғиб қилавер, аммо биз ҳақимизда ҳеч нарса айтма! Биз ҳақимизда битта сўз ҳам айтма! Агар сен бизга қулоқ солмасанг, нима юз бериши ҳақида, биз сени очикдан очик огоҳлантираяпмиз. Биринчидан биз минг долларга сени ўлдирishi мумкин бўлган одамни (киллерни) ёнлашимиз мумкин. Ёки биз сени ўғирлаб кетамиз» – деб айтишди. (Мен Австралиядан ўғирлаб, Руминияга олиб келинган проваслав нозири Василе Леул билан битта камерада ўтирдим. Унинг ҳамма тирноқлари юлиб олинган эди. Руминлар Берлиндан, ҳатто Рим ва Париждан ўғирлаб келишарди). «Сенинг ёшлигингдаги аёллар билан алоқаларинг, ўғирликларинг ёки бошқа гуноҳларинг ҳақида миш-мишлар тарқатган ҳолда, биз сени маънавий ҳам йўқ қилишимиз мумкин – дея қўрқитишни давом эттиришди. Ғарбда, айниқса Америкада, одамлар ҳаддан зиёд ишонувчан».

Мени қўрқитиб, Ғарбга кетиш учун менга рухсат беришди. Мен ҳам бир пайтлар бошимдан кечирган, «мияни тозалаш» нинг самарадорлигига, махфий полиция жуда катта умидлар қўйган эди. Бугунги кунда Ғарбда бундай нарсаларни бошдан кечирганлар оз эмас, аммо улар сукут сақлаш йўлини танладилар. Бу одамларнинг

баъзилар, коммунистларнинг азобларини бошдан кечирган ҳолда, ҳатто коммунизмни кўкларга кўтаришар эди. Коммунистлар мени ҳам жим бўлишимга ишонишарди.

1965 йил декабрь ойида бизнинг оиламиз чиқиб кетиш учун рухсат олди.

Йўлга чиқишдан олдин, мени кўлга олишга буйруқ берган ва у туфайли азобли йилларни бошимдан кечиришга тўғри келган, полковникнинг қабрига бордим. Мен унинг қабрига гул қўйдим. Мен буни қила туриб, ўзимни руҳан ўлик бўлган коммунистларга нажот хурсандчилигини етказишга қарор қилдим.

Мен коммунистик тузумни ёмон кўраман, лекин мен одамларни яхши кўраман. Мен гуноҳни ёмон кўраман, лекин гуноҳкорларни яхши кўраман. Мен бутун юрагим билан коммунистларни севаман. Коммунистлар масихийларни ўлдиришлари мумкин, лекин улар масихийлардаги севгини, ҳатто ўлдираётган одамларга нисбатан бўлган севгини ҳам ўлдира олмайдилар. Менда умуман коммунистларга нисбатан, жаллодларга нисбатан ҳам ҳеч қандай аччиқлик ёки ғазаб йўқ.

4 БОБ

Коммунизмни Масиҳнинг севгиси билан енган ҳолда

Яхудийларда шундай афсона мавжуд, қачон уларнинг ота-боболари мисрдан чиққанида, мисрликлар эса Қора денгизда чўкиб кетганида, фаришталар исроилликларнинг хурсандчиликдаги кўшиқларига қўшилишган. Ва шунда Худо фаришталарга шундай деди: «Исроилликлар – одамлар, улар ўзларининг озодлиги учун хурсанд бўлишлари мумкин. Сизлардан эса бундан каттарок нарса кутган эдим. Наҳотки мисрликлар – Менинг ижодим эмас? Наҳотки, мен уларни севмасам? Нима учун сизлар уларнинг қайғули тақдири ҳақида ғам чекмайсизлар?»

Ёшуа китоби 5:13чи оятда шундай ёзилган: «Бир куни Ёшуа Ерихо шаҳрининг яқинида турганда қараса, ўзининг қаршида қилич ушлаган бир киши турибди. Ёшуа унинг олдига бориб: “Сен бизникимисан ёки душман тарафдамисан?” — деб сўради»

Агар Ёшуа учратган одам, оддийгина одам бўлганида эди, у «Мен – сизникиман» ёки «Сизнинг душманларингизникиман», ёки ҳатто «Мен – ҳеч кимники эмасман» деб жавоб берган бўларди. Мана бу ушбу саволга нисбатан инсоний жавоб. Аммо Ёшуа учратган мавжудот, Худо томонидан юборилган эди, шунинг учун бу саволга жавоб умуман кутилмаган ва тушунарсиз бўлди: «Йўқ». Бу «Йўқ» нимани билдиради?

Бу мавжудот, ҳеч ким ҳеч кимга қарши бўлмаган, ҳамма нарсани тушунадиган ва ҳамма нарса тушунарли бўлган, ҳаммага раҳм-шавқат ва ҳамдарлик билан қарайдиган, ҳаммани қаттиқ севадиган жойдан келган эди.

Инсоний даражада коммунизм билан курашиш керак. Бу даражада биз коммунистларга қарши, ҳамда бу даҳшатли, ноинсоний ғояларни тарғиб қилаётганларга қарши курашишимиз керак.

Аммо масихийлар – оддийгина одамлар эмас, улар – Худонинг фарзандлари, Унинг муқаддаслигининг иштирокчилари. Шунинг учун, мен томонимдан коммунистик қамоқхоналарда бошимдан кечирганларим, коммунистларни ёмон кўриб қолишга мажбур қила олмади. Улар ҳам Худонинг ижодидир, мен уларни ёмон кўриш учун қандай ҳуқуқим бор? Шундай бўлса ҳамки, мен уларнинг дўсти бўла олмайман. Дўстлик руҳан бирликни англатади. Мен эса коммунистлар билан бир бўлишни хоҳламайман. Улар Худо билан боғлиқ бўлган ҳамма нарсани ёмон кўришади. Мен эса Худони яхши кўраман.

Агар мендан: «Сен коммунистлар томондамисан ёки уларга қарши?» – деб сўрасалар, менинг жавобим бир маъноли бўлмаган бўларди. Коммунизм – инсоният учун энг катта таҳдидлардан бири. Мен унга бутунлай қаршиман ва унинг устидан тўлиқ ғалаба қозонгунча курашишга тайёрман. Аммо руҳан мен осмонда Исо билан биргаман, у ерда бундай саволга «йўқ» дея, жавоб беришади. У ерда коммунистларнинг барча жиноятларига қарамасдан, уларни тушунишади ва севишади, у ерда фаришталар ҳаммага инсоний ҳаётнинг энг олий мақсадига эришишга, яъни Масихга ўхшаш бўлишга, ёрдам беришади. Шунинг учун менинг мақсадим – коммунистларни яхши кўрадиган, менинг Раббим, Исо Масих ҳақидаги Эзгу Хабарни уларга айтиб бериш ва коммунистлар орасида хушxabарни тарғиб қилишдан иборат. Унинг Ўзи ҳар бир инсонни севишини ва ҳатто фақатгина битта йўлдан адашган қўй ҳалок бўлмаслиги учун, тўқсон тўққизта солиҳ қўйни қолдириб, уни излашини айтган. Ҳамма хаворийлар, худди масихийликдаги барча кўзга кўринган ўқитувчилар каби, ҳар бир одамга нисбатан бўлган Унинг севгиси ҳақида ўргатишган. Муқаддас Макарий шундай деган: «Агар инсон ҳамма одамларни чин дилдан яхши кўрса, лекин фақатгина биттасини сева олмаслигини айтса, бу гапни айтган одам – бошқа масихий эмасдир, чунки унинг

севгиси – кенг қамровли севги эмас». Муқаддас Августин шундай ўргатган: «Агар ҳамма инсоният солиҳ бўлсаю, лекин битта одам гуноҳкор бўлса, Масих барибир ўша битта одам учун хочга михланиш учун келган бўларди, чунки У ҳар бир одамни алоҳида-алоҳида яхши кўради. Масихий таълимот тушунарли таълимотдир. Коммунистлар – улар одамлар ва Масих уларни севади. Ҳар бир Масихнинг фикрига эга бўлган одам шундай ўйлаши керак. Биз гуноҳни ёмон кўрсакда, гуноҳкорни яхши кўрамыз».

Биз ўзимизнинг коммунистларга нисбатан бўлган севгимиз орқали, Масихнинг уларга нисбатан бўлган севгиси ҳақида биламыз.

Мен коммунистик қамоқхоналарда, оёқларида 25 килограммли занжир, қиздирилган дазмол билан азобланган, томоғига бир ҳовуч туз қуйиб, кейин сувсиз ушлаб турилган, совуқда оч, дўппосланган ҳолдаги масихийларни кўрдим ва улар ўзларининг жаллодлари учун ибодат қилар эди. Бу – инсоний севги эмас! Бу – уларнинг юраклари тўла бўлган, Масихнинг севгисидир.

Кўпинча бизларга азоб берган коммунистлар, ўзлари қамоқхоналарга тушишарди. Коммунизм давридаги коммунистлар, ҳатто катта мансабларга эга бўлганлари ҳам, худди уларнинг қўлида жабр кўрган одамлар қанчалик кўп қамоққа тушган бўлса, шунчалик тез улар ҳам қамоқхоналарга тушишарди. Ва улар бир камерага тушиб қолишарди. Агар имонсиз махбуслар, ўзларининг собиқ азоб берувчиларига нисбатан нафрат билан қарашган ва уларни хўрлашган бўлса, масихийлар ўзлари дўппосланиши ва коммунистлар билан ҳамкорликда айбланиш хавфи остида, уларнинг ҳимоячиларига айланарди. Мен ўзим, қандай қилиб масихийлар ўзларининг ҳаётини қутқариши мумкин бўлган охирги бўлак нонини (бизга ҳафтада бир бўлак нон беришарди) ва дори-дармонини, эндиликда ўзи ҳам махбусга айланган, собиқ жаллодларига беришганига гувоҳ бўлганман.

Мана қамоқхонада ўлган масихий ва собиқ Руминиянинг бош вазири Юлиу Маниунинг охирги сўзлари:

«Агар бизнинг мамлакатимизда коммунизмни ағдариб ташлашганида эди, ҳар бир масихийнинг муқаддас бурчи, кўчага

чикиб ва ўз ҳаётини хавф остига қўйган ҳолда, коммунистларни улар азоб берган миллионлаб одамларнинг ғазабидан ҳимоя қилиш бўлган бўларди».

Мен эндигина имонга келган кунларимда, мен яшашда давом эта олмасам керакдек туюларди. Мен кўчада юрганымда, менинг ёнимдан ўтган ҳар бир эркак ёки аёлга нисбатан жисмоний оғриқ сезар эдим Бу худди юракка қадалган пичоқ каби эди. Менга бир нарса азоб берарди: «у эркак ёки аёл нажотга эгами?». Агар жамоат аъзоси гуноҳ қилса, мен соатлаб йиғлардим. Менинг юрагимдаги ҳар бир жонни қутқаришга интилиш коммунистларга нисбатан ҳам эди – улар бундан мустасно эмас эдилар.

Бир кишилик камерада биз олдингидек ибодат қила олмасдик. Биз ҳаддан зиёд оч эдик; биз худди жиннилардек ўзимизни тутгинимизча, бизга наркотиклар беришардилар. Биз жуда заиф ва қуруқ суяк бўлиб қолган эдик. Ҳатто Раббимизнинг ибодати ҳам биз учун жуда узундек туюларди – энди биз узоқ вақт диққатимизни бир жойга қўя олмасдик. Менинг яна ва яна қайтарадиган ягона ибодатим ушбу сўзлар эди: «Исо, мен Сени севаман!»

Бир куни мен Масихдан жавоб олдим: «Сен мени яхши кўрасанми? Энди Мен сенга қанчалик сени яхши кўришимни кўрсатаман». Ўша заҳотиёқ, мен худди олов менинг юрагимни куйдириб юборгандек ҳис қилдим. Исо Ёммаус (ушбу шаҳар номи МКда шундай ёзилган) йўлида ўз шогирдлари билан гаплашганида, уларнинг юраклари оловланган эди. Худди шундай ҳолат мен билан ҳам юз берган эди. Мен ҳар биримиз учун хочда Ўзининг ҳаётини берган Кишининг севгисини таниб билдим. Бундай севги, коммунистлар қилган гуноҳлари туфайли, келтирилган азобларга қарамасдан, уларни бу севгидан ажрата олмайди.

Коммунистлар жуда даҳшатли нарсалар қилишган ва қилишмоқда, лекин «севги худди ўлим каби барқарордир; у худди жаҳаннамдек... Катта ҳажмдаги сувлар севгини ўчира олмас ва ҳатто дарёлар уни тўлдира олмас» (Қўшиқлар Қўшиғи 8:6-7). Худди камбағал ва бойлар ҳам, ёш ва қари ҳам, барча

ирқ, миллат ва сиёсий қарашлар вакиллари ҳам, муқаддаслар ва гуноҳкорлар ҳам бирдек қабрга кирганидек, севги ҳам ҳаммага бирдек тегишлидир. Масих – танада ерга келган Севги – ҳамма одамларнинг, жумладан коммунистларнинг ҳам Унга келишини хоҳлайди.

Қаттиқ калтакланган хизматчини бизнинг камерага ташладилар. У ярим жон ҳолатида эди, унинг юзидан ва бутун танасидан қон оқарди. Биз яраларини ювдик. Кимдир коммунистларни лаънатлай бошлади. Зўрға эшитиладиган овоз билан у шивирлаб, шундай деди: «Илтимос, уларни лаънатламанг! Жим бўлинг! Мен улар учун ибодат қилмоқчиман».

Қандай қилиб биз ҳатто қамоқхонада ҳам хурсанд бўлишимиз мумкин эди

Қамоқхонада ўтказган ўт тўрт йилга назар ташлаб, мен хурсандчиликли лаҳзаларни ҳам эсалайман. Бошқа махбусларни ва ҳатто қўриқчиларни, қандай қилиб масихийлар шундай даҳшатли шароитларда ҳам хурсанд бўла олиши жуда ҳайратлантирарди. Ҳатто бунинг учун бизни қаттиқ дўппослашига қарамасдан, бизга қўшиқ айтишни ман қилиша олмасдилар. Менинг назаримда булбуллар ҳам, уларни ўлдиришини билса ҳам, барибир куйлашарди. Масихийлар қамоқхоналарда хурсандчиликдан рақсга тушишардилар. Қандай қилиб улар бундай қайғули шароитларда ҳам хурсанд бўлишлари мумкин эди?

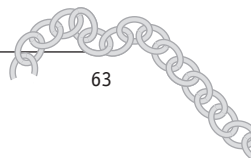
Қамоқхонада мен Исонинг ўз шогирдларига қарата айтган сўзлари устида кўп фикрлар эдим: «Сизлар кўраётган нарсаларни кўриб турган кўзлар саодатлидир!» (Луқа 10:23). Бу шогирдлар эндигина, Фаластиндан даҳшатли нарсаларни кўриб келишган эди. Фаластин жабр-зулм остида яшаётган эди. Ҳамма жойда камбағалчилик ва қайғу ҳукрон эди. Шогирдлар касалликлар, очлик ва азоблар билан дуч келган эди. Улар, рафиқаси ва болалари қаровсиз қолдирилиб, қамоқхоналарга олиб кетилган одамларнинг уйларида бўлган эдилар. Бунга қараш жуда қийин эди.

Аммо Исо шундай айтган: «Сизлар кўраётган нарсаларни кўриб турган кўзлар саодатлидир!» Бу шунинг учун эдики, улар нафақат азобларни кўришган. Улар шунингдек Қутқарувчини ҳам кўришган. Ва биринчи марта кичкина арзимас бир қурт шуни тушуниб етдики, бундай аянчли ҳаётдан кейин ажойиб бир чиройли, гулдан гулга парвоз қилиб юрадиган, капалакнинг ҳаёти бошланади. Худди шу нарса биз билан ҳам юз берди.

Хамма томондан бизни «Аюблар» ўраб олди, айримлари Аюбдан кўпроқ, бошқалари эса камроқ азоб чеккан эди. Бирок биз хаммамиз унинг тарихи якуини билардик. У охирида, бошида эга бўлган нарсадан кўпроқ нарсага эга бўлди. Бизнинг атрофимизда камбағал, оч ва қўтир яра босган «Лазарлар» ҳам бор эди. Аммо фаришталар бу одамларни Иброҳим отанинг ёнига қабул қилишини мен билардим. Мен уларга, худди улар аллақачон келажакдагидек қарар эдим. Менинг ёнимда яшаган, бу тапталган, ифлос, заиф азоб чекканларда, мен эртанги кундаги ажойиб, тож кийдирлган муқаддасларни кўрардим.

Бу одамларни ҳозирда ким эканлигини кўриб эмас, балки келажакда ким бўлишларини кўриб, бизни қувғин қилаётган одамларда Тарслик Шоулни, келажакдаги хаворий Павлусни кўрардим. Биз гувоҳлик берган, махфий полициядаги кўплаб зобитлар масихий бўлишдилар ва ўзларининг янги Қутқарувчиси учун хурсандчилик билан қамоқ азобларини бошдан кечирдилар. Худди Павлусни дўппослашгани каби, бизни ҳам дўппослашганига қарамасдан, ўзларимизнинг қўриқчиларимизда Худога ишонган Филиппилик қўриқчини кўрардик. Тез орада улар биздан: «Нажот топишим учун мен нима қилишим керак?» – деб, сўрашини орзу қилардик. Хочга боғлаб ва ўзларининг чиқиндилари билан булғаб, масихийлар устидан мазах қилган одамларда, биз ўзлари қилган гуноҳидан кўрқиб, кўкракларига уришга тайёр бўлган Гўлгота оломонини кўрардик.

Айнан қамоқхонада, коммунистлар нажот топиши учун бизда умид пайдо бўлди. Айнан улар томонидан келтирилган азоблар, бизга уларни севишни ўргатди.

Менинг кўпчилик қариндошларим вафот этишдилар. Аммо менинг уйимда уларни ўлдирган одам Худони таниб билди. Бунинг учун бунданда кўра, лойикроқ жойни топиш қийин бўларди. Шунинг учун айнан коммунистик қамоқхоналарда, коммунистлар учун масихий ташколотлар ғояси пайдо бўлди.

Худо ҳамма нарсани биздан кўра бошқачароқ кўради, шунингдек биз ҳам ҳамма нарсани хашоратлардан кўра бошқачароқ кўраимиз. Инсоний нуқтаи назардан, хочга боғлаб қўйишлик ва устингга ўз ахлатларини чиқаришиб булғашлари жуда даҳшатли. Шундай бўлсада, Муқаддас Китоб муқаддасларнинг азобларини «азобларнинг нури» деб атайди. Ўн тўрт йиллик қамоқ – мен учун етарлича узоқ давр Муқаддас Китоб эса буни «арзимас қайғу» деб атайди ва у «биз учун ҳаддан ташқари ажиб, катта ва абадий улуғворлик ҳосил қилади» дея ишонтиради (2-Коринфликларга 4:17). Бу эса коммунистларнинг қилган оғир жиноятлари, Худонинг кўз ўнгида бизнинг жиноятларимиздан кўра енгилроқ деб тахмин қилишга имкон беради. Уларнинг деярли бир аср давом этган золимлиги, минг йил худди бир кундек бўлган Худо учун фақатгина бир лаҳзалик йўлдан адашишдир. Уларда ҳар доим нажот топиш учун имконият бор.

Осмон дарвозалари коммунистлар учун ёпилмаган. Шунингдек, улар учун ҳали умид чироқлари ҳам ўчгани йўқ. Улар ҳам ихтиёрий бошқа одамлардек тавба қилишлари мумкин. Бизнинг вазифамиз эса – уларни тавбага чақиришдир.

Коммунистни ва террорчини фақатгина севги ўзгартириши мумкин (бу севгини, кўплаб жамоат етакчилари тажриба қиладиган, масихга хос бўлмаган фалсафа билан уйғунлашиб кетган севгидан аниқ ажратиш керак). Нафрат кўр қилади. Гитлар ҳам коммунистларга қарши бўлган, лекин уни нафрат бошқарган. Шунинг учун, уларни эгаллаш ўрнига, у уларга дунёнинг учдан бир қисмини эгаллашга ёрдам берди.

Қамоқхонада биз коммунистларни орасида севги билан ишлаш учун, элчилик қилиш ишини режалаштирдик. Ва биринчи навбатда биз коммунист раҳбарлар ҳақида ўйладик.

Айрим ташкилотларнинг раҳбарлари, менинг назаримда умуман жамоат тарихини ўрганишмайдилар. Норвегия Масих учун қандай эгалланган эди? Қирол Олафнинг имонга келиши орқали. Киев Руси ҳам княз Владимирнинг имонга келиши туфайли Хушхабарга эга бўлган. Хушхабар Венгрияни ҳам, уларнинг қироли Стефан имонга келиши орқали эгаллади. Польша ҳам худди шундай. Африкада қабила бошлиқларининг имонга келиши орқали бутун қабила имонга келган.

Шунинг учун биз ҳукмдорларни, сиёсий арбобларни, иқтисодчиларни, олимларни, санъат арбобларини эгаллашимиз керак эди. Айнан улар бошқа одамларнинг ақлига ва юрагига таъсир кўрсатишар эди. Уларни имонга олиб келсак, уларнинг орқасидан эргашаётганларни ҳам имонга олиб келган бўлардик.

Элчилик нуқтаи назаридан, коммунизм бошқа марказлашган тизимлар олдида ўз устунлигига эга эди. Агар Америка Қўшма Штатларининг президенти мормон бўлса, бу туфайли бутун Америка мормон бўлмас эди. Бироқ коммунистик ҳукуматнинг раҳбарлари масиҳий бўлса, бутун мамлакат масиҳий мамлакатга айланарди. Коммунистик раҳбарларнинг таъсири шунчалик катта эди.

Бу раҳбариятни имонга олиб келиш мумкинми? Албатта, чунки улар ҳам уларнинг қўлидаги жабр дийдалари каби эртанги кунига ишончи йўқ ва бахтсиз кишилардирлар. Россиянинг деярли барча коммунистик раҳбарлари ўз ҳаётини ёки қамоқхоналарда яқунлаган, ёки бўлмаса ўз сафдошлари томонидан ўлдирилган. Хитойда ҳам худди шундай бўлган. Ҳатто чегарасиз ҳокимиятга эгадек туюлган Ягода, Ежов, Берия каби ташқи ишлар вазирлари ҳам, худди охириги контрреволюциячилар каби – пешонасидан ўқ еган ҳолда, ўз ҳаётларига яқун ясаган. Совет Иттифоқи давлат хавфсизлиги қўмитаси раиси Шелепин ва Югославия давлат хавфсизлиги қўмитаси раиси Ранковичларни, худди ифлос кийим-кечакдек ирғитиб юборишган.

Қандай қилиб коммунизмга қарши руҳий зарба бериш

Коммунистик режим ҳеч кимни, ҳатто ўз издошларини ҳам бахтли қилмайди. Партиянинг сиёсати ўзгаргани учун, уларни олиб кетиб қолишларидан қўрқиб, ҳатто кечалари ҳам титрашадилар.

Мен коммунистик партиянинг раҳбарларини яхши биламан. Улар юракларида оғир юк билан яшашадилар ва уларга фақатгина Исо тинчлик бериши мумкин.

Коммунистик сиёсий арбобларни Масихга олиб келиш, бу дунёни ядро хавфидан, одамзодни эса очликдан қутқаришни англантиши мумкин, чунки улар қимматбаҳо янги қуроолларга жуда кўп миқдорда моддий маблағ сарфлайдилар. Коммунистларни Масихга олиб келиш, «совуқ урушга» барҳам беришни англатади. Бу эса Масихнинг ва фаришталарнинг хурсандчиликка тўлишини англатади. Худонинг хизматкорлари зўр бериб хизмат қилаётган, Янги Гвинея ва Мадагаскар каби, кўплаб бошқа элчилик қилинаётган жойлар, масихийликни фақатгина коммунистлар қабул қилгани учун қабул қилишлари мумкин.

Мен ўзим шахсан имонга келган коммунистларни биламан. Ёшлик даврларимда менинг ўзим жанговор атеист бўлганман. Имонга келган коммунистлар ва атеистлар Масихни кўпроқ яхши кўрадилар, чунки улар Унга қарши кўпроқ гуноҳ қилганлар.

Элчилик ишида стратегик фикрлаш жуда зарур. Нажот топиш нуқтаи назаридан ҳамма жон бир хилдир, элчилик нуқтаи назаридан эса улар бир хил эмаслар. Масихга ўрмонда яшайдиган ёввойи одамни олиб келгандан кўра, атрофдагиларга кўпроқ таъсир кўрсата оладиган, ҳокимиятга эга одамни олиб келиш анча афзалроқдир, чунки вақт ўтиши билан у минглаб одамларни имонга олиб келиши мумкин. Шунинг учун ҳам Исо ўз хизмати охирини кичкина бир шаҳарчада эмас, дунёнинг руҳий маркази бўлган Қуддусда ўтказишга қарор қилди. Худди шундай мақсад билан хаворий Павлус ҳам Римга боришга интилган.

Муқаддас Китобда, хотиннинг уруғи илоннинг бошини эзиб ташлайди, деб ёзилган (Ибтидо 3:15). Биз эса уни кулдириш учун, корнидангина қитиклаймиз. Ҳозирда илон Хитой, Шимолий Корея,

Ветнам ва Лаосда судралиб юришда давом этмоқда. Яқин Шарқда эса ўз ҳудудида жамоатлар мавжуд бўлиши тақиқланган халқлар яшайди. Зулм чекаётган миллатларнинг бундай оғир шароитига нисбатан, жамоат раҳбарлари, масиҳий ташкилотлар раҳбарияти ва ҳар битта онгли масиҳий қарши чиқиши керак.

Биз муҳим бўлмаган машғулотлардан воз кечишимиз керак. Чунки шундай ёзилган: «Худованднинг ишини бепарволик билан қилган киши лаънатидир» (Еремиё 48:10). Жамоат зулм чекаётган халқларнинг истехкомига нисбатан тўппа-тўғри руҳий зарба бериши керак. Жангчилар ҳимоя қилиш стратегияси туфайли эмас, балки ҳужум қилиш стратегияси туфайлигина ғалаба қозонадилар.

Забур 106:16чи оятда Худо «бронза дарвозаларни синдирар, темир тамбаларни иккига бўлиб ташлар» – деб айтган. У учун «Темир парда» унчалик қийинчилик келтирмайди.

Илк жамоат ўз фаолиятини яширин тарзда ва қонундан ташқарида олиб борган ва зафар қозонган. Биз ҳам шундай ишлашга ўрганишимиз керак.

Коммунизм даври бошлангунга қадар, мен нима учун Янги Аҳддаги кўп одамлар лақабларга эга бўлишганини умуман тушунмас эдим: Симунни «қорача», Юҳаннони – Марк ва ҳ.к. деб аташган. Қарамликдаги давлатларда биз ҳали ҳам уларни ишлатамиз.

Олдинлари, нима учун Исо охирги кечликка таёргарлик кўриш учун, шогирдларига аниқ манзил бермасдан, лекин: «Шаҳарга боринглар, сизларга кўзада сув кўтариб кетаётган одам учрайди; унинг орқасидан боринглар» (Марк 14:13) деб айтганини ҳеч тушуна олмасдим. Энди эса тушунаман. Яширин жамоатнинг ишида биз ҳам шундай белгиларни ишлатамиз.

Илк жамоатнинг усуллари билан қуролланиб, биз жабр чеккан халқлар орасида самарали хизмат қилишимиз мумкин.

Аmmo мен Ғарбга келиб, жамоатнинг айрим раҳбарларида аллақачон коммунистик мамлакатларда элчилик ишини ташкил қилишга олиб келиши мумкин бўлган, коммунистларга нисбатан севги кўрмадим. Мен раҳмдил самарияликнинг Карл Маркс томонидан адашган жонларга нисбатан ҳамдарадлигини кўрмадим,

уларда фақатгина коммунистлар билан дўст бўлиш истаги бор эди ҳалос.

Аслида одам «Имон рамзини» ўқий туриб, ўзи эълон қилган нарсага эмас, балки нима учун у жонини беришга таёр бўлса, ўшанга ишонади. Яширин жамоатдаги масихийлар ўз имонлари учун ўлишга тайёр эканлигини исботладилар. Бизнинг халқаро элчилик ташколотларимиз, ҳозир ҳам қарамликда яшаётган, элчилик хизмати учун қамоқ жазоси, қийноқ ва ҳатто ўлим хавфи бўлган, халқлар орасида ишлашни давом эттираяпти. Мен нима ҳақида ёзаётганимни, ўз тажрибамдан биламан.

Шунинг учун мен коммунистлар билан дўстона муносабат ўрнатган, америка жамоатининг етакчиларидан, ўз имони учун ўлишга тайёрмисизлар? – дея сўраяпман. Ғарбдаги ўзларининг юқори мансабларидан кечиб ва Шарқда коммунистлар билан ҳамкорлик қилган ҳолда, чўпон бўлишига нима халакит беради? Ҳали Ғарбдаги битта ҳам жамоатнинг раҳбари, ўз эътиқодини ишлари билан тасдиқлагани йўқ.

Инсоний сўзлар одамларнинг бир-бирларини тушунишга муҳтожлик сезгани учун ва ўз ҳиссиётини ифодалаш учун пайдо бўлади. Ҳали Худонинг сирларини ва руҳийлик чўққисини тўла ифодалаб берадиган инсоний сўзлар мавжуд эмас. Худди шунингдек, шайтонга хос бағри тошликнинг чуқурлигини ифодалайдиган инсоний сўзлар ҳам мавжуд эмас. Тез орада фашистлар ўчоққа ташлайдиган одамнинг ҳолатини ёки боласи ўчоққа ташланаётган одамнинг ҳиссиётини сўз билан таърифлаш мумкинми?

Шунинг учун коммунистик мамлакатларда масихийлар бошдан кечирган ва кечираётган нарсаларни таърифлашга ҳаракат қилишнинг кераги ҳам йўқ.

Мен коммунизмни Руминияда ҳокимият тепасига олиб келган одам, Лукрециу Патрашчану билан бирга қамоқда бўлдим. Унинг сафдошлари унга кишанлар билан миннатдорчилик билдиришдилар. Ақли расо бўлган ҳолда уни руҳий касал беъморлар билан бирга руҳий касалликлар шифохонасига ётқизишди ва у то ақлини йўқотгунча ўша ерда қолди. Худди шундай нарсани, Руминия ташқи ишлар вазири ва Руминия коммунистик партиянинг раҳбари

Анну Паукерни ҳам кутарди. Масихийлар билан ҳам худди шундай қилишдилар. Уларга нисбатан электрошок қўллашар ва эсини жойига келтирадиган кийимлар кийгизишар эдилар.

Дунёни Хитой кўчаларида юз бераётган нарсалар ҳайратга солди. Ҳеч ким Қизил армия террорга қўл ургани ҳақида шубҳаланмас эди. Энди хитой масихийлари билан қамоқхоналарда, ҳеч ким кўрмаганида, нима юз бераётганини бир тасаввур қилиб кўринг! Бир машҳур хитойлик ёзувчи – хушxabарчи ва бошқа масихийлар ўз имонларидан воз кечмаганларида, жаллодлар уларнинг қулок, тил ва оёқларини кесиб ташлаганлар. Ҳозиргача хитой қамоқхоналарида масихийлар ўтиришибди.

Аммо қийноқ ва ўлим – коммунистлар қилган ёвузликлар ичида энг ёмони эмас. Улар одамларнинг фикрларини қалбакилаштиришади, ёшлар ва болаларни заҳарлашадилар. Улар ўзларининг одамларини, масихийларнинг имонига таъсир кўрсатадиган ва жамоатни ичидан барбод қилишга имкон берадиган жойларга тайинлашган. Улар ёшларни Худога ва Масихга ишонмасликка, уларни ёмон кўришга ўргатадилар.

Кўп йилларини қамоқхонда ўтказиб, уйларига қайтгандан кейин, болалари жангавор атеистларга айланганини кўрган, азоб чеккан масихийларнинг кулфатларини қандай сўзлар билан ифодалаш мумкин?

Бу китоб нафақат сиёҳлар билан, балки эзилган юракларнинг қони билан ҳам ёзилган.

Худди Дониёр пайғамбарнинг китобида учта ёш йигитларни ўтга ташлашганида, кейин эса улардан ҳатто ёнган нарсанинг ҳиди ҳам келмаганидек, коммунистик қамоқхоналарда ўтириб чиққан масихийлардан, коммунистларга нисбатан нафратнинг ҳиди келмасди.

Агар гулни оёқларингиз билан эзиб ташласангиз, у сизга ўз хидини совға қилади. Худди шунингдек, коммунистлар томонидан қийналган масихийлар, ўз жаллодларига севги совға қиладилар. Айнан мана шу севги туфайли, Масихни таниб билган назоратчилар оз эмас. Бизни биргина истак қамраб олган: бизларни қийналишга

мажбур қилган коммунистларга, ўзимда бор бўлган энг яхши нарса – Раббимиз Исо Масихнинг нажотини бериш.

Менинг имоним бўйича биродарларим эга бўлган шарафга, яъни қамоқхонада азобли ўлим кўриш шарафига мен муяссар бўла олмадим. Мени озод қилишдилар ва ҳатто Руминияни қолдириб, Ғарбга кетишга рухсат бердилар.

Мен Ғарбдаги кўплаб жамоат раҳбарларида, «темир» ва «бамбук» парда ортидаги яширин жамоатга хос бўлган нарсани бутунлай тескарисини кўрдим. Ғарбдаги кўплаб масихийлар қарамликдаги халқларга нисбатан севгига эга эмаслар. Бунга исбот шуки, улар бу халқларни имонга олиб келиш учун ҳеч нарса қилмаяптилар. Улар одамларни битта конфессиядан бошқасига оғдириб олиш учун, бутун бир ташкилотни ташкил қилишадилар. Аммо улар қарамликдаги халқларни имонга олиб келувчи вазифага, мақсадга эга эмаслар. Буни улар шу билан оқлайдиларки, бу «ноконуний» иш бўлган бўларди. Улар оддийгина қилиб, айтганда бу халқларни севмайдилар. Акс ҳолда улар вазифаси бир қарашда бажариб бўлмайдиган, аммо аслида бундай бўлмаган, ташкилотни ташкил қилган бўлардилар. Мисол учун, индейцларни яхши кўрган Уильям Кэри ёки хитойликлар билан ишлаган Хадсон Тейлорга ўхшаб.

Бирок улар нафақат бу қарамликдаги халқларни севишмайдилар, балки уларнинг Исога келиши учун ҳеч нарса қилишмайдилар ҳам. Ўзларининг бепарволиги ва бефарқлиги туфайли айрим ғарб жамоатининг етакчилари, имонсизларни ўз имонсизликларида қўллаб-қуватлайдилар, айрим ҳолларда эса уларнинг ҳамкорлари сифатида чиқишадилар. Улар коммунистларга ғарб жамоатларига кириб олишга ва дунё жамоатларида раҳбарлик лавозимларини олишга ёрдамлашадилар. Улар масихийларга коммунизмнинг хавф-хатари масаласида билимсиз бўлиб қолишига ёрдамлашадилар.

Коммунистларни ва бошқа золимлик қилувчиларни севмаган ҳолда, уларни Масихга келтириш учун ҳеч нарса қилмаган ҳолда (худдики илк масихийлар Хушxabарни тарқатиш учун Нерондан рухсат сўрагандек, бунга уларнинг ҳақлари йўқ дея ўзларини оқлайдилар), ғарб жамоатларининг раҳбарлари, агар ўз сурувини

бошқа мамлакатда юз бераётган рухий жангда иштирок этишдан ушлаб қолса, демак уларни ҳам севмайдилар.

Тарихнинг ўргатган дарсларига берфарқлик

Биринчи аср мобайнида масихийлик Шимолий Африкада гуллаб яшнаган. Ўша ердан муқаддас Августин, Киприан, Афанасий ва Тертулианлар чиққишган. Шимолий Африкадаги масихийлар ўзларининг фақат биттагина бурчига эътибор беришмаган, бу ҳам бўлса мусулмонларни Масихга келтириш. Бунинг оқибатида, мусулмонлар Шимолий Африкани тўлдириб юборди ва кўп асрларга масихийликни йўқ қилишди. Шимолий Африка ҳозиргача мусулмонларга тегишли, масихий ташкилотлар (миссия)лар эса уни «имонга келмайдиганлар блоки» дея атайдилар. Келинглари тарих ўргатган дарслардан хулоса чиқарайлик!

Реформация даврида Гус, Лютер ва Кальвиннинг рухий интилишлари, Европа халқларининг интилиши билан мос тушди. Уларнинг ҳар иккаласи сиёсий ва иқтисодий зулм кўрсатувчи ҳокимият берилган рим папасининг зулмидан озод бўлишни хоҳлаган. Худди шунга ўхшаб, ҳозир ҳам яширин жамоатнинг мақсади, эркин шароитда яшаётган барча халқларнинг муҳим мақсади билан мос келади, яъни мақсад, Хушхабарни зулмкор режим вакиллари ва уларнинг қўлидан жабр кўрганлар орасида тарқатиш.

Кўпчилик зулмкор режимлар ядро қуролига эгалар; уларга нисбатан ҳарбий ҳужум қилиш — бу юз миллионлаб қурбонлар келтирувчи, учинчи жаҳон урушини бошлаш демакдир. «Мияни тозалаш» қурбонлари бўлган, кўплаб ғарб ҳукумати раҳбарлари, ҳатто дунёдаги тоталитар режимни ағдаришга интилмайдилар ҳам. Улар гиёҳвандлик, босқинчилик, рақ ва сил касалликлари йўқ бўлишни хоҳлайдилар, лекин улар коммунизм каби тизимни одамларга олиб келадиган, ёвузликни эсдан чиқаришадилар. Бунинг оқибатида босқинчилик, рақ ва сил касалликларининг ҳаммасини биргаликда олганда ҳам, ундан кўпроқ одам бу ёвузликнинг қурбонларига айланишди.

Совет ёзувчиси Илья Эренбург, агар Сталин ўз ҳаёти мобайнида ҳеч иш қилмасдан, фақатгина ўзининг бегуноҳ қурбонлари исмини ёзиш билан шуғулланса ҳам, бу ишни тугатиш учун унинг умри етмаган бўларди, деб ёзган. Коммунистик партиянинг XX съездида Хрущев шундай деган: «Сталин минглаб ҳалол ва бегуноҳ коммунистларни йўқ қилди... XVII съездда сайланган, ЦК нинг бир юз ўттиз тўққиз аъзоси ва номзодларидан, тўқсон саккизтаси, яъни етмиш фоизи кейинчалик қўлга олинган ва отиб ташланган».

Энди эса бир тасаввур қилинг-а, у масихийлар билан нима иш қилган! Хрущев Сталиндан воз кечди, лекин унинг ишини давом эттирди. 1959 йилдан бошлаб Совет Иттифоқида, ўша пайтгача очик бўлган жамоатларнинг ярмиси ёпилди.

Бизнинг давримизда Хитойда ёввойиларча муносабат, сталин давридагидан кўра, янада гуллаб яшнамоқда. Очик жамоат ҳаёти бутунлай йўқ қилинди. Россия ва Руминияда яна қўлга олишлар бошланди. (Совет Иттифоқида коммунизм қулаганидан кейин, ҳукумат Россияда оммавий тарзда масихийлар қўлга олинганини тан олди).

Миллиард аҳолиси бор бўлган мамлакатда, кўрқув ва ёлғон ичида, бутун бир ёшларнинг авлоди, ғарбдаги ҳамма нарсага, айниқса масихийликка нисбатан нафрат билан тарбияланмоқда.

Коммунистик Россияда, маҳаллий раҳбарлар ва полиция жамоат олдидан туриб, болаларни унга киритмаслиги бу оддий ҳолга айланган эди. Жамоат эса келганларни ҳайдардилар. Шу тарзда, масихийликнинг келажакдаги нафратгўйлари синчковлик билан ва мунтазам равишда тарбияланган!

Ёвуз ҳукуматларни ўзгартириши мумкин бўлган, фақатгина битта куч мавжуд. Бу ўша маъжусий Рим империяси ўрнида, масихий давлат пайдо бўлишига олиб келган, ёввойи германларни ва викингларни масихийларга айлантирган, қонли инквизицияни тўхтатган кучдир. Бу куч – Хушхабар кучидир. Бу куч, зулм остида яшаётган халқлар орасида ишлаётган яширин жамоатга берилган.

Бу жамоатни қўллаб қувватлаш ва унга ёрдам бериш – бу нафақат бизнинг азоб чекаётган биродарлар билан бирлашишдир. Бу яна, бизнинг мамлакатимиз ва сизнинг жамоатингиз учун

хаёт ёки ўлим масаласидир. Бу жамоатни қўллаб қувватлаш нафақат эркин масихийларнинг иши бўлиши керак, балки озодликдаги ҳокимиятларнинг сиёсати ҳам бўлиши керак. Яширин жамоат аллақачон коммунистик ҳокимиятнинг юқори лавозимли кишиларини Масихга олиб келган. Георге Георгиу-Деж, Руминиянинг бош вазири, ўз гуноҳларини эътироф этиб ва гуноҳли ҳаётдан воз кечгандан кейин имонли одам сифатида оламдан ўтди. Кўплаб зулм остида яшаётган мамлакатлардаги ҳукумат аъзолари орасида ҳам яширин масихийлар бор. Йиллар ўтиши билан уларнинг сони ошиб боради. Ушбу шароитдагина биз бу мамлакатларнинг ҳукумат сиёсати ҳақиқатдан ўзгаришига умид қилишимиз мумкин. Яъни Тито ва Гомулканинг келиши билан, ҳеч қандай ўзгаришсиз, ёвуз атеистик партия диктатураси олдингидек давом этиши эмас, балки масихийликка ва эркинликка юз бурушига умид қилишимиз мумкин.

Бунинг учун эса айнан ҳозир қулай имконият мавжуд.

Коммунизмга ишонувчилар ҳам, худди масихийлар ўз эътиқодига қандай самимий ишонсалар, шундай самимий ишонадилар. Шунинг учун ҳам ҳозир улар жуда чуқур инкирозни бошдан кечирмоқдалар. Улар ҳақиқатдан, коммунизм халқлар ўртасида биродарликка олиб келишига ишонардилар. Энди улар кўраёптики, коммунистик мамлакатлар, мисол учун, Шарқий блокка кирувчи мамлакатлар, бўлиниб кетаяптилар.

Улар коммунизмнинг ерда жаннат яратишига чин дилдан ишонишган эдилар, бунинг акси сифатида эса улар осмондаги жаннатни бир хом ҳаёл деб аташардилар. Аммо энди улар очликни бошдан кечираяптилар. Бугдойни капиталистик мамлакатлардан сотиб олаяптилар. Дунёнинг энг яққаланиб қолган мамлакатларидан бири бўлган, Шимолий Кореяда айнан шундай нарса юз бермоқда. Ҳозирда Шимолий Корея тўлиқ жисмоний ўлим ёқасида турибди. Сув босиб кетиб, қишлоқ хўжалик экинларини йўқ қилди ва мамлакат озик-овқат захираларисиз қолди. Энди эса умидсизликдан Шимолий Корея дунёга ўз эшикларини қарсиллатиб оча бошлади ва дунё тиканли симлар орқасида нима яшириб қўйилганини кўра олди.

Коммунистлар ўз етакчиларига ишонган эдилар. Энди эса улар Сталин оммавий одам ўлдирувчи, Хрушчев эса – аҳмоқ бўлганини билиб олдилар. Худди шундай нарса, уларнинг миллий қаҳрамонлари – Ракоши, Гере, Ана Паукерлар билан ҳам юз берди. Коммунистлар энди ўз етакчиларининг беайблигига ишонмайдилар. Улар худди католиклар папасиз қолгандек бўлиб қолишдилар.

Коммунистларнинг юракларида ҳеч нарса билан тўлдириб бўлмайдиган бўшлиқ мавжуд. Уни фақатгина Масих тўлдириши мумкин. Инсониятнинг юраги, Худони излаш учун яратилган. Бу нарса коммунистлар учун ва бошқа зулм остида яшаётган халқларнинг вакиллари учун ҳам ҳақиқатдир. Хушхабар уларни ўзгартиришга қодир бўлган, севиш кучига эга. Мен бу қандай юз беришига гувоҳ бўлганман. Мен бунинг имкони борлигини биламан.

Коммунистлар томонидан мазах ва қувғин қилинган масихийлар, шахсан ўзларига ва уларнинг оилаларига келтирилган азобларни унутишга ва кечиришга тайёрдилар. Улар коммунистлар бошдан кечириётган инқирозни енгиб ўтиш учун ва Масихга томон йўлни кўрсатиш учун, ёрдам бериш йўлида ҳамма нарсани қилишаяптилар. Аммо бу ишда улар бизнинг ёрдамимизга муҳтождирлар.

Масихий севги – кенг қамровлидир. Масихийлар одам ажратишмайди. Исо, Худо қуёшни яхши ва ёмон одам устидан бирдек сочади, дея айтган. Худди шу нарсани масихий севгига нисбатан ҳам айтиш мумкин.

Коммунистлар ва дунёнинг бошқа зулмкор режимлари билан дўстлашиб келаётган, Ғарбнинг масихий етакчилари, ўзларини Исонинг биз душманларимизни ҳам севишимиз керак деган таълимоти билан оқлашга уринмоқдалар. Аммо Исо ҳеч қачон, ўз биродарларингизни унутиб, душманларингизни севинглар деб айтмаган.

Улар ўзларининг «севгисини» Масих ҳақида гувоҳлик бермасдан, қўллари масихийларнинг қонига булганган кишилар билан еб-ичган ҳолда кўрсатмоқдалар. Аммо улар зулмкорлар томонидан жабр чекканларни унутиб қўйишган. Уларга нисбатан севги кўрсатишмаяптилар.

Бир неча ўн йиллар олдин, Германиядаги хушxabарчи ва католик жамоатлар оч қолганлар учун 125 миллион доллар йиғишган, америкалик масихийлар эса – анча кўпроқ йиғишган.

Бизнинг атрофимизда оч қолган одамлар оз эмас, лекин мен азоб чеккан масихийдан кўра кўпроқ оч қолган ва ҳамма нарсасидан махрум бўлган одамни тасаввур қила олмайман. Айнан улар ҳаммадан кўра кўпроқ озод мамлакатларнинг ёрдамига ҳақлидир. Агар германиялик, британиялик, америкалик ва скандинавиялик жамоатлар муҳтожларга ёрдам кўрсатиш учун пул йиғсалар, бу маблағ биринчи навбатда азоб чеккан масихийлар ва уларнинг оилаларига йўналтирилиши керак.

Хозир шундай бўлаётими?

Мен масихийларни сотиб олиш мумкинлигини исботлаган, масихий ташкилотлар томонидан сотиб олинганман. Бироқ мен – Руминиядан сотиб олинган масихийлардан деярли яғонасиман. Ва мени сотиб олиншим ҳақидаги далил – бу Ғарбдаги масихий ташкилотларнинг, бошқа азоб чекканларга нисбатан бурчини бажармаганлиги ҳақидаги айбланишидир.

Илк масихийлар ўзларидан янги жамоат фақат яҳудийлар учунми ёки маъжусийлар учун ҳамми, дея сўраганлар. Улар ўзларининг саволига тўғри жавоб топишган. Озгина бошқачароқ кўринишда, бу савол яна йигирманчи асрда ўртага чикди. Масихийлик – нафақат Ғарб учун. Масих нафақат Америкага, Англияга ва бошқа демократик давлатларга тегишлидир. Масихни хочга михлашганида, Унинг битта қўли Ғарбга, бошқаси эса – Шарққа чўзилган эди. У нафақат яҳудийларнинг, балки маъжусийларнинг, коммунистларнинг ва ғарб дунёсининг Шоҳи бўлишни хоҳлайди. Исо шундай деган: «Бутун жаҳон бўйлаб юринглар ва ҳамма тирик жонга Инжил Хушxabарини тарғиб қилингллар» (Марк 16:15).

У Ўз қонини ҳамма учун тўқди, шунинг учун Хушxabарни ҳамма эшитиши ва Унга ишониши керак.

Зулм чекаётган халқлар орасида Хушxabарни ваъз қилиш учун бизни нима уйғотади? Масихга имон келтирганларнинг севгига тўлаллиги ва қувғинлари. Мен ҳеч қачон, ҳеч бир «илиқ»

россиялик масихийни учратмадим. Собиқ ёш коммунистлар ва мусулмонлар фақатгина Масихнинг шогирдларига айланмоқдалар.

Масих бу одамларни севади ва уларга эркинлик беришни хоҳлайди. У барча гуноҳкорларни яхши кўради ва уларни гуноҳдан озод қилишга интилоқда. Айрим ғарб жамоатининг раҳбарлари бу ягона тўғри муносабатни бошқасига алмаштирдилар, яъни масихийларни қувғин қилувчиларга нисбатан лаганбардорлик қилишга ўтдилар. Уларга ўз ҳокимиятини сақлаб қолишга ёрдам берган ҳолда, улар ва уларнинг қўлидан жабр кўрганларнинг нажот топишига тўсқинлик қилган ҳолда, гуноҳкорларнинг кўнглини топишга ҳаракат қилишмоқдалар.

Озод бўлганимдан кейин мен нима ҳақида билиб олдим

Қамоқхонадан озод бўлганимдан кейин, мен яна ўз рафиқам билан учрашдим ва у мендан келажакка нисбатан режаларим ҳақида сўради. Мен «Аслида руҳан одамларга қўшилмасдан ҳаёт кечиришни хоҳлардим» – дея, жавоб бердим. Менинг рафиқам, менинг истагим билан рози эканлигини билдирди.

Ёшлигимда мен ҳаддан зиёд одамлар билан тез киришиб кетадиган бола эдим. Аммо қамоқхона ва айниқса кўп йиллар қамоқда ёлғиз камерада ўтиришим, мени ёлғизликка ўрганган, ўйчан кишига айлантириб қўйди. Юракдаги барча шамол-бўронлар аллақачон тинчланган эди. Мен ҳатто коммунизмга эътибор бермай қўйган эдим. Мен аллақачон Осмондаги Қуёвнинг қучоғида эдим. Мен бизни қийнаганлар учун ибодат қилдим ва уларни бутун юрагим билан севдим.

Менда озод бўлишим учун умид жуда кам эди. Вақти-вақти билан, агар мени озод қилиб қолишса, нима қиламан деб ўйлардим. Мен ҳар доим пенсияга чиқиб, ўз ҳаётимни қаердадир бир чўлда Самовий Қуёв билан биргаликда ўтказишни ҳавас қилардим.

Худо – бу «Ҳақиқатдир». Муқаддас Китоб – «ҳақиқат ҳақидаги ҳақиқатдир». Теология эса – бу «ҳақиқат ҳақидаги ҳақиқат ҳақидадир». Айрим пайтда масихийлар ҳақиқат ҳақидаги

ҳақиқатга эътиборини қаратиб, асл Ҳақиқатни йўқотиб қўйишади. Очлар, дўппосланганлар ва гиёҳвандликка берилганлар билан банд бўлиб, биз Муқаддас Китоб ва Худо ҳақида ўрганишни унутиб қўйдик. Биз «ҳақиқат ҳақидаги ҳақиқат» ни эсдан чиқардик, лекин «Ҳақиқат»да яшадик. Шундай деб ёзилган: «...Чунки Инсон Ўғли сизлар ўйламаган соатда келиб қолади» (Матто 24:44). Биз бошқа фикрлай олмас эдик. Қийноқларнинг энг оғир пайтида, Инсон Ўғли бизларнинг ёнимизга келиб, қамоқхона деворларини нурга тўлдириб, мисоли бриллиантга ўхшаб чараклатиб юборарди. Азоб берувчилар биз учун шу ондаёқ биздан пастда, қаердадир жисмоний қатламда бўлиб қолардилар. Рухимиз Худовандда хурсанд бўларди. Биз бу хурсандчиликни, қирол саройига ҳам алмаштирмаган бўлардик.

Кимгадир ёки нимагадир қарши курашиш хоҳиши, ҳали ҳеч қачон менинг онгимдан шунчалик узоқда бўлмаган. Мен ҳеч бир урушда, ҳатто энг адолатли урушда ҳам қатнашишни хоҳламадим. Бунинг ўрнига мен Масих учун ҳаёт маъбадларини қуришни хоҳлардим. Мен қамоқхонани келажакда тинч-тотув йиллар ўтказиш умидида тарк этдим.

Аммо менинг биринчи озод бўлган кунимдан бошлаб, коммунизмнинг қамоқхонада ўтказган ҳамма азобларимдан кўра, янада кўримсиз бўлган қирралари билан тўкнаш келдим. Бирин кетин мен ҳар хил жамоатнинг руҳонийлари ва чўпонларини учрата бошладим. Улар афсус ва надоматлар билан, ўз жамоати аъзолари ҳақида махфий полицияга маълумот бериб турганини тан олардилар. Мен улардан, қамалишдан хавфи бўлишдан қатъий назар, маълумот беришни тўхтатишга тайёрмисизлар дея, сўрадим. Ҳаммаси «йўқ» – дея, жавоб берардилар ва уларни ўз ҳаётлари учун бўлган қўрқув ушлаб турмаганини тушунтиришар эдилар. Улар менга, қамалгунимча мавжуд бўлмаган нарса ҳақида айтишдилар, яъни маълумот беришни тўхтатиш, жамоатни ёпишни билдирар эди.

Ҳар бир шаҳарда ҳукуматнинг вакили, махфий полиция агенти бор эди. Унинг вазифасига «диний» фаолият устидан назорат қилиш кирар эди. У ўзи хоҳлаган вақтда, ихтиёрий руҳонийни

ёки чўпонни чақиришга, ким жамоатда бўлгани, ким тез-тез нон синдиришда қатнашиши, ким — жуда фаол масихий эканлиги, ким одамларни Худога олиб келиши, жамоат аъзолари нимадан тавба қилганликлари ва бошқалар ҳақидаги маълумотларни талаб қилишга ҳуқуқи бор эди. Агар улар етарлича аниқ маълумот бермасалар, уларни ҳайдашар ва ўрнига ундан кўра кўпроқ маълумот берадиган хизматчини қўйишар эдилар. Агар ҳуқуқат вакили бундай ўринни эгаллаши мумкин бўлган одамни топмаса (бу эса деярли ҳеч қачон юз бермаган), оддийгина жамоатни ёпиб қўйишардилар. Ҳозир бу нарса Хитойда юз бермоқда.

Кўплаб хизматчилар махфий полицияга керакли маълумотларни етказиб беришган. Кўпчилиги бу ишни муҳим нарсаларни айтмасдан ва ўзлари унча хоҳламасдан қилишган. Аммо шундайлар ҳам бор эдики, бу нарса улар учун одатга айланган, уларнинг виждони эса қотиб қолган эди. Учинчи хилдагилари эса бу ролга шунчалик берилиб кетишдики, ҳамма билган нарсасини айтиб беришар, ҳатто улардан талаб қилинганидан ҳам кўпроқ нарсани айтиб беришардилар.

Мен азоб чеккан масихийларнинг болалари тан олган иқрорини эшитганман. Улар ўз оилалари ҳақида маълумот бериб туришлари керак эдилар. Уларни ҳамдарлик билан қабул қилишганлар. Акс ҳолда уларни ўқув даргоҳларидан четлатиш хавфи бўлган.

Мен қизил байроқлар остида ўтган баптистларнинг конгрессида бўлганман. У ерда коммунистлар «жамоат раҳбарлигига ким сайланиши керак» лиги ҳақидаги масалани ечишган. Ҳамма расмий жамоатларни, Коммунистик партия томонидан тайинланган руҳонийлар бошқаришини билардим. Мен ўшанда, Масих оғохлантирган қабиҳликни кузатиб ўтирганимни тушуниб етдим.

Ҳар доим яхши ва ёмон чўпонлар ва воизхонлар мавжуд бўлган. Аммо жамоат тарихида биринчи марта, умумий равишда тан олинган ва мақсади динни йўқ қилишга йўналтирилган, атеистик партиянинг Марказий Қўмитаси, жамоатни ким етаклаши ҳақидаги масалани ечарди. Уни қаерга етаклаш учун? Албатта — йўқ қилиш учун.

Ленин: «Ҳар битта диний ғоя, ҳар битта Худо ҳақидага ғоя, ҳатто Худо ҳақидаги ғоялар билан ўйнашиш ҳам – бу энг хавфли кўринишдаги, тарифлаб бўлмайдиган тубанлик, энг ярамас кўринишдаги юқумли касалликдир. Миллионлаб гуноҳлар, ифлос ишлар, зўравонлик, ҳамда жисмоний касалликлар, кичкинагина Худонинг мавжудлиги ҳақидаги руҳий ғоядан кўра хавфсизроқдир» – деб ёзган.

Совет Иттифоқининг Коммунистик партияси ленинчилар партияси эди. У динни рақ, сил ёки заҳм касаллигидан кўра ёмонроқ деб ҳисоблаган. У ким диний етакчи бўлиши кераклигини ҳал қилган. Расмий жамоатнинг раҳбарлари партия билан ҳамкорлик қилишган.

Мен болалар ва ўсмирларнинг атеизм билан заҳарланиши ва расмий жамоатнинг бунга нисбатан энг кам даражада қаршилиқ кўрсатганига гувоҳ бўлганман. Бизнинг мамлакатимизнинг пойтахти, Бухарест шаҳридаги битта ҳам жамоатда, на ёшлар гуруҳи, на болалар учун яқшанба мактаблари бўлган. Масиҳийларнинг болалари мактабларда нафрат билан тарбияланган.

Ва ўшанда мен коммунизмни шунчалик ёмон кўриб қолдимки, ҳатто энг оғир азоб чеккан кунларимда ҳам уни бунчалик ёмон кўрмаган эдим.

Мен коммунизмни у мен билан қилган иши учун эмас, балки Худонинг шон-шухратига, Масиҳнинг номига ва ўз ҳокимияти остидаги миллиардлаб жонларга қарши қилаётган иши учун ёмон кўрдим.

Мамлакатнинг ҳар хил бурчагидан, мени кўриш учун келган деҳқонлар, колхозлаштириш қандай қилиб ўтказилгани ҳақида айтиб беришдилар. Қачонлардир ўзларининг шахсий ерлари ва узумзорлари бўлган жойларда, энди ўзлари оч қуллар каби ишлаётган эдилар. Уларнинг нони йўқ эди. Уларнинг болалари на сут, на ернинг ҳосилини кўришарди. Буларнинг ҳаммаси табиий бойлиқларини Ханаан водийси билан солиштириш мумкин бўлган мамлакатда юз бераётган эди.

Лениннинг Коммунистик тузуми, биродарларни ўғри ва ёлғончиларга айлантирганини тан олдилар. Очарчилик туфайли

улар қачонлардир ўзлариники бўлган, эндиликда эса жамоа хўжалигига тегишли бўлган нарсаларни, ўғирлашга мажбур эдилар. Кейин эса улар ўз ўғирликларини ёпиш учун, ёлғон гапиришига тўғри келарди.

Ишчилар менга заводлардаги шундай кўрқитишлар ва ишчиларни кучидан фойдаланишлар ҳақида айтиб беришдики, хатто бундай нарсалар капиталистларнинг тушига ҳам кирган эмас. Ишчилар хатто иш ташлаш қилишга ҳақлари йўқ эди.

Ўқитувчилар ўзларининг ички эътиқодларига қарамасдан, Худо мавжуд эмас деб ўқитишлари керак эди.

Дунёнинг учдан бир қисмининг бутун ҳаёти ва фикри хонавайрон бўлган ёки алмаштирилган эди. Бу нарса ҳозиргача зулм чекаётган халқларда юз бермоқда.

Ёш қизлар, уларни комсомол ташкилотларга чақираётгани ва масихий йигитлар билан муносабат қилгани учун уларни урушаётгани, бунинг эвазига эса ким билан учрашиш мумкинлигини кўрсатаётганлигини айтиб арз қилардилар!

Ҳамма нарса умидсизларча сохта ва беъмани эди.

Кейин мен собиқ дўстларим билан, яширин жамоатнинг курашчилари билан учрашдим. Уларнинг айримлари шу пайтгача қўлга тушмаган эдилар, бошқалари эса озодликдан маҳрум бўлган жойлардан қайтганларидан кейин яна курашишни бошладилар. Улар мени курашишга чорладилар. Улар мени ўзларининг яширин учрашувларига таклиф қилишдилар ва биз у ерда қўлда ёзилган тўпламлардан масихий қўшиқларни айтдик.

Мен ўз ҳаётининг ўттиз йилини чўлда ўтказган, муқаддас Буюк Антонийни эсладим. У бу дунёни қолдириб, доимо ибодатда ва рўзада бўлган. Аммо муқаддас Афанасий ва Арий ўртасидаги Масихнинг илоҳийлиги ҳақидаги баҳсни эшитиб, у ўзининг тарки дунё ҳаётини қолдирган ва ҳақиқат ғалаба қозониши учун Александрияга жўнаб кетган. Мен роҳиб бўлиб, баланд тоғларда яшаган Сен-Бернар Клервоскийни эсладим. У бўм-бўш қабр учун бўлган, хоч юришларининг беъманилиги ҳақида, масихийларнинг арабларни, яҳудийларни ва бошқа эътиқод вакиллари ўлдираётгани ҳақида эшитган. У ўзининг

монастирини ва баланд тоғларини қолдириб, хоч юришларини тўхтатишга чорлаш учун кетган.

Мен ҳар бир масихий қилиши керак бўлган нарсани қилишга қарор қилдим: Масихнинг ва ҳаворий Павлуснинг намунасига эргашиб, ўзимнинг тинч нафақада ҳаёт кечириш фикримдан воз кечиб, курашишга киришдим. Бу кураш ўзи нима эди?

Қамоқхонада масихийлар ҳар доим ўз душманлари ҳақида ибодат қилар ва уларга гувоҳлик берардилар. Бизнинг юрагимизнинг хоҳиши, улар ҳам нажот топиши эди. Бу нарса юз берганда эса биз хурсанд бўлардик. Аммо мен бадбахт коммунистик тузумни ёмон кўрардим ва бу даҳшатли зулмни Хушхабарнинг кучи билан ағдаришга қодир бўлган, яширин жамоатни мустаҳкамлашга интилдим.

Мен нафақат Руминия ҳақида, балки бутун коммунистик дунё ҳақида ўйладим. Аммо Ғарбда мен бефарқлик девори билан дуч келдим.

Иккита ҳамкасб-коммунистлар Синявский ва Даниэлларни, уларнинг ўз ўртоқлари қамоққа маҳкум қилганларида, бутун дунё ёзувчилари қарши чиқдилар. Аммо масихийларни ўз имони учун қамашганида, ҳатто жамоат ҳам қарши чиқмади.

Муқаддас Китобдан ва Тавротдан парчалар келтирилган, «захарлайдиган» масихий нашрни тарқатиб, жиноий иш содир қилган биродар Кузик билан кимнинг иши бўлди? Биродар Прокофевни ёзма ваъзни тарқатгани учун ҳукм қилишганини ким билади? Яҳудий-масихий Грюнвальдни, худди шундай жиноят учун Россияда ҳукм қилишгани ва унинг ёшгина ўғлини бутунлай ундан тортиб олишганини ким билади? Мендан менинг Михаимни тортиб олишганида, нима ҳис қилганимни, ўзим биламан. Латвиялик биродарларимиз, Грюнвальд, Иваненко, Шевчук бувимиз, опаларимиз Таиса Ткаченко, Екатерина Веказин, биродар Георгий Веказин ва рафиқаси Пилатлар билан бирга мен ҳам азоб чекаяман. Бу йигирманчи асрдаги муқаддасларнинг ва имон қахрамонларининг рўйхатини тўхтовсиз давом эттириш мумкин! Худди биринчи масихийлар, ёввойи ҳайвонларга ташлаш учун олиб кетилаётган имондошларининг занжирларидан ўпгани

каби, мен ҳам уларнинг олдида бошимни эгаман ва уларнинг кишанларини ўпаман.

Уларга нисбатан айрим Ғарб жамоатларининг раҳбарлари бефарқдирлар. Вафот этганларнинг номлари – уларнинг ибодат рўйхатида эмас. Муқаддасларни қўлга олишганда ва қийнашаётган пайтда, улардан юз ўгирган ва уларни алдаган, россиянинг расмий православ ва баптист жамоатлари раҳбарларини ҳурмат билан Женевада, Янги Дехлида ва турли хил ғарбдаги конференцияларда қабул қилишган. У ерда улар иштирок этаётганларни Россияда эътиқод масаласида тўлиқ эркинлик мавжудлигига ишонтирадилар.

Бутун дунё жамоат уюшмаси етакчиси, уни бунга ишонтиргани учун, большевистик архиепископ Никодимни ўпган. Кейин эса улар биргаликда Бутун дунё жамоати уюшмаси шарафига байрам ўтказишган, қамоқхонадаги муқаддаслар эса бу пайтда ювилмаган карамни пўстлоғи билан бирга ейишган. Мен ҳам бир пайтлар уни Исо Масиҳ учун еганман.

Буни шундай қолдириб бўлмас эди. Яширин жамоат, агар менда Ғарбдаги жамоатларга нима юз бераётгани ҳақида айтиш имконияти пайдо бўлса, мамлакатдан кетиш зарур деб қарор қилишди.

Мен коммунистларни яхши кўрсамда, коммунизмни ҳукм қиламан. Мен коммунизмни ҳукм қилмасдан, Хушхабарни ваъз қилиш нотўғри деб биламан.

Айрим пайтларда менга: «фақатгина Хушхабарни ваъз қил» деб айтишадилар. Бу менга Ғарбга кетишимдан олдин, коммунистик махфий полициянинг вакили менга Масиҳни ваъз қилишга, аммо коммунизм ҳақида оғиз очмасликка ишонтирганини эсимга туширади. Наҳотки, «фақат биргина Хушхабар» ни ваъз қилиш тарафдорларини, ўша махфий полиция вакилининг руҳи илҳомлантираётган бўлса?

Мен ўша «фақат биргина Хушхабар» деб айтиладиган, хушхабарни билмайман. Яхё Чўмдирувчининг ваъзи «фақат биргина Хушхабар» дан иборат бўлганми? У нафақат: «Тавба қилинглар, чунки Осмон Шохлиги яқинлашди» (Матто 3:2) деб айтган. У шунингдек, фош ҳам қилган: «Вилоят ҳокими

Хирод ҳам Яхё тарафидан фош бўлиб қолди» (Луко 3:19). Яхё фақатгина мавҳум таълимот билан чегараланиб қолмагани учун, у ўлдирилган эди. Исо Ўзининг тоғдаги ваъзида «фақат биргина Хушхабар» ваъзи билан чегараланиб қолмаган. Унинг ваъзини ҳозирги айрим раҳбарлар салбий ваъз деб атаган бўлардилар: «Эй уламою фарзийлар, сиз мунофиқларнинг холига вой!... Ҳой илонлар, захарли илон зотлари-ей!» (Матто 23:27,33). Айнан мана шундай «салбий» ваъз учун Уни хочга михлашганлар. Акс ҳолда, Тоғдаги ваъз фарзийларни ҳавотирга солмаган бўларди.

Гуноҳни ўз номи билан айтиш керак. Коммунизм – ҳозирги замоннинг энг хавфли гуноҳларидан биридир. Уни ҳукм қилмайдиган ҳар бир Хушхабар – бу ҳақиқий Хушхабар эмас. Яширин жамоат ўзининг ҳаёти ва эркинлигини хавф остига қўйган ҳолда, коммунизмни ҳукм қилади. Шунинг учун ҳам бу ерда, Ғарбда, биз бу ҳақида жим бўлишга умуман ҳаққимиз йўқ.

Мен коммунизмни, худди ўзларини «антикоммунистлар» деб атайдиганлар каби ҳукм қилмайман. Гитлар антикоммунист бўлган, лекин барибир у ҳам, зулмкор золим бўлган. Биз гуноҳни ёмон кўрамиз ва гуноҳкорларни севамиз.

Мен нима учун Ғарбда азоб чекаяман

Ғарбда мен коммунистик мамлакатдагидан кўра кўпроқ азоб чекаяман.

Менинг азоб чекишим биринчи навбатда, яширин жамоатнинг таърифлаб бўлмас гўзаллигига интилишимдан иборат. Бу жамоат эски лотинча «Nudisnudum Christi sequi» («Ҳеч нарчасиз Масихнинг орқасидан, ҳеч нарчасиз эргаш») – деган мақолга мос келади.

Зулм остидаги халқлар орасида, Инсон Ўғлига ва унинг орқасидан эргашаётганлар учун бош сукадиган жойнинг ўзи йўқ. Кўпчилик масихийлар ўзлари учун уй қурмайдилар. Нима учун? Уларни барибир биринчи марта қамоққа олингандаёқ, давлат ҳисобига мусодара қилиб юборишади. Агарда уни кимдир тортиб олишни хоҳласа, янги уй борлигининг ўзи қамоққа олиниш учун

етарли сабаб бўлиши мумкин. Бу мамлакатларда Масихнинг орқасидан юришдан олдин, отасини кўмишга ёки оиласи билан хайрлашишга тўхтаб қолишмайдилар. Сенинг онанг, уканг, синглинг ким? Бунда биз Масихга ўхшаймиз. Биз учун Осмондаги Отанинг иродасини бажараётганлар онамиз ва укамиздир. Қариндошлик алоқаларига келсак, агар келин ўзининг куёвини, болалар – ота-онасини, хотинлар – болаларини қолдираётган бўлса, қандай қилиб уларга умид қилишимиз мумкин? Яна ва яна кўпроқ фақатгина рухий алоқалар сақланиб қолмоқда.

Яширин жамоат – камбағал ва кўп азоб чеккан жамоат, аммо унда ҳам «на совук ва на илиқ» бўлган аъзолар ҳам кам эмас.

Яширин жамоатдаги хизмат, худди икки минг йил олдинги илк жамоатдаги хизматдек. Воизхон синчиклаб ишлаб чиқилган илоҳиёт тизимига (теологияга) эга эмас. Худди Бутрус ҳам ўрганмагани каби, у ҳам қандай ваъз қилиш усуллари (гомилетика) ўрганмаган. Ихтиёрий илоҳиётчи профессор Бутрусга Эллигинчи кундаги ваъзи учун ёмон баҳо қўйган бўларди. Кўплаб мамлакатларда, Муқаддас Китобдаги оятлар унчалик ҳам машхур эмас, чунки Муқаддас Китоб тақиқланган. Бундан ташқари, воизхоннинг йил мобайнида, Муқаддас Китобни ўқиш имконияти чекланган ҳолда, қамокда ўтирган бўлиш эҳтимоли ҳам кўп эди. Бундай одам ўзининг Отага бўлган имонини ифодалаганда, бу кўп аҳамиятга эгадир, чунки бундай тасдиқнинг орқасида унинг ҳаётий кечинмаси туради. Қамокхонада биз ҳар куни Осмондаги Отадан нон сўрардик ва ўрнига айтиш учун ҳам жирканчли бўлган, ички нарсалари олинмаган карамни олардик. Аммо биз Худони ўзимизнинг севувчи Отамиз деб билардик. Биз худди, ҳатто Худо уни ўлдирса ҳам, Унга ишонаман, деб айтган Аюбга ўхшаймиз. Биз, ҳатто Худо Уни хочда ўлиш учун қолдириб кетгандек туюлган пайтда ҳам, «Ота» деб атаган Исога ўхшаймиз.

Яширин жамоатнинг рухий гўзаллигини таниб билган одам, айрим ғарб жамоатларидаги бўм-бўшлик билан қониқа олмайди.

Мен коммунистик қамокхонадагидан кўра кўпроқ, Ғарбда қийналаяпман, чунки ўз кўзларим билан ғарб маданий тараққиётининг барбод бўлаётганини кўраяпман.

Ўзининг «Европа инқирози» китобида Освальд Шпенглер шундай ёзган: «Сен ўлаяпсан. Мен сенда бўлинишнинг ҳамма белгиларини кўраяпман. Мен сенинг бойлигинг ва катта камбағалчилигинг, сенинг капитализминг ва социализминг, сенинг урушларинг ва сенинг инқилобларинг, сенинг атеизминг ва сенинг умидсизлигинг, сенинг ҳаёсизлигинг, сенинг ахлоқсизлигинг, сенинг бузилган никоҳларинг, сенинг туғилишни назорат қилишларинг, пастдан қон оқишларинг ва юқоридан миянгдаги ўлдираётган нарсаларинг, сенда қадимий давлатлар – Александрия, Греция ва асабий Римга хос бўлган ўлишнинг барча белгилари борлигини тасдиқлаётганини исботлаб беришим мумкин.

Бу 1926 йилда ёзилган. Ўшандан буён Европа мамлакатларининг яримида ва ҳатто Кубада ҳам демократия ва тараққиёт ўлиб бўлди. Ғарбнинг катта қисми уйқуда.

Фақатгина битта куч сергак турибди. Шарқда коммунистларнинг орзу – ҳаёллари барбод бўлганидан хафсаласи пир бўлган бир пайтда, Ғарбда «инсонпарвар коммунизм» худди шундай захарловчи бўлиб қолмоқда. Ғарбдаги инсонпарварлар/коммунистлар, коммунистик мамлакатлардан келаётган ёвузликлар, азоб чекишлар ва қувғин қилишлар ҳақидаги хабарларга оддийгина ишонмаяптилар. Улар ўзларининг имонини чарчамасдан, иштиёқ билан ҳамма жойда: аҳолининг юқори табақалари орасида, ақл-заковатли одамлар доирасида, коллежларда, ҳароба жойларда ва жамоатларда тарқатмоқдалар. Биз масихийлар кўпинча ярим куч билан зўрға ҳақиқат ҳимоясига тура оламиз. Улар эса ёлғонни тарғиб қилиш учун бутун кучини берадилар.

Айни пайтда Ғарб илоҳиётчилари ўзларининг қўлга киритган ўлжалари билан мақтанаяптилар. Бу эса менга, худди 1493 йилда Муҳаммад II нинг жангчилари Константинополни қуршаб олиб, Болқон ярим ороли масихий ёки исломий бўлишини ҳал қилаётган бир пайтда, қуршовдаги маҳаллий жамоатлар умуман бошқа муаммоларни, мисол учун, Бокира қиз Марямнинг кўзлари қайси рангда эди? Фаришталарнинг жинси қанақа эди? Муқаддасланган сувга пашша тушиб кетса, у муқаддас бўладими ёки ҳаромга айланадими?, каби муаммоларни муҳокама қилиш

билан овора бўлганини эсимга солади. Эхтимол бу ўша қадимги даврлар ҳақидаги фақатгина афсонадир, лекин ҳозирда доимий равишда чиқаётган нашрларни синчковлик билан ўқинг ва сиз жамот ҳозирда худди шундай масалаларни муҳокама қилиш билан овора эканлигини кўрасиз. Яширин жамоатнинг азоб чекиши ва қувғин қилиниши таҳдиди ҳақида ҳеч ким деярли эсламаяпти.

Худди маросимлар ва иккинчи даражали нарсалар каби Илоҳий масалаларда тўхтовсиз суҳбатлар олиб борилмоқда.

Кечки ўтиришларнинг бирида бир одам иштирокчилардан: «Агар сиз чўкаётган кемада бўлиб қолсангиз ва кема кутубхонасидан фақат битта китоб олиш имконияти билан, одам яшамайдиган оролда қутқарилиб қолишингиз мумкин бўлганида, сиз қайси китобни танлаган бўлардингиз?» – дея, сўрабди. Бирлари «Муқаддас Китоб», бошқалари эса – «Шекспир» деб, жавоб беришибди. Аммо тўғри жавоб шундай бўлган: «Мен қандай қилиб қайиқ қилишни ва қирғоққа етиб олишни ўргатадиган китобни танлаган бўлардим».

Эркинликни сақлаш ёки уни диний қувғинлар кучайгани туфайли, йўқотилган жойларда қайта тиклаш, ҳамма диний йўналишдагилар ва илоҳий таълимотдагилар учун, қандайдир айрим илоҳий фикрлар тўғрисидаги баҳслардан кўра мухимроқдир.

«Ҳақиқат сизни озод қилади» – деб айтган эди Исо (Юханно 8:32). Аммо озодлик ва фақатгина озодлик ҳақиқатни очиб бериши мумкин. Шунинг учун арзимаган нарсалар ҳақида баҳс қилишдан кўра, биз озодлик учун ва дунёдаги барча зулмкорларга қарши курашиш учун бирлашишимиз керак.

Зулм остида яшаётган мамлакатлардаги доимий кўпайиб бораётган азоблар ҳақида гапирганимда, ўзим ҳам қийналаман. Бу қийинчиликларни шахсан ўзим бошдан кечирганим учун, мен бошқалардан кўра кўпроқ уларни аниқ тасаввур қила оламан.

1966 йил июнь ойида «Хабарлар» («Известия») ва «Қишлоқ ҳаёти» («Деревенская жизнь») газеталари россия баптистларини, гуноҳ эвазига қурбонлик қилиш учун, болаларни

ўлдираётганликда айблашган. Бу –эскитдан келаётган маросимларда одам қурбонлик келтириш айби эди, яъни бу яхудийларга нисбатан олдинлари қўлланилган.

Аммо мен бунинг нима эканини биламан. 1959 йилда мен қизни ўлдирганликда айбланиб қамалган Лазаревич билан бирга Клуж шаҳридаги қамоқхонада бўлганман. Унинг ёши ўттизда эди, аммо сочлари бир кунлик азоблашлардан кейин оқариб кетган эди. Унинг юзи қарига ўхшаб қолган эди. У ўзи содир қилмаган жиноятни тан олдиришлари учун, унинг тирноқларини суғириб олишган. Бир йиллик азобланишлардан кейин, Лазаревичнинг айбсиз эканлиги аниқланди ва уни озод қилишди. Аммо озодлик у учун ҳеч қандай аҳамият касб этмас эди. У бир умрга синган эди.

Кўп одамлар, коммунизм даврида совет нашриёти томонидан баптистларга қарши келтирилган, беъмани айбларини, газетадаги мақолалардан ўқиб кулишардилар. Аммо бу айблар, айбланувчи учун нима англантишини мен билардим.

Мен учун Ғарбда яшаб, ҳар доим мана шундай ҳақоратларни эшитиш жуда қийин.

Коммунистларнинг қўлида қуроол бўлган, патриарх Алексей ва архиепископ Никодимлар каби совет тузумининг тарафдорлари билан ҳамкорлик қилишга қарши чиққан Калуж архиепископи Гермоген ва бошқа еттига архиепископлар билан нима содир бўлди? Агар мен Руминияда қаршилик кўрсатган ва қамоқхонада мен билан бирга ўлаётган епископларни кўрмаганимда эди, мени шу даражада, бу художўй одамларнинг тақдири хавотирлантирмаган бўларди.

Хизматкорлар Николай Ешлиман ва Глеб Якунинлар жамоатлар учун диний эркинлик сўраганлари учун, патриарх томонидан жазоланган. Ғарб бундай воқеаларнинг кўпини эшитган. Мен қамоқхонада, ҳаётида худди шундай воқеа юз берган, Руминиянинг Владимирешти шаҳридан бўлган ота Иоанн билан бирга бўлдим. Юзаки томондан биз фақатгина жамоатнинг жазосини кўрамиз. Аммо румин жамоатининг расмий раҳбарлари, худди кўпчилик коммунистик мамлакатлардаги расмий жамоатнинг етакчилар каби, махфий полиция билан ёнма-ён ишлардилар. Кимни жазолаш

керак бўлса, самаралироқ жазолаш йўлларини, яъни азоб бериш, дўппослаш ва гиёҳванд ҳам қўллашган.

Турли хил мамлакатлардаги қувғин қилинаётганларнинг чекаётган азоблари ҳақида ўйласам, мен титраб кетаман. Мен ўзларининг қувғин қилинаётган биродарларига ёрдам бермаётган, ғарбий масиҳийлар ҳақида ўйласам ҳам титраб кетаман.

Юрагимнинг тўрида, мен бундай қақшатгич курашда иштирок этишни эмас, балки ўз узумзоримнинг чиройини сақлашни хоҳлардим. Қаердадир бир тинч ва осойишта жойда ҳаёт кечиришни хоҳлардим. Аммо ҳозир бунинг иложи йўқ. Коммунистлар Тибетга бостириб киришганида, улар фақатгина ўтқир рухий масалалар билан қизиққан одамларни йўқ қилишган. Бизнинг мамлакатимизда, улар ўзларини бу дунёдан узоклаштирганларни йўқ қилишдилар. Жамоатлар ва монастырлар тарқатиб юборилди, аммо чет элликларни алдаш учун керак бўладиган сондагиси қолдирилди, холос. Мен интилаётган тинчлик ва осойишталик, борлиқдан четлашиш ва менинг руҳим учун хавфли бўлган бўларди.

Мен учун бу жуда хавфли бўлса ҳамки, мен бу курашни олиб бордим. 1948 йилда мени ўғирлаб кетишди ва номи ўйлаб топилган қамоқхонага жойлаштиришди. Руминиянинг ўша вақтдаги котиби Анна Паукер, Швеция элчиси Патрик фон Рютерсвердга шундай деган: «Ҳа, Вурмбранд ҳозир Копенгаген кўчалари бўйлаб кезиб юрибди». Швед элчисининг ҳамёнида, менинг қамоқхонадан бериб юбориш урдасидан чиққан хатим бўлган, шунинг учун у ҳақиқатни гапирмаётганини билган. Шундай воқеалар ҳар доим юз бериб турган. Агар мени ўлдиришса, қотил албатта коммунистлар томонидан юборилган бўлади. Бошқа ҳеч кимда мени ўлдириш учун сабаб йўқ. Агар менинг ахлоқсиз ҳатти-ҳаракатим, ўғирликларим, баччабозлигим, эр-хотинлик муносабатимдаги садоқатсизлигим, сиёсий ишончсизлигим, ёлғончилигим ва ҳ.к. ҳақидаги миш-мишлар сизгача етиб борган бўлса, бу махфий полициянинг менга қилган таҳдиди, яъни «Биз сени ахлоқий йўқ қиламиз» деган таҳдидининг бажо бўлишидан бошқа ҳеч нарса эмас.

Ишончли маълумотга эга бўлган манбаларнинг менга хабар қилишича, 1960 йилда АҚШ Сенатида мен берган кўрсатмадан

кейин, румин коммунистлари томонидан мени ўлдириш тўғрисида қарор қабул қилинган. Аммо мен жим бўла олмайман. Сизнинг мажбуриятингиз эса – мен гапираётган нарсалар ҳақида ўйлаб кўришдан иборатдир. Ҳатто сиз менинг бошимдан кечиришимга тўғри келганлар туфайли, шундай қувғин касали билан азоб чекапти деб ҳисобласангиз, ўзингиздан сўранг, бу коммунизм қандай кучки, у ўзининг фуқароларини шундай касаллар билан қийналишга мажбур қилмоқда. Бу қандай ҳокимиятки, коммунистик Шарқий Германиядан бўлган оилани, ўз боласини бульдозерга ўтиргизиб, бутун оиласи отиб ташланиш хавфига қарамасдан, чегарадаги тиканли симларни босиб ўтишга мажбур қилган?

Ғарб ухляпти ва у зулм чекаётган халқларнинг оғир ҳолатини кўриши учун, уни уйғотиш керак.

* * *

Азоб чекаётган одамлар, кўпинча ўзларининг азобларида айблаш мумкин бўлган, айбдорларни қидирадилар. Бу эса уларнинг оғирликларини анча енгиллаштиради. Мен эса бунни қила олмайман.

Мен масихийларнинг душмани ҳисобланганлар билан муросага бораётган, ғарб жамоати етакчиларини айблаш олмайман. Ёвузлик улардан чиқмаяпти. Уларнинг ўзлари, эскироқ ёвузликнинг қурбонлари ҳисобланади. Улар жамоатда тартибсизликлар келтириб чиқармаяпти, балки уни қўллаб қувватляптилар.

Мен Ғарбда яшаётганимдан бери, кўплаб рухий семинарларда бўлдим. У ерда мен кўнғироқлар ва литургия (черковлардаги энг катта ибодат) кўшиқлар тарихи, аллақачон бекор қилинган каноник (қоидага айланган) қонунлар ва эндиликда қўлланилмаётган жамоат жазоси ҳақидаги дарсларни тингладим. Мен эшитдимки, айрим илоҳиёт талабаларини, худди Муқаддас Китобдаги дунёнинг яратилиши ҳақидаги ҳикояга ўхшаган ҳикояларни, яъни Одам Ато ҳақидаги, тўфон ҳақидаги, Мусонинг мўъжизалари ҳақидаги ҳикояларни – ёлғон деб ўқитишаётган экан. Кимлардир

пайғамбарчиликлар бажо бўлинганидан кейин ёзилган деб, гуноҳсиз туғилиш – бу Исонинг тирилиши каби афсонадир ва Унинг суюклари қаердадир қабрда ётибди деб, жамоатларга ёзилган мактублар ҳақиқий эмас ва Ваҳий – бу аҳмоқларнинг китоби деб таъкидлашмоқдалар. Қолган нарсаларда Муқаддас Китоб – ҳақиқатдан муқаддас китоб! (Демак бу муқаддас китобда, хитой коммунистларининг газетасидагидан кўра, кўпроқ ёлғон бор экан-да).

Айрим ҳозирги ғарб жамоатининг раҳбарлари мана нимани ўрганишган. Бу улар яшаётган муҳит. Демак У ҳақида мана шундай нарсаларни эшитган Худовандга содиқ бўлиш нимага керак? Худо ўлди, деб ўргатаётган жамоатга нима учун содиқ бўлиш керак?

Айрим диний йўналишларнинг раҳбарлари Масихнинг келини эмаслар. Улар аллақачон ўз содиқлигини йўқотган – жамоатнинг раҳбарлари. Яширин жамоатнинг азоб чекувчиси билан учрашиб, улар унга ҳайрат билан қарайдилар.

Биз ҳар доим ҳам одам ҳақида, уни эътиқодининг бир қиррасига қараб баҳо беролмаймиз. Агар биз шундай қилганимизда эди, у ҳолда биз ҳам уларнинг кўз ўнгида ҳатто Исо ёмон одам бўлиб кўринган, фарзийлардек бўлган бўлардик. Чунки У шанба ҳақидаги қонунга итоат қилмади. Фарзийлар ҳатто кўз ўнгида хурматга лойиқ иш бўлган нарсаларга ҳам, кўз юмишган.

Коммунизмга нисбатан нотўғри муносабатда бўлган жамоат раҳбарлари, эҳтимол, бошқа кўплаб жабҳаларда ҳақдирлар ва ҳақиқатдан самимий одамлардирлар. Ва ҳатто улар хато қилаётган нарсаларда, ҳали ўзгаришлари ҳам мумкин.

Бир марта Руминияда мен провослав епископини учратдим. У ўз сурувини сотган чўпон, коммунист эди. Мен унинг қўлидан ушлаб туриб, дарбадар ўғил ҳақидаги масални айтиб бердим. Бу кечки пайт менинг боғимда юз берган эди. Мен унга: «Қаранг, Худо дарбадар гуноҳкорни қандай севги билан қабул қилади. Агар у тавба қилса, ҳатто епископни ҳам хурсандчилик билан қабул қилади» – деб айтдим. Мен унга бир нечта масихий қўшиқларни айтиб бердим. Бу одам яна Худога қайтиб келди.

Камоқхонада мен битта камерада озодликка чиқишга умид қилиб, атеистик дарслар ёзган православ рухонийси билан бирга ўтирдим. Бизнинг суҳбатимиздан кейин, у ўзининг дарсаларини, ҳеч қачон озод бўлмаслик хавфига қарамасдан, бўлак-бўлак қилиб йиртиб ташлади.

Менинг юрагимни эзиб турган оғирликларни енгиллаштириш учун, мен кимнидир айбдор қила олмайман.

* * *

Менда бошқа бир оғрик ҳам бор. Ҳатто энг яқин дўстларим ҳам мени тушунмадилар. Кимлардир мени коммунистларга қарши аччиқланишда ва норозиликда айбладилар. Мен эса бунинг ҳақиқат эмаслигига ишончим комил.

Ёзувчи Клод Монтефиоре, Исонинг уламо ва фарзийларга нисбатан бўлган муносабати ва уларни оммавий тарзда ҳукм қилиши, Унинг душманларни севиш ва лаънатлаганларни марҳаматлаш ҳақидаги амрига қарама-қарши дея таъкидлайди. Лондондаги муқаддас Павлус соборининг собиқ рухонийси, доктор Вальтер Мэтьюз ҳам Исонинг сўзлари – мантиқсиз ва бир-бирига қарама-қаршидир, деган хулосага келган. У буни Исо илмли одам бўлмаганлиги билан тушунтиради.

Монтефиоренинг Исо ҳақидаги тасавури – ёлғондир. Исо фарзийларни оммавий тарзда ҳукм қилишига қарамасдан, уларни яхши кўрган. Ва мен ҳам коммунистларни, жамоатдаги маълумот етказувчиларни ҳукм қилишимга қарамасдан, уларни севаман.

Менга ҳар доим «Коммунистларни унут! Фақатгина руҳий ишлар билан шуғуллан» – дея уқтиришадилар.

Мен нацистлар пайтида азоб кўрган масихий билан учрашдим. Мен Исо ҳақида гувоҳлик берганимда, у тўлиқ мен томонда эканини, аммо мен коммунизм ҳақида ҳеч бир сўз тилга олмаслигим кераклигини айтди. Мен ундан, Германияда нацизмга қарши курашган масихийлар ноҳақ бўлганмилар ёки улар Гитлернинг золимлиги ҳақида ҳеч бир сўз билан ҳукм қилмасдан, фақатгина Исо ҳақидаги гувоҳлик билан чегараланишлари керакмиди, дея

сўрадим. У менга: «Аммо Гитлер олти миллион яҳудийларни ўлдирган! Бу ҳақида айтиш керак эди». Мен эътироз билдириб: «Коммунистлар эса ўттиз миллион русларни, миллионлаб хитой ва бошқа халқларни ўлдиришган. Улар яҳудийларни ҳам ўлдиришган. Ёки биз рус ва хитойликларни ўлдирганида жим бўлиб, фақатгина яҳудийларни ўлдиришганида қарши чиқишимиз керакми?» – дедим. «Бу умуман бошқа иш» – дея менга ўз эътирозини билдирди.

Полиция мени Гитлер вақтида ҳам ва коммунистлар вақтида ҳам дўппослашган. Мен бу иккала дўппослашлар орасида ҳечам фарқ кўрмайман – уларнинг ҳаммаси жуда оғриқли бўлган.

Масихийлик нафақат коммунизм билан, балки гуноҳнинг ҳамма қирралари билан курашиши керак. Биз фақатгина бу муаммога боғланиб қолмаганмиз. Аммо коммунизм – масихийликнинг энг хавфли ва ёвуз душмани. Унга қарши биз бирлашишимиз керак.

Шунинг учун мен яна қайтараман, ҳар битта одамнинг олий мақсади – Масихга ўхшаш бўлишдир. Бунга қаршилик кўрсатиш эса – коммунистларнинг асосий мақсади. Улар одам ўлганидан кейин туз ва ўғитга айланади, бошқа нарсага эмас, дея ҳисоблаб, биринчи навбатда динга қарши чиқадилар. Уларнинг бутун ҳаёти моддийлик даражасида кечишини хоҳлайдилар.

Улар фақат моддий нарсаларни биладилар. Улар ҳам, худди Янги Аҳдда ёвуз руҳдан исмини сўрашганида, «Биз – тумонатмиз» деганига ўхшаб номланишадилар. Улар ҳар битта шахсиятни, яъни Худонинг одамзодга берган энг улуғ инъомини – йўқ қилиши керак. Улар битта эркакнинг ёнидан Альфред Адлернинг «Шахсий психология» китобини топганлари учун қамашган. Махфий полициянинг терговчиси: «Эҳ, шахсий, ҳар доим шахсий. Нима учун жамоавий эмас?» – дея қичқирарди.

Исо бизнинг шахсият бўлишимизни хоҳлайди. Шунинг учун коммунизм ва биз ўртамизда муроса бўлмаслиги керак. Коммунистлар яхши билишади. Ўзларининг «Фан ва дин» журналида улар шундай ёзишган: «Дин коммунизм билан мос келмайдиган нарса. У коммунизмга душман... Коммунистик партия дастурининг мазмуни – динга қарши қажатгич зарбадир... Бу

дастур одамларни диний қулликдан батамом озод қиладиган, атеистик жамиятни қуришдан иборат»

Коммунизм масихийлик билан бирга мавжуд бўла оладими? Бу саволга коммунистларнинг ўзлари жавоб берадилар: «Коммунистик партия – бу динга нисбатан қақшатгич зарбадир!»

5 БОБ

Енгилмас ва ўсиб бораётган яширин жамоат

Яширин жамоат жуда қийин шароитларда ишламоқда. Атеизм барча коммунистик мамлакатларда давлат дини ҳисобланади. У қарияларга нисбатан эркинлик беради, аммо болаларга ва ёшларга Худога ишониш тақиқланган. Бу мамлакатлардаги радио, телевидения, кино, театр, нашриёт ва газета – ҳаммаси битта мақсадга, Исо Масихга бўлган имонни йўқ қилишга йўналтирилган.

Яширин жамоат бу зулмкор давлатдаги катта кучга қарши тура олиш учун деярли маблағга эга эмас. Совет Иттифоқидаги яширин жамоат хизматчилари ҳеч қандай илоҳий тайёргарликка эга эмас эдилар. Кўпчилик ҳозирги хитой чўпонлари ҳеч қачон бутун Муқаддас Китобни ўқиб чиқишмаган.

Мен сизга кўпчилик чўпонларни хизматга қандай қўл қўйиб марҳаматлангани ҳақида айтиб бермоқчиман. Бир марта мен яширин жамоат чўпони бўлган рус йигити билан танишдим ва хизматга ким уни қўл қўйиб марҳаматлагани ҳақида сўрадим. У менга: «Биз ҳақиқий нозирлар томонидан қўл қўйиб марҳаматланиш имкониятига эга эмас эдик. Расмий жамоат Коммунистик партиянинг раҳбарлари томонидан тасдиқланмаган одамларни хизматга қўл қўйиб марҳаматламас эди. Шунинг учун бизлардан ўнтамиз, ёш масихийлар шохид бўлиб ўлган нозирнинг қабрига бордик. Муқаддас Рух бизларни мойлашини сўрадик. Биз Исонинг тешилган қўллари томонидан қўл қўйилганимизга ишонамиз». Менинг назаримда, бу ёш йигитнинг қўл қўйилиши ҳақиқатдан Худо олдида бўлган!

Ҳеч қандай илоҳий тайёргарликка эга бўлмаган ва кўпинча Муқаддас Китобни кам билган (мисол учун, Бангладешдаги хушхабарчилар), ана шундай тарзда қўл қўйилган эркаклар, барибир Масихнинг буйруғини бажараяптилар.

Бу менга биринчи асрдаги жамоатни эслатапти. Дунёни Масих томон бурган одамлар қайси семинарияда ўқишган? Уларнинг ҳаммаси ўқишни билганми? Ва улар Муқаддас Китобни қаердан олишган? Улар билан Худонинг Ўзи гаплашган.

Биз яширин жамоатдагилар, ўз маъбадларимизга эга эмасмиз. Аммо қайсидир бир маъбад, биз яширин тарзда ўрмонда йиғилиб ўтирганда кўрган, осмон чиройи билан тенглаша олиши мумкинми? Қушларнинг шивир-шивири энг яхши орган (музыка асбоби) нинг ўрнини босади. Гулларнинг анқиган ҳиди – бу бизнинг ҳушбўй тутатқимиз. Ой ва юлдузлар – фаришталар томонидан ёқилган шамлар. Яқиндагина қамоқхонадан озод бўлиб, азоб чекканларнинг йиртилган кийимлари, руҳонийларнинг ҳашаматли кийимларидан кўра кўпроқ таассурот қолдирарди.

Мен бу жамоатнинг чиройини тасвирлаб бера олмайман! Кўпинча масихийларнинг яширин йиғилишларидан кейин уларни қўлга олишарди ва қамоқхонага жўнатишарди. У ерда улар кишан тақишарди. Улар эса тақилган кишанларни, худди келинга севгилиси томонидан совға қилинган узукдек хурсандчилик билан тақишардилар. У ерда улар Масихнинг ўпишини ва кучоғини қабул қилишардилар ва ҳеч бир шоҳ билан бу ўринни алмашмаган бўлардилар. Мен ҳақиқий хурсанд бўлган масихийларни Муқаддас Китобда, яширин жамоатда ва қамоқхонада кўрдим.

Яширин жамоатни эзишаяптилар, лекин у ҳатто махфий полиция ишчилари, ҳукумат аъзолари орасида ҳам кўплаб дўстларга эга. Айрим пайтда бу махфий имонлилар яширин жамоатни ҳимоя қилишга қодир.

Собиқ Совет Иттифоқи даврида газеталар «ташқи имонсизлар»нинг ўсиб бораётгани устидан арз қилишганди. Булар, дея тушунтирганди совет наشريётлари, коммунистик ҳокимиятнинг ҳамма табақаларида – давлат ишхоналарида, тарғибот-ташвиқот бўлимларида ва бошқа жойларда, ишлаётган эркаклар ва аёллар,

ташқи томонидан – коммунистлар, аммо ички томондан – махфий имонлилар ва яширин жамоатнинг аъзоларидирлар.

Коммунистик нашриётда битта коммунистик тарғибот-ташвиқот бўлимида ишлаган, ёш аёл ҳақида ҳикоя бор эди. Ишдан кейин у ва унинг эри, Муқаддас Китобни ўрганиш ва ибодат қилиш учун махфий равишда ёшларнинг гуруҳини йиғишар эди. Бу хозир ҳам бутун дунё бўйлаб юз бермоқда. Ўн минглаб мана шундай «ташқи имонсизлар» бизнинг давримизда ҳам мавжуд. Улар ўзларининг орқасида кузатиши мумкин бўлган ва фақатгина беъмаза Хушxabарни эшитиши мумкин бўлган, жамоатларнинг шоусида қатнашмасликни ўзларига эп кўрадилар. Бунинг ўрнига улар Масих ҳақида самаралироқ гувоҳлик беришлари мумкин бўлган, ўзларининг мансабларида қоладилар.

Содиқ яширин жамоат мана шундай ўн минглаб ўз аъзоларига эга. Улар ер тўлаларда, томнинг тепасида, хонадонлар ва далаларда махфий учрашадилар.

Собиқ коммунистик Совет Иттифоқида ҳеч ким болаларни чўндириш ёки папанинг гуноҳсизлигига қарши ёки розилиги ҳақидаги баҳсларни эслай олмайди. У вақтда ҳеч қандай пре ёки постмиллениалистлар бўлмаган. Улар пайғамбарчиликларни тушунтира олмасдилар, улар ҳақида баҳслашмасдилар, аммо улар Худонинг мавжудлигини атеистларга махорат билан исботлашлари, мени ҳайратга соларди.

Уларнинг тушунтириши оддий эди: «Агар сизни катта миқдордаги ширин овқатлар билан тўла столга таклиф қилишса, сиз уларни ҳеч ким тайёрламаганига ишонасизми? Табиат – бу биз учун тайёрланган зиёфат! Биз помидор, шафтоли ва олмалар еймиз, асал ва сут ичамиз. Бу нарсаларни одамзод учун ким тайёрлаган? Табиат кўр. Агар сиз Худо йўқ эканлигига ишонсангиз, у ҳолда кўр бўлган табиат биз муҳтож бўлган нарсаларни шунчалик мукамал ва мўл-кўл қилиб тайёрлашнинг қандай уддасидан чиққанини, қандай қилиб тушунтириш мумкин?».

Улар абадий ҳаёт мавжудлигини исботлай олардилар. Мен масиҳийнинг атеистга қарата гапирган гапини эшитганман: «Фараз қилайлик, биз онанинг қорнидаги эмбрион билан гаплаша

оламиз. Сен унга нима айтган бўлардинг? Эмбрионал ҳаёт – бу узок ҳақиқий ҳаёт бошланишидан олдинги, фақатгина қисқа бир вақтми? Эмбрион нима жавоб қиларди? У сиз атеистлар, сизга жаннат ва дўзах ҳақида айтганимизда, бизга қарата жавоб берадиган гапингизни айтган бўларди. У онанинг қорнидаги ҳаёт бу ягона ҳақиқий ҳаёт ва қолган ҳаммаси – бу диний аҳмоқлик, деган бўларди. Агар эмбрион фикрлай олганда эди, у «Мана кўлларим ўсаяпти. Менга улар керак эмас, чунки мен уларни ҳатто тўғирлай олмайман. Улар нима учун ўсаяпти? Эҳтимол, улар менинг кейинги ҳаёт босқичимда фойдаланиш учун керакдир. Менинг оёқларим ўсаяпти, аммо мен уларни кўкрагимга қисган ҳолда ушлашим керак. Улар нима учун ўсаяпти? Эҳтимол, келажакдаги ҳаётда, катта дунёда менга юриш учун керак бўлар. Мен тўлиқ қоронгулик билан қуршалган бўлишимга қарамасдан ва уларга муҳтож бўлмасамда, менинг кўзларим бор. Менга кўзлар нима учун керак? Эҳтимол, мен нурли ва рангли дунёда яшарман».

Шунинг учун, агар эмбрион ўзининг ривожланиши ҳақида ўйланганида эди, у кўрмасдан ҳам, она қорнидан ташқарида ҳам ҳаёт мавжуд эканлигини билиб олган бўларди. Биз ҳам худди шундай. Ёш пайтимизда кучимиз кўп, аммо уни тўғри ишлатиш учун ақл етишмайди. Биз йиллар ўтиб, билим ва донолик орттирганимизда эса, бизни қабрга элтиш учун тобут кутиб туради. Нима учун биз ўзимиз барибир ишлата олмайдиган билим ва доноликка эга бўлишимиз керак? Нима учун эмбрионнинг кўл, оёқ ва кўзлари ривожланади? Туғилгандан кейин келадиган ҳаёти учун. Биз билан ҳам худди шундай. Ердаги ҳаётимиз мобайнида биз ўлимдан кейинги даражага кўтарилишга тайёр бўлиш учун, керакли тажриба, билим ва донолик орттирамиз.

Коммунистлар Исо ҳеч қачон мавжуд бўлмаган, дея ёзишади. Яширин жамоат масихийлари шундай жавоб қиладилар: «Сизнинг ҳамёнингиздаги қанақа газета? Эҳ, ҳа бу «Ҳақиқат»! Бугунгими ёки кечагими? Берингчи кўрай. Аҳа! 1964 йил 4 январ. Қачондан бошлаб ҳисоблаган 1964 йил? Сиз айтасизки, Исо ҳеч қачон мавжуд бўлмаган, аммо ўзингиз Унинг туғилган йилидан бошлаб

ҳисоблайсиз. Вақт Унгача ҳам мавжуд бўлган. Гап шундаки, У келганида одамзод тушундики, илгари бўлган ҳамма нарса – бекордир ва ҳақиқий ҳаёт энди бошланди. Сизнинг коммунистик газетангизнинг ўзи, Исо – бу ўйлаб топилмаганлигига далилдир».

Ғарбий жамоатнинг чўпонлари, уларнинг жамоатига келадиганлар, масиҳийликнинг асосий таълимотларини яхши билишадилар, деб ўйлайдилар, аммо бу аслида шундай эмас. Бизнинг имонимиз асослари ҳақидаги ваъзни камдан-кам эшитиш мумкин. «Темир парда» орқасида эса бунга ҳеч вақт ўқитилмаган одамлар, ўз сурувига кучли имон асосини қўя олдилар.

Масиҳийликнинг асосий суянчиғи бўлган, яширин жамоатни, расмий жамоатдан ажратиб турадиган аниқ бир чегара мавжуд эмас. Улар бир-бирига уланиб кетган. Зулм остидаги мамлакатларнинг айрим шоу жамоатлари чўпонлари, давлат уларга белгилаб берган чегаралардан чиққан ҳолда, махфий тарздаги хизматларни ҳам олиб боришадилар.

Коммунистлар билан ҳамкорлик қиладиган, расмий жамоат ўзининг узоқ тарихига эга. У Россиядаги Октябрь социалистик инқилобидан кейинги, Сергей исмли нозир бошқарган «Тирик жамоат» дан бошланган. Унинг энг яқин ҳамкорларидан бири «марксизм – бу атеистларнинг ҳарфлар билан ёзган хушхабаридир» – дея айтган. Қандай ажойиб илоҳий таълимот!

Ҳар бир мамлакатда Сергейга ўхшаган хизматчилар кўп.

Венгриядаги католиклар орасида ота Балог бор эди. У ва айрим протестант хизматчилари коммунистларга давлат устидан тўлиқ назоратни ўз қўлларига олишига ёрдамлашганлар.

Руминияда коммунистлар давлат тепасига, ўзининг олдинги гуноҳлари учун «қизиллар» олдида хизмат қилиб кўзга кўринишни хоҳлаган, собиқ фашист, Бурдуча исмли православ руҳонийси ёрдамида келишган. У ўзининг раҳбарларидан ҳам кўра «қизил» бўлди. Бу руҳоний, Совет Иттифоқи давлат котиби Вышинский «Бу ҳукумат ерда жаннат ўрнатади ва сизга бошқа осмондаги жаннат керак бўлмайди» – дея, янги коммунистик ҳукуматни ўрнатишни эълон қилган пайтда, унинг ёнида туриб, уни тасдиқлаган ҳолда қулиб турган.

Россиялик нозир Николай каби хизматчилар учун, ҳукуматга маълумот ташувчи бўлиб хизмат қилиш оддий ҳол бўлган. Фавқулодда комиссиялар ходими (чекист) ва одамларни ўз томонига оғдирувчи, майор Дерябин, Николай уларнинг агенти бўлгани ҳақида кўрсатма берган.

Ҳамма диний табақаларда деярли мана шундай аҳвол бўлган. Руминия баптистларининг раҳбарияти, ҳокимият билан «ҳамкорлик қилишга» куч ишлатган ҳолда, ҳақиқий масихийларни ҳукм қилишга мажбурлаган. Совет Иттифоқидаги баптист жамоатларининг раҳбарлари ҳам худди мана шундай тарзда фаолият олиб боришган. Руминия адвентист жамоатлари президенти, Такич менга коммунистлар давлат тепасига келган биринчи кундан бошлаб, махфий полициянинг маълумот етказувчиси бўлганини тан олди.

Ҳамма жамоатларни ёпиш ўрнига (шунга қарамасдан улар минглаб жамоатларни ёпишди) коммунистлар, шайтонларча бир нечта «кўз-кўз қилинадиган» расмий жамоатлар қолишига рухсат беришди. Ва уларни худди ойна каби ишлатиб, масихийларни кузатиш, назорат қилиш ва охир оқибатда умуман масихийликни йўқ қилиш учун ишлатишган. Улар шундай қарор қилдиларки, жамоат тузулмасини сақлаб қолиш, уни масихийларни бошқариш учун коммунистик асбобга айлантиришда ва чет эллик ташриф буюрувчиларни чалғитишда яхши бўлади. Дунё янги минг йилликка киришига қарамасдан, худди мана шундай ҳолат ҳозиргача расмий хитой жамоатида мавжуд. Бу Хитойдаги «ягона қонуний» жамоат хитой масихийларининг йигирма фоизидан камроғини ташкил қилади.

Руминияда менга мана шундай жамоатни, чўпон сифати махфий полицияга унинг аъзолари ҳақида маълумот бериб туриш шарти билан таклиф қилишган. Кўриниб турибдики, «қора ва оқ»ни кўришга ўрганиб қолган Ғарб, буни тушуна олмаяпти. Аммо яширин жамоат, болалар ва ёшлардан тортиб, ҳеч қачон «ҳамма жонзод» учун аҳамиятли ва самарали хушxabар қуроли бўлиш ўрнига, назорат қилинадиган, «кўз-кўз қилинувчи» жамоат бўлишга рози бўлмайди.

Бироқ кўплаб раҳбарлар сотқинлигига қарамасдан, расмий жамоатларда барибир руҳий ҳаёт мавжуд. (Менинг назаримда, Фарбдаги кўплаб жамоатларда вазият худди мана шундай. Айрим ҳолларда жамоат аъзолари раҳбарият туфайли эмас, балки раҳбариятга қарамасдан содиқ қолишадилар.)

Россияда православ маросимлари ўзгармасдан қолди ва ҳатто унинг раҳбарлари коммунистларга лаганбардорлик қилишига қарамасдан, у ўз аъзоларининг юракларига руҳий овқат берарди. Лютеранлар, пресвитерианлар ва бошқа протестант жамоатлари ўша-ўша қўшиқларни куйлашардилар. Ва ҳатто маълумот етказувчилар ҳам ўз ваъзларида Муқаддас Китобга мурожат қилишга тўғри келарди. Ҳозирда Хитойда, сотқин ҳисобланадиган одамларнинг таъсири остида ҳам, кўплаб одамлар Худога мурожат этаяптилар. Уларнинг имонга келгани ҳақида махфий полицияга хабар етказилишини улар биладилар. Уларнинг порахўрликка ботган ваъзлари орқали келишига қарамасдан, ўз имонларини худди ўша одамлардан яширишга тўғри келади. Бу Худонинг ажойиб мўъжизаси ҳақида рамзий маънода Левийлар китобининг 11:37чи оятида гапирилади: «Ва агар [Мусо қонуни бўйича, ҳаром ҳисобланган] уларнинг ўликидан, униб чиқадиган қандайдир уруғ тушиб қолса, у холда у ҳалолдир»

Адолат юзасидан шуни таъкидлаб ўтиш керакки, расмий жамоатнинг ҳамма чўпонлари ҳам ва ҳатто ҳамма нозирлари ҳам маълумот етказувчи бўлмаганлар.

Шунингдек, яширин жамоатнинг сояда қолиш керак бўлган одамлардан ташқари, бошқа аъзолари ҳам расмий жамоат ҳаётида муҳим рол ўйнаган. Улар масихийлик сиёсатга мослашиб қолмаслиги кераклигини ва у ўз имонини ҳимоя қилишлари кераклигини билишган. Махфий полиция Руминияда, Владимирештидаги монастырни ва Россиядаги диний ташкилотларни ёпишга ҳаракат қилганида, бу уларга осон бўлмади. Айрим коммунистлар динни тақиқлаш жинояти учун ўз ҳаёти билан тўлов тўладилар.

Аммо расмий жамоат камайиб борарди. Коммунизм пайтида бутун Совет Иттифоқидаги жамоатлар сони беш-олти мингга етиш-етмаслигини билмадим. (Қўшма Штатлар худди шундай аҳоли

хисобида, бир неча ўн кун олдин уч юз минг жамоатга эга эди). Ва бу «жамоатлар» кўпинча бизнинг тасаввуримиздагидек эмас, балки кичкина хоналардангина иборат эди. Чет элдан ташриф буюрувчилар Москвадаги, шаҳардаги ягона протестант жамоатининг тўлиб – тошганини кўрардилар ва дин эркинлиги борлиги ҳақида хулоса чиқаришарди. «Жамоатлар тўлиб-тошган» – дея хурсандчилик билан таъкидлашардилар. Улар ҳатто етти миллион аҳолига, фақат битта протестант жамоати мавжудлиги ҳақида шубҳа билан ҳам қарамасдилар! Ва ҳатто Совет Иттифоқининг саксон фоиз аҳолисига ўша бир хонали жамоатлар ҳам етиб бўлмас даражада эди. Мамлакат аҳолиси, ёки ўз тақдирига ташлаб қўйилар, ёки яширин жамоатнинг хушхабар айтиш усуллари орқали Худога келтирилар эди.

Мамлакатда коммунизм қанча қулоч ёйса, яширин жамоат шунчалик чуқурроқ яширинишга мажбур бўлади.

Ёпилган жамоатларнинг ўрнини диний ташкилотлар билан курашиш бўйича суҳбатлар эгалларди.

Қандай қилиб яширин жамоат атеистик адабиётлардан фойдаланган.

Яширин жамоат атеистик адабиётларни қандай ишлатишни биларди ва худди Илёс пайғамбар қушлар олиб келган овқатни олгандек, улар ҳам «ундан озик олишардилар». Атеистлар Муқаддас Китобни танқид қилиш ва унинг устидан қулиш учун кам куч ва маҳорат сарфлашмаган.

Улар Муқаддас Китоб қандай аҳмоқлик эканини кўрсатишга интилиб, бунинг учун Муқаддас Китобдан кўплаб оятлар келтиришган ҳолда, «Кулгили Муқаддас Китоб» ва «имонлилар ва имонсизлар учун Муқаддас Китоб» номли китобларни босиб чиқаришдилар. Биз бунга қанча хурсанд бўлдик! Китоб миллионлаб нусхада нашр қилинди ва коммунистлар ундаги оятларнинг устидан қулишига қарамасдан, у сўзлаб бўлмас даражадаги, Муқаддас Китобдан келтирилган оятларга тўла эди. Ундаги танқид шунчалик аҳмоқона эдики, ҳеч ким уни жиддий

қабул қилмаган эди. Қадимда инвизиция томонидан «сохта таълимотдагилар» ни гулханда ёқилганларни, ўлими олдидан жаҳаннам ўти ва шайтон чизилган, бадбашара кийимларни кийгизиб, шаҳардан олиб ўтишган. Бу «сохта таълимотдагилар» қандай муқаддас одамлар бўлишган! Худди шундай тарзда, ҳатто шайтон уларни келтирса ҳамки, Муқаддас Китобдан келтирилган оятлар ҳақиқатлигича қолади.

Коммунистик нашриётларда Муқаддас Китоб оятлари, уларнинг устидан кулиш учун келтирилган, атеистик китобларни яна босиб чиқариш илтимос қилинган минглаб хатларни олишдан хурсанд бўлишар эдилар. Улар бу хатлар шундан бошқа Муқаддас Китобни олишнинг иложига эга бўлмаган, яширин жамоатнинг аъзолари томонидан келганини билишмас эдилар.

Биз шунингдек атеистик дарсларни қандай ишлатишни яхши билардик.

Шундай лекцияларнинг бирида коммунист профессори, Исо сеҳргардан ўзга одам бўлмаганини исботлашга ҳаракат қилди. Профессор ўзининг олдида битта идишда сув қўйди. У унга кукун сепди ва сув қизил рангга айланди. «Мана сизга мўъжиза, – деди у – Исонинг енгида кукун яшириб қўйилган эди. У худди сув ажойиб тарзда шаробга айланиб қолгандек, кўриниш қилди. Мен ҳатто Исодан кўпроқ нарса қилишим мумкин, яъни шаробни яна сувга айлантиришим мумкин». Ва суюкликка бошқа кукунни сепди. Сув тиниқ ранг бўлди. Ўшанда у яна биринчи кукунни сепди ва сув яна қизил бўлди.

Аудиториядаги битта масихий ўрндан туриб: «Сиз қила олган ишингиз билан бизни ҳайратга солдингиз профессор. Аммо энди ўз винонгизни бир ичингчи». Профессор шундай жавоб берди: «Буни мен қила олмайман. Кукун заҳарли». – «Мана бу, сиз ва Исо ўртангиздаги фарқ – деди масихий. – У Ўзининг шароби билан мана икки минг йилдирки, одамларга қувонч улашиб келади, сиз эса ўз шаробингиз билан уларнинг ҳаётини заҳарлаяпсиз». Бу мард масихий қамоққа тушди, аммо бу ҳақидаги гап сўзлар узоқларгача тарқалди ва кўплаб масихийларни имонда мустаҳкамлади.

Биз – заиф ва кичкина Довудлармиз. Аммо биз Атеизмнинг Гўлиётидан кучлироқмиз, чунки Худо – бизнинг томонимизда. Ҳақиқат бизга тегишли.

Бир марта коммунист ўқитувчи атеизм бўйича ишчиларга дарс берарди. Ҳар бир ишчи бу дарсни тинглаши шарт эди. Ишчилар орасида масихийлар ҳам оз эмас эди. Улар Худонинг мавжудлигини инкор қилувчи ва Масихга ишонувчиларнинг аҳмоқ эканлигига ишонтирувчи далилларини диққат билан тинглашдилар. Ўқитувчи худди Худо, Масих, ўлимдан кейинги ҳаёт йўқ бўлгани каби, руҳий дунё ҳам мавжуд эмаслигига ва инсон – бу фақатгина жонсиз модда эканлигига ишонтиришга ҳаракат қилди. У қайта ва қайта фақатгина модда мавжудлигини таъкидлади.

Ўқитувчи ўзининг ҳикоясини тугатганида, масихий сўз беришини сўради. У йиғиладиган курсини бошидан тепага кўтариб, пастга улоқтирди. Кейин жим бўлиб уни кузатди. Бундан кейин бу эркак ўқитувчининг ёнига келди ва унинг юзига шаполок туширди. Ўқитувчининг жаҳли чикди. У жаҳли чикқандан қизариб кетди, бу кишига қараб сўкина бошлади ва қамоқ билан таҳдид қила бошлади. У шундай қичқирарди: «Сенинг менга шаполок туширишга қандай ҳаддинг сиғди? Нима учун?»

Масихий жим бўлиб жавоб берди: «Сиз ҳозиргина ўзингизни ёлғончи кўрсатдингиз. Биз ҳаммамиз – моддамиз ва бундан бўлак нарса эмасмиз, дея таъкидладингиз. Мен стулни олдим ва уни ташлаб юбордим. У – ҳақиқатдан модда. Мен сизни урганимда эса, сиз стулдан фарқли ўлароқ, жавоб бердингиз. Модда захрини сочмайди ва жаҳли чикмайди, сизнинг эса жаҳлингиз чикди. Демак, ўртоқ профессор, сиз хато қилаяпсиз. Инсон – бу оддий моддадан кўра улуғроқ. Биз – руҳий мавжудотлармиз»

Яширин жамоатдаги масихийлар ҳар хил йўллар билан атеистларнинг пухта тайёрланган далилларини чиппакка чиқарар эдилар.

Қамоқхонада зобит мендан жиддий сўради: «Сен ўзингнинг аҳмоқона динингга қачонгача ишониб юрмоқчисан?» Мен унга шундай жавоб бердим: «Мен ўзининг ўлим тўшагида ётиб, худосиз одам бўлганидан афсусланган ва уни қутқариши учун Масихга

мурожат қилган кўплаб атеистларни кўрдим. Масихий ўзининг ҳаёти охирида, у масихий бўлганидан афсусланиб, нажот топиш учун Маркс ёки Ленинга мурожат қилганини, сиз ҳеч тасаввур қила оласизми?» «Доно жавоб», – дея қажқаж отди зобит. Мен эса давом этиб: «Мухандис кўприк қурганида, унинг устидан мушук ўтгани ҳали кўприкнинг ишончли эканлигидан далолат бермайди. Унинг мустаҳкам эканлигини исботлаш учун, унинг устидан ҳеч бўлмаганда поездни ўтказиш керак. Ҳамма нарса яхши бўлган пайтда, сизнинг – атеистлигингиз, ҳали бу атеизмнинг ҳақиқат эканлигини исботламайди. Сизнинг эътиқодингиз чуқур инкироз пайтида бардош бера олмайди». Мен унга ҳатто Ленин Совет ҳукуматининг боши бўла туриб, қийинчиликлар пайтида ибодат қилганини исботлаш учун, Лениннинг ишларидан фойдаландим.

Биз воқеалар ривожини кутиб, тинч ва жим бўлиб яшадик. Коммунистлар эса нотинч эдилар ва улар бирин кетин динга қарши ҳар хил ҳаракатларни ўйлаб топишар эдилар. Шу билан улар муқаддас Августиннинг ушбу сўзларини исботлар эдилар: «Юрак Сенда тинчлик топмагунча, нотинчлик бўлади».

Ҳатто коммунистларни ҳам имонга олиб келиш мумкин

Яширин жамоат озод мамлакатларда яшовчи имонлиларнинг ёрдами билан коммунистларнинг юрагини эгаллашга ва дунё юзини ўзгартиришга қодир. У ғалаба қозонади, чунки коммунист бўлиш – бу табиий эмас. Ҳатто ит ҳам ўз шахсий суюғига эга бўлишни хоҳлайди. Коммунистларнинг юраги, уларга берилган вазифа ва уларни ишонишга мажбур қилинаётган беъманиликдан нафратланади.

Уларнинг айримлари «модда – бу ҳамма нарса», биз маълум бир тарзда ташкил қилинган, кимёвий нарсалар билан бирикканмиз ва ўлимдан кейин биз яна туз ва минералларга айланамиз, – дея таъкидлайдилар. Улардан: «Нима учун кўплаб мамлакатларнинг коммунистлари эътиқодлари учун ўз ҳаётини бердилар? Ва «кимёвий элементлар бирикмаси» эътиқодга эга бўлиши

мумкинми? «минераллар», «ўзларини бошқа одамларнинг фойдаси учун қурбон қилишга» қодирми?» – деб сўрашнинг ўзи кифоя. Бу саволларга уларда жавоб йўқ.

Ўшанда шафқатсизлик ҳақидаги савол ўртага чиқади. Инсон ҳайвон сифатида яратилмаган, у узоқ вақт мобайнида шафқатсизлик қила олмайди. Айримлари ўзларини ўзлари ўлдирган ва бошқалари эса тавба қилиб, ўз гуноҳларига иқроқ бўлган нацист етакчиларининг ҳалокати бунга исботдир.

Коммунистик мамлакатлардаги ичкиликнинг юқори даражада эканлиги, бу одамларнинг ҳаётга, коммунизм кўрсатганидан кўра чуқурроқ ҳаёт маъносига интилишидан далолат беради. Оддий совет одами – бу яхши, олийжаноб ва сахий одам. Коммунизм – бу юзаки ва саёздор. Инсон ҳаётнинг чуқур маъносига интилади ва ҳеч қаердан топа олмагандан кейин ичкиликдан қидира бошлайди. У ичкилик орқали ўз нафратини, ўзи яшашга мажбур бўлган шафқатсизликлар ва ёлғонлар ичида намоён қилади. Ичкилик одамни бир муддатга, ҳақиқат эса, агар уни таниб билса, бутун умрга озод қилади.

Бир марта Бухарестда совет истилоси пайтида (1947-1989), мен қаҳвахонага кириш учун кучли хоҳишни ҳис қилдим. Мен билан бирга бориши учун хотинимга телефон қилдим. У ерга кирганимизда, Совет армиясининг капитани тўппонча билан у ерга келганларни қўрқитиб, ичкилик талаб қилиб турганини кўрдик. Қаҳвахонанинг хўжайини зобитга рад қилишга ҳаракат қиларди, чунки у аллақачон етарлича маст бўлган эди. Бу ерга ташриф буюрганлар қўрқувдан қалтираётган эди. Мени танийдиган қаҳвахона хўжайинининг ёнига бордим ва капитан ёнига ўтириб, уни тинчлантиришга ваъда қилган ҳолда, капитанга ликёр (ўткир спиртли ширин ичимлик) беришини сўрадим. Бизга бир шиша орқасидан бошқасини келтира бошладилар. Столда учта стакан турарди. Капитан хушмуомалалик билан учтасини тўлдирар... ва учтасини ҳам ичар эди. Менинг хотиним ва мен ичмадик. У жуда маст бўлишига қарамасдан, унинг мияси яхши ишларди. У ичкиликка ўрганиб қолган эди. Мен унга Масих ҳақида гапириб берардим, у эса хайратланиб диққат билан эшитар эди.

Мен тугатганимда, у менга шундай деди: «Сиз менга ўзингиз ҳақингизда айтиб бердингиз, энди мен ҳам ўзимнинг ким эканлигим ҳақида айтай. Мен – Сталин давридаги шафқатсиз кувгинлар пайтида, биринчилардан бўлиб, ўз имонидан воз кечган, православ руҳонийсиман. Мен қишлоқдан қишлоққа юриб, атеизм бўйича лекциялар ўқидим ва одамларни Худо мавжуд эмаслигига ишонтирардим. Мен руҳоний бўла туриб, товламачи эдим. «Мен – худди бошқа хизматчилар каби ёлғончиман», – дер эдим уларга. НКВД (Ички ишлар халқ комитети) ишчилари менинг хатти-ҳаракатимни яхши баҳоладилар ва мен уларнинг агентига айландим. Худонинг менга берган жазоси шу бўлдики, мен мана шу қўлларим билан масиҳийларни қийнашга ва ўлдиришга мажбур эдим. Энди эса мен ўзим қилган ишларни унутиш учун ҳар доим ичаяпман. Шундай қилишимга қарамасдан бу ҳам ёрдам бермаяпти».

Коммунистларнинг ажойиб шоирлари Есенин ва Маяковский, машҳур ёзувчиси Фадеев каби кўплаб коммунистлар ўз ҳаётларига ўзлари суюқасд қилиб умрига яқун ясаганлар. Фадеев ўзининг эндигина ёзиб тугатган «Бахт» номли асарида, бахт коммунизмга чарчамасдан хизмат қилишдан иборат, дея ёзган эди. У шунчалик «бахтли» эдики, ўз асарини тугатиши биланоқ, ўзини ўзи отган. Унинг юраги учун, бундай катта ёлғон юкини кўтариб юриш, жуда оғирлиқ қилган. Коммунизм ҳукронлик қилган пайтдаги машҳур коммунист етакчилари ва коммунизм курашчилари, Иоффе ва Томкинлар ҳам коммунизмнинг асл юзини кўрганларида, у билан рози бўла олмадилар. Улар ҳам ўз ҳаётларини ўзлари суюқасд қилиб яқунладилар.

Коммунистлар, ҳатто уларнинг энг машҳур диктаторлари ҳам – бахтсиз одамлар. Сталин қандай бахтсиз одам эди! Ўзининг барча собиқ сафдошларини йўқ қилиб, у ҳар доим захарланиш ёки отиб ташланиш хавфи остида яшаган. Унда худди банкдаги темир сандиққа ўхшаб ёпиладиган еттита ётоқхонаси бўлган. Навбатдаги кечада у қайси ётоқхонада ётишини ҳеч ким билмаган. Агар ошпаз ўзининг ҳузурида овқатни ўзи биринчи татиб кўрмаса, Сталин бу овқатни ҳеч қачон емаган. Коммунизм ҳеч қачон, ҳатто ўзининг

диктаторларини ҳам бахтли қила олмайди. Улар ҳаммаси Масихга мухтождирлар.

Масихийларни қувғин қилувчиларни Худога олиб келсак, биз нафақат уларнинг қурбонларини, балки қувғин қилувчиларнинг ўзларини ҳам озод қилган бўлардик.

Яширин жамоат зулм остидаги халқларнинг чуқур мухтожлигини ўзида намоён қилаяпти. Унга ёрдам беринг!

* * *

Яширин жамоатнинг ўзига хос қирраси – бу унинг самимий имони.

«Георгий» таҳаллуси остида ёзилган китобда, хизматчи Худонинг яширин жамоати ҳақида ёза туриб, шундай бир воқеани тилга олади:

«Совет армиясининг капитани венгер хизматчисининг ёнига келади ва уни ёлғиз қабул қилишини сўрайди. Ёш капитан жуда қўпол эди ва ўзининг ғолибона ҳолатидаги устунлигини яхши тушунарди. Уни унча катта бўлмаган конференциялар залига олиб келишиб, эшик ёпилганида, у деворда осилиб турган хочга ишора қилиб, хизматчига шундай деди:

- Сиз биласизми, буларнинг ҳаммаси – ёлғон. Бу сиз рухонийлар камбағал одамларни алдаш учун, бой одамлар уларни жаҳолатда ушлаб туриш осон бўлиши учун ишлатадиган оддий ёлғон. Қани тан олинг-чи, биз ахир бу хонада ёлғизмизку. Тан олинг, сиз Исо Масих Худонинг Ўғли бўлганига ҳеч қачон ишонмагансиз.

Хизматчи кулиб:

- Эҳ, менинг ёш бечора ўғлим, албатта мен ишонаман. Буларнинг ҳаммаси – ҳақиқат.

- Мени алдашингизга йўл қўймайман! – дея қичқирди капитан. – Мен жиддий гапираяпман. Менинг устимдан қулманг!

У тўппончасини чиқарди ва рухонийнинг пешонасига қўйди.

- Агар бу ҳақиқат эмаслигини тан олмасангиз, – отиб ташлайман!

- Мен буни тан ололмайман, чунки унда мен самимий иш қилмаган бўламан. Бизнинг Раббимиз ҳақиқатдан Худонинг Ўғли, – деди хизматчи.

Капитан тўппончани ерга ирғитиб юборди ва кўзида ёш билан Худонинг одамани кучоклади.

- Бу ҳақиқат! – деб қичқирди у. – Бу ҳақиқат! Мен ҳам шундай ўйладим, аммо инсон имони учун ўлиши мумкинлигига, ўзим ишонч ҳосил қилмагунимча ишонмадим. Раҳмат сизга! Сиз менинг имонимни мустаҳкамлагиниз. Энди мен ҳам Масих учун ўлишга тайёрман. Сиз менга бунинг қанақа эканлигини кўрсатдингиз.

Мен бошқа бир воқеани ҳам биламан. Совет жангчилари Руминияни забт қилишганида, иккита тўппонча билан қуролланган аскар жамоатга киришди. Улар шундай деди: «Ўз имонидан воз кечмаган ҳар бир киши отилади. Ҳамма, воз кечганлар, – бир қадам ўнгга». Бир нечта одам ўнгга қадам ташлади. Уларга аскарлар уйларига кетишни буюрдилар. Бу одамлар ўз ҳаётини қутқариш учун югурдилар. Қолган масихийлар билан яккама якка қолган рус аскарлари шундай деди: «Биз ҳам масихиймиз, аммо биз фақатгина бу ҳақиқат ҳаёт учун арзийди, деб билган одамлар билан муносабатда бўлмоқчи эдик».

Мана шундай одамлар Хушхабар учун курашганлар ва ҳозиргача Жанубий – Шарқий Осиёда курашишмоқда. Улар нафақат Хушхабар учун, балки озодлик учун ҳам курашмоқдалар.

Ғарбдаги масихийларнинг уйларида соатлаб дунёвий мусикалар янграйди. Бизнинг уйларимизда ҳам мусиқа янграрди, аммо у фақатгина Хушхабар ҳақидаги, яширин фаолият ҳақидаги суҳбатларни қўшнилар эшитмаслиги ва махфий полицияга етказмаслиги учун янграрди.

Яширин жамоатдаги масихийлар, Ғарбдаги Худога содиқ бўлган масихийлар билан камдан-кам бўладиган учрашишларга имкони бўлганида жуда хурсанд бўлардилар!

Бу сатрларни ёзаётган киши – фақатгина бир арзимас одам. Аммо мен – овози ўчирилаётган, оғзи ёпилаётган одамларнинг, Ғарбда улар ҳақида ҳеч нарса билишмайдиган одамларнинг овозиман. Уларнинг номидан, имон ва масихийларнинг муаммолари

масаласида кўпроқ жиддийликни сўрайман. Уларнинг номидан коммунистик ва бошқа зулм остидаги мамлакатларнинг, яширин жамоатларида азоб чекаётган содиқ кишилар учун ибодат ва амалий ёрдам беришингизни сўрайман.

* * *

Биз коммунистлар устидан ғалаба қозонамиз. Биринчидан, чунки Худо – бизнинг томонимизда. Иккинчидан, биз инсоният юрагидаги чуқур мухтожликларига жавоб берган ҳолда ваъз қиламиз.

Нацистларнинг қўлида асирда бўлган коммунистлар, энг оғир онларида ибодат қилишганини тан олишган. Мен ҳатто «Исо, Исо» деган сўзлар билан вафот этаётган, коммунист зобитларини ҳам кўрганман.

Биз ғалаба қиламиз, чунки бизнинг халқимизнинг маданий мероси – бизнинг томонда. Коммунистлар ҳозирги масихийларнинг ҳамма ишини тақиқлашлари мумкин. Аммо россияликларда, одамлар Масихнинг нурини кўриши мумкин бўлган, Толстой ва Достоевскийларнинг китоблари қолади. Худди шундай шарқий немислар – Гётенинг асарлари, полякларда – Сенкевичларнинг асарлари қолади. Энг машҳур румин ёзувчиси Садовяну бўлган. Коммунистлар унинг «Муқаддаслар ҳаёти» китобини «Муқаддаслар ҳақидаги афсона» номи билан чоп қилишган. Бироқ ҳатто шу ном остида ҳам муқаддасларнинг ҳаётидан келтирилган мисоллар одамларни илҳомлантирарди.

Хеч ким тарихдан Рафаэл, Микеланжело ва Леонардо да Винчининг ишларини ўчира олмайди. Уларнинг асарлари ҳам Масих ҳақида гапирарди.

Мен коммунистлар билан Масих ҳақида гаплашаётганимда, унинг чуқур рухий мухтожликлари менинг иттифоқчимга, менинг ёрдамчимга айланади. У учун энг қийин нарса, бу менинг далилларимга жавоб бериш эмас. Энг қийин нарса бу менинг тарафимни оладиган, ўз виждони овозини ўчириш ҳисобланади.

Мен атеизм бўйича дарсларини ўтказишдан олдин, Худога бу ишда ёрдам бериш учун ибодат қилган, марксизм ўқитувчиси билан шахсан танишман! Мен бизнинг махфий йиғилишларимизга келадиган коммунистларни биламан. Уларни фош қилишганида, улар ўзларининг яширин учрашувларда иштирок этишганини рад қилишардилар. Бундан кейин эса улар ўзларини бу маросимларда иштирок этишга чорлаган, имонларини химоя қилишга мардликлари етмагани учун йиғлардилар. Улар ҳам инсон эдиларда.

Инсон имонга келганида, ҳатто жуда юзаки бўлса ҳам, у ўсишни ва ривожланишни бошлайди. Биз ишонамизки, у охир оқибатда ғалаба қозонади, чунки яширин жамоат бундай ғалабаларга кўп марта гувоҳ бўлган.

Масих коммунистларни ва «имонга қарши бўлганларни» яхши кўради. Уларни Масихга келтириш мумкин ва зарур. Бутун инсоният жонини қутқаришдан иборат бўлган, Исонинг юрак хоҳишини бажо келтиришни хоҳлайдиган ҳар бир киши, яширин Жамоат хизматини қўллаб-қувватлаши шарт. Исо шундай деган: «Барча халқлардан шогирд орттиринглар». У ҳеч қачон хушхабар айтиш учун давлатнинг рухсати керак,- деб айтмаган. Бизнинг зулм чекаётган халқлар орасидаги ишимизда, Худога ва Буюк Топшириққа нисбатан содиқлик, ҳамма чегараларни бузиб ўтишга мажбур қилади.

Яширин жамоат билан бирга хизмат қилсак, биз бу одамларга эриша оламиз!

Яширин жамоатнинг таркибий қисми

Яширин жамоат учта тоифадан иборат. Биринчи тоифага, ўз жамоатларидан ва Худонинг сурувидан ажратилган, кўп минглаб собиқ чўпонлар ва хизматчилар киради. Чунки улар Хушхабарга қарши бормадилар. Бу чўпонлар ва хизматчиларнинг кўпчилиги кўп йилларга қамалдилар ва имони учун азоб чекдилар. Озод бўлишганидан кейин улар тезгина ўз хизматларини қайта тиклашди ва яширин жамоатда яширин тарзда, аммо самарали равишда хизмат қила бошладилар. Коммунистик ва бошқа зулмкор ҳукуматлар

жамоатларни ёпишига ёки уларни «ишончли» хизматчиларга алмаштиришига қарамасдан, бу чўпонлар омборхоналарда, томнинг тепаларида, ертўлаларда ва далаларда яширин йиғилишлар ўтказиб, ўз хизматини ҳар қачонгидан кўра самаралироқ тарзда давом эттирдилар. Бу одамлар – ҳеч нарсага қарамасдан, ҳатто такрорий қамалиш ва қийналиш хавфи бўлишига қарамасдан, ўз хизматини тўхтатмайдиган «тирик азоб чекувчи»лардир.

Яширин жамоатнинг иккинчи тоифаси – бу Худога бағишланган имонлиларнинг катта армиясидир. Ҳар бешинчи одам, минглаб масихийлар «рухсатсиз» хушхабар тарқатаётган коммунистик Хитойда яшайди. Қувғин ҳар доим энг яхши масихийларни, яъни гувоҳлик берувчи, Масих учун жонларни қутқарувчи масихийларни етиштириб берган. Коммунистик қувғин, озод мамлакатларда камдан-кам учратиш мумкин бўлган, бағишланган ва жиддий масихийларни етиштириб берди. Бу одамлар масихий бўла туриб, йўлида учраган одамларни Масихга олиб келишни хоҳламасликни умуман тушунмайдилар.

«Қизил юлдуз» (Совет армияси газетаси) кўп марта масихийларга ҳужум қилган: «Масихга ишонувчилар ҳар бир одамга қарата ўзларининг очкўз чангалини отишга тайёрлар». Аммо, ҳаёти нурга тўла бўлган масихийлар, қўшнилари ва ҳамқишлоқларини ўз севгиси ва ҳурмати билан қозонган. Ихтиёрий қишлоқда ёки шаҳарда масихийлар энг севимли аҳоли ҳисобланган, уларни билишган ва ҳурмат қилишган. Қачонки, онаси касал бўлиб, ўз болаларига қарай олмаганида, кўпинча масихий қўшнилари бу жавобгарликни ўзларига олишган. Қачонки, эри касал бўлса ва ўтин кеса олмаса, кўпинча буни масихий қўшни қилиб берган. Улар масихий ҳаёт билан яшаган, шунинг учун улар Масих ҳақида қўшнисига гувоҳлик беришганида, одамлар эшитишган ва ишонишган, чунки Масихни уларнинг ҳаётида кўришган. Расмий жамоатларда рўйхатдан ўтказилган хизматчилардан ташқари ҳеч ким ваъз қилиш ҳуқуқига эга бўлмагани учун, бутун коммунистик дунёнинг турли бурчақларида, миллионлаб Худога содиқ, жўшқин масихийлар бозорларда, сув сотадиган колонкаларнинг ёнларида, қишлоқларда гувоҳлик бериб, одамларни Худога олиб келишган.

Коммунистик газеталар, қандай қилиб масихий қассоблар, сотилган гўштнинг ёнига, Хушxabарни ҳам қўшиб, ўраб беришгани ҳақида ҳикоя қилишарди. Коммунистик газеталарда, коммунистик нашриётларда раҳбарлик вазифасини эгаллаб турган масихийлар, жуда кечаси цехга кириб, эрталаблагача бир неча минг нусхадаги масихий адабиётларни босиб чиқаришгани ва куёш чиққунча яна нашриётни ёпиб чиқиб кетишгани ҳақида ёзишган. Ўша коммунистик газета ва журналлар орқали, Москвадаги масихий болалар «номаълум манбалардан» Хушxabарни олгани ҳақида ҳам ўқиганмиз. Улар оятларни қўлда кўчиришиб, кейин эса мактабнинг ечинадиган хонасида қўлёзмаларни ўз ўқитувчиларининг ҳамёнига солиб қўйишган. Катта сондаги жамоат аъзолари ва уларнинг болалари, одамларни Масихга олиб келишга қодир бўлган, жуда кучли ва самарали элчилик (миссионерлик) кучи ҳисобланадилар. Улар ҳозир ҳам барча коммунистик мамлакатларда иш олиб бормокдалар.

Коммунистлар томонидан миллионлаб содиқ, жўшқин ва юрагида ўти бор масихийларни йўқ қилишига умид қилган, қувгин олови фақатгина уларни янада оловлантирди ва тозалади.

Коммунистик Кубада давлат томонидан қилинган қувгинларга қарамасдан, минглаб янги уй жамоатлари пайдо бўлди. Кубадаги ҳамма динлар бирдамлиги тарафдорлари йиғилиши асосан марксизм тарафдори бўлган жамоат раҳбарларидан иборат бўлган.

Яширин жамоатнинг учинчи муҳим тоифаси – бу кўп сондаги, бўйсундирилган ва овози ўчирилган расмий «жамоат»нинг содиқ чўпонларидан иборат. Яширин жамоат қандайдир расмий жамоатдан тўлиқ ажралган эмас. Коммунизм ҳуркморонлиги пайтида Полшадаги, Венгриядаги ва собиқ Югославиядаги расмий жамоатнинг жуда кўп чўпонлари махфий равишда яширин жамоатларда ишлаганлар. Айрим мамлакатларда расмий ва яширин жамоатларнинг узилмас алоқасини ҳозиргача кузатиш мумкин. Бу чўпонларга ўзларининг кичкина, бир хонали жамоатларидан ташқарида Масих ҳақида гапириш тақиқланган. Улар болалар ва ёшлар учрашувларини ўтказиши мумкин эмас. Масихий бўлмаганлар йиғилишларда қатнашиш ҳуқуқига эга эмас. Йўл

кўрсатувчилар жамоат аъзоларининг уйларида касаллар учун ибодат қилиши мумкин эмас. Улар ҳамма томондан «жамоатни» заиф қилувчи коммунистик кўрсатмалар билан чегараланган.

«Дин эркинлигидан» нафратланувчи назорат билан дуч келган чўпонлар, кўпинча ҳукумат чегараси доирасидан чиқадиладар ва яширин хизмат олиб борадиладар. Шу тарзда улар мардларча ўз эркинлигини хавф остига қўядиладар. Бу чўпонлар болаларга ва ёшларга яширин ҳолда гувоҳлик берадиладар. Яқин Шарқда, Шимолий Америкада ва Осиёда улар масихийларнинг уйларида ва ертўлаларда хушxabар тарқатадиладар. Улар масихий адабиётларни олади ва чанқоқ одамларга тарқатадиладар. Улар қўйилган расмий чегараларни инкор этиб ва ўз атрофидагиларга хизмат қилиб, ўз эркинлигини хавф остига қўядиладар. Бир қарашда камтар ва бўйсунувчан бу кишилар, Худо Каломини яширин тарзда тарқатиш учун ўз ҳаётларини хавф остига қўйишга ҳам тайёрдиладар. Уларнинг кўпчилиги собиқ Совет Иттифоқида фош қилинган ва қўлга олинган. Улар бир неча йиллик қамоқ жазоси олишган.

Бироқ ҳозир ҳам янада кўпроқ эркак ва аёллар қамалмоқда. Улар эркин бўлмаган давлатларнинг яширин жамоатларида жуда муҳим етакчи куч ҳисобланадиладар.

Қачонлардир ўз жамоатларидан ҳайдалган собиқ хизматчилар, давлат бошлиқлари томонидан қувғин қилинаётган жамоат аъзолари ва ўзларига рухсат берилганидан кўра кўпроқ ва самаралироқ иш қилган расмий чўпонлар – уларнинг ҳаммаси яширин ёки бошқачароқ номли, яъни «норасмий», «рўйхатдан ўтмаган» жамоатларда хизмат қилишган. Яширин жамоат коммунизм ва бошқа «измлар» ағдарилмагунича мавжуд бўлаверади. Айрим мамлакатларда уларнинг айримлари бошқаларига қараганда фаолроқ, аммо улар ўзларини катта хавфга қўйган ҳолда, биргаликда Масихга хизмат қиладилар.

Коммунистик мамлакатларда дин масаласи билан қизиқиб, саёҳат қилган бир эркак, ҳеч бир яширин жамоат вакилини учратмагани ҳақида ёзган.

Бу худди Марказий Африкадаги маълумотсиз қабилалар орасида саёҳат қилиб ва орқага қайтганида: «Мен жуда синчковлик билан

қидирдим. Мен уларнинг ҳар биридан, бадий тил билан гапириши ҳақида сўрадим. Аммо улар йўқ деб жавоб бердилар» – дея таъкидлаган одамга ўхшайди. Аммо ҳақиқат шундан иборатки, уларнинг ҳаммаси бадий наср билан гапирадилар, лекин улар гапираётган гап, бадий тил деб аталишини билмайдилар.

Илк масихийлар, ўзларининг масихий деб номланишини билишмаганлар. Агарда улардан динлари ҳақида сўрасангиз, улар – яҳудийлар, исроилликлар, Исога Масих сифатида ишонувчилар, биродарлар, муқаддаслар, Худонинг болалари деб жавоб берган бўлардилар. Уларга «масихий» деган номни анча кейинроқ, биринчи марта Антиохияда беришган.

Лютернинг ҳеч бир издоши у – лютеран эканини билмаган. Лютернинг ўзи бу номга қарши фаол курашган.

«Яширин жамоат» номини коммунистлар, ҳамда Шарқдаги диний вазиятни ўрганганувчи ғарбий изланувчилар, барча коммунистик мамлакатларда ўз-ўзидан ташкил топган яширин ташкилотларга нисбатан ишлатишган. Яширин жамоатнинг аъзолари ўзларининг ташкилотини «яширин жамоат» деб атамайдилар. Улар ўзларини масихийлар, имонлилар, Худонинг болалари деб аташадилар. Бироқ улар ўз хизмати яширин равишда олиб борадилар, яширин учрашадилар, яширин учрашувларда Хушхабарни ваъз қиладилар. Худди ўша яширин учрашувларда ўша чет элликлар ҳам иштирок этадилар ва оқибатда яширин жамоатни кўрмадик, дея таъкидлайдилар.

Ғарбда йиллар мобайнида саёҳат қилиш ва халқаро жосуслар тўрини учратмаслик мумкин, аммо бу унинг мавжуд эмаслигидан далолат бермайди. У шунчалик ақлсизмаски, ҳар битта қизиқувчан саёҳатчига у ўзини кўрсатаверса.

Кейинги бўлимда мен ўн йиллар олдин совет матбуотида нашр қилинган айрим мақолалардан кўчирмалар келтираман. Улар бу мард ташкилот – яширин жамоатнинг мавжудлиги ва ўсиб боришидаги аҳамиятини исботлайди.

6 БОБ

Қандай қилиб масихийлик коммунизм устидан ғалаба қозоняпти.

Мен сизларга аллақачон ўзимнинг тажрибамдан келиб чиқиб, Совет армияси аскарлари ва солдатлари, ҳамда румин коммунистлари орасида, Исо Масих Хушхабарини яширин тарзда тарқатганим ҳақида ҳикоя қилдим. Мен сизларга коммунистлар ва улар зулм ўтказаятган халқларга Масих хушхабарини тарқатиш учун ёрдам сўраб мурожат қилдим. Менинг илтимосим фақат «назарий» ва «имконсиз» ҳисобланадими? Ёки уни амалга ошириш мумкинми?

Яширин жамоат ҳозирда коммунистик Осиёда ва бошқа зулм остидаги мамлакатларда мавжудми? У ерларда яширин иш олиб бориш имкони борми?

Бунга жавоб сифатида мен сизларга жуда яхши хабарни айтаман.

Коммунистлар ўз ғалабасини ярим асрдан кўпроқ нишонладилар. Аммо бу ғалаба аслида уларнинг мағлубияти эди. Коммунизм эмас, масихийлик ғалаба қозонди. Бизнинг ташкилотимиз синчковлик билан ўрганган, совет матбуоти яширин жамоатга қарши салбий тарғиботга тўлиб тошган эди. Совет яширин жамоати шунчалик кучли эдики, у коммунистларни кўрқишга мажбур этиб, ярим оммавий равишда ҳам ишлаган. Энди эса собиқ совет матбуоти буни ўзларининг мақолалари билан ҳам тасдиқляпти.

Яширин жамоат бутун дунё бўйича худди сузиб юривчи муз тоғига ўхшайди. Асосан у юзада жойлашган бўлмайди, аммо кўпинча унча катта бўлмаган қисми узоқдан кўриниб туради.

Кейинги саҳифаларда мен йигирманчи асрда масиҳийларнинг ғалабали хизматлари ҳақидаги қисқача тарихни келтириб ўтаман.

Сузиб юрвчи муз тоғининг чўққиси

1966 йил 7 ноябрда Кавказдаги Сухуми шаҳрида яширин жамоат очиқ осмон остида катта хушxabар тарқатиш қилишди. Кўплаб имонлилар унда иштирок этиш учун бошқа шаҳарлардан ҳам келишдилар. Хушxabар тарқатиш пайтида қирқ еттита ёш йигитлар Масихга келди ва худди Муқаддас Китоб пайтидагидек, ўша ерда, Қора денгизда сувга чўмдирилишди.

Ўн йиллик коммунистик диктатурани бошдан кечириб, Муқаддас Китоб ва бошқа адабиётларга эга бўлмасдан, яширин жамоат хизматчилари ҳатто қандайдир таълимга эга эмас эдилар. Шунингдек Филип ҳам унга эга бўлмаган. Аммо у билан эҳтимол, бир соат мобайнида гаплашган хабабш ундан сўраган: «Мана, сув! Менинг чўмиб имон келтиришимга нима тўсқинлик қилади? – деди. Филип унга: – Агар бутун қалбинг билан ишонсанг бўлади, – деди. Амалдор: – Исо Масих – Худонинг Ўғли деб ишонаман, – деди. Ўшанда аравани тўхтатишга буюриб, Филип билан амалдор иккаласи ҳам сувга тушишди, Филип амалдорни сувга чўмдириб имонга киритди» (Хаворийлар 8:36-38)

Яширин жамоат Муқаддас Китоб пайтидаги тажрибани қайта тиклаши учун Қора денгизда сув етарлича. Ҳозирда, Россияда коммунистик партия ҳокимиятда бўлмасада, масиҳийлар бир қатор собиқ совет республикаларида қаттиқ қувғинларга учрамоқдалар.

1966 йил 23 августдаги «Ўқитувчи газетаси» Ростов-на-Дону кўчаларида бўлиб ўтган кўтарилишлар ҳақида ҳикоя қилади. Баптистлар ўзларининг йиғилишларини рўйхатдан ўтказишдан ва коммунистлар томонидан тайинлаган янги «рахбариятни» тан олишдан бош тортишган.

Бу биринчи майда юз берган. Худди Исо фарзийларга қарши чиқиб, шанба кунлари мўъжизалар қилганидек, яширин жамоат ҳам айрим пайтларда коммунистик қонунларга қарши чиқиш

учун, коммунистик байрам кунларини танлаган. Биринчи май – коммунистлар ҳар доим катта намоёишлар қиладиган ва унда ҳар битта одам иштирок этадиган катта байрамдир. Аммо айнан мана шу куни Россиянинг яна бир катта кучи, яширин жамоат ҳам кўчаларда пайдо бўлди.

Бир ярим мингдан кўпроқ имонлилар йиғилдилар. Уларнинг барчасини Худога бўлган севги олиб келган. Улар ўз озодлигини хавф остига қўяётганини ва қамоқхоналарда очлик ва азоблар кутаётганини билишган.

Россиядаги ҳар бир имонли Барнаулдаги хушхабарчи масихийлар томонидан нашр қилинган «Махфий мурожатнома» ни билишган. Унда қандай қилиб Кулунда поселкасидан Хмара исмли опамиз қамоқхонадан эри ўлганлиги ҳақидаги хабарни олгани ёритилган. У тўртта боласи билан бева бўлиб қолган. Ўз эрининг ўлигини олиб, у унинг билакларидаги кишан изларини кўрган. Қўл ва оёқлари ҳайвонларча куйдирилган. Қорнининг пастки қисмида пичокдан яраланган излар қолган. Ўнг оёқи шишиб кетган. Иккала оёқи ҳам синдирилган. Унинг бутун танаси қаттиқ азоблар туфайли яраланиб қолган.

Ростов – на – Донудаги намоёишда қатнашган ҳар бир киши, уни ҳам худди шундай оқибат кутишини билган. Бироқ барибир улар келишган.

Улар шунингдек, бу имонга келганидан уч ойдан кейин, ўз ҳаётини Худога топшириб, азоб чекиб ўлган одам, кўп сонли плакатлар кўтарган масихийлар оломони билан кўмилганини билишган. Плакатларда шундай ёзувлар ёзилган:

«Мен учун ҳаёт – Масихдир, ўлим эса – ютуқдир» (Филиппиликлар 1:21), «Танни ўлдириб, жонни эса ўлдира олмайдиганлардан қўрқманглар» (Матто 10:28), «... Худонинг Каломи ва берган шаҳодатлари туфайли шаҳид бўлганларнинг жонларини қурбонгоҳ поясида кўрдим» (Ваҳий 6:9).

Бу шоҳиднинг намунаси Ростов-на-Донудаги масихийларни рухлантириб юборди. Улар унча катта бўлмаган уйнинг атрофига йиғилишган. Одамлар ҳамма жойда – яқин жойдаги томларнинг тепасида, Заккайга ўхшаб, дарахтларда бўлишган. Ўша куни

саксон киши, асосан ёшлар Худони таниб билган. Уларнинг ичидан йигирматаси – собиқ комсомолчилар (коммунистик ёшлар ташкилоти аъзолари)!

Масиҳийлар бутун шаҳардан ўтиб, Дон дарёсига қараб боришган. Ўша ерда эса янги имонга келганларни сувга чўмдиришган.

Тезда милиция автомобиллари пайдо бўлган. Милиционерлар имонлиларни дарёнинг қирғоқида, фақатгина ташкил қилувчиларни қўлга олишга ҳаракат қилиб, ўраб олишган. (Чунки улар барча бир ярим минг кишини қўлга ола олишмасди!). Имонлилар тезгина тиз чўкиб, жўшқин ибодатлари билан Худога мурожат қилишган. Улар Худодан Ўзининг халқини ҳимоя қилишини ва йиғилишни охиригача ўткази олишларини сўрашган. Бундан кейин эса биродарлар ва опа-сингиллар елкама-елка туриб, йиғилишни ташкил қилган хизматчиларни ўраб олишган ва милиция уларни қўлга олишига йўл қўйишмаган. Вазият жуда ҳам жиддий тус олган.

«Ўқитувчи газетаси» Ростов-на-Дону даги баптистларнинг ташкилоти шахсий «ноқонуний» босмахонага эга бўлган. (Россияда «баптист» тушунчаси кўпинча хушхабарчилар ва эликчиларни ҳам ўз ичига олган). Ўзларининг яширин нашрларида ёшларни ўз имони ҳимоясига туришга, ота-оналарни эса – менинг фикримча тўғри ишни қилишга, яъни «Болалар ўткинчи нарсалардан хавотирланмасликлари учун, уларни дафн қилиш маросимларига олиб боришга» чақирилган. Ота-оналарга шунингдек, коммунистик мактабларда тўхтамасдан заҳарловчи, атеизмга қарши қурол сифатида, болаларга масиҳий таълим беришга чақирилган.

«Ўқитувчи газетаси» даги мақола шундай савол билан якунланган: «Нима учун ўқитувчилар болаларини [дин ёрдамида] аҳмоққа айлантираётган оилаларнинг ҳаётига шунчалик журъатсизлик билан аралашаяптилар?».

Бу ўқитувчилар учун газета, одамларни яширин равишда сувга чўмдирган яширин чўпонларнинг ишини тинглаш жараёнида юз берга воқеа ҳақида ёзган: «Гувоҳ сифатида чақирилган ёш имонлилар совет судига жуда қўпол муносабатда бўлишди ва нафрат билан қарашди. Улар ўзларини мағрур ва муттасибларча

тутишди. Суд залида иштирок этган ёш аёллар судланувчиларга атеистик жамият каби маъқулламаслик фикри билан эмас, балки завқ билан қарашган».

Дўппосланиш ва ҳукм қилиниш хавфига қарамасдан, яширин жамоат аъзолари Совет Иттифоқининг Коммунистик партияси Комитети биносида қаршида туриб, озодлик талаб қилишган.

Биз махфий йўллар орқали Ғарбга контрабанда йўли билан жўнатилган ҳужжатга эгамиз. Уни бизга Совет Иттифоқининг (масихийларни оммавий қирғин қилган коммунистик ҳукуматнинг инсонпарварлигини юқори баҳолаган ва масихийларга берилган «эркинликни» кўкларга кўтарган, сотқин Карев томонидан бошқарилган, коммунистлар томонидан назорат қилинадиган «Баптистлар уюшмасига» қарши тузилган) «ноқонуний» баптист хушхабарчи жамоатлар уюшмаси тақдим қилди.

Бу махфий ҳужжатда, бу сафар Москванинг ўзида бўлиб ўтган яна бир қаҳрамонларча қилинган оммавий намойиш ҳақида гапирилади.

Мен ушбу ҳужжатдан кўчирма келтираман:

«Тезкор хабар.

Азиз биродар ака-укалар ва опа-сингиллар, Отамиз Худодан ва Раббимиз Исо Масихдан сизларга тинчлик ва марҳамат тилаймиз. Сизларга шуни хабар қилмоқчимизки, 1966 йил 16 майда марказий ҳокимият органларининг ҳаракатларига қарши намойишда иштирок этиш учун Москвага келган, хушхабарчи масихий-баптист жамоатининг беш юз кишилик гуруҳи вакиллари, уларни қабул қилиш ва тинглаш талаби билан, Совет Социалистик Республикалар Иттифоқининг Коммунистик партияси Марказий Комитети биносига қараб йўл олдилар.

Биз Бош котиб Брежневнинг номига арзнома жўнатдик».

Бу мурожатноманинг давомида, қандай қилиб бу беш юз киши кун бўйи бино олдида тургани ҳақида айтилади. Бу коммунизмга қарши Москвадаги биринчи оммавий намойиш эди. Уни яширин жамоат вакилларида иборат гуруҳ ташкиллаштирган эди. Кун охирида улар Брежнев номига иккинчи арзнома топширдилар.

Унда қандайдир «ўртоқ» Строганов уларнинг арзини Брежневга беришдан бош тортгани ва дўқ-пўписа қилингани ҳақида айтилади.

Беш юз вакил ёмғир бўлишига қарамасдан, кўчада тунаб қолишган. Уларни сўз билан ҳақорат қилишларига қарамасдан, ёнларидан ўтаётган машиналардан уларнинг елкаларига сачраган лойга қарамасдан, улар эрталабгача Коммунистик партия биноси олдида кутиб ўтиришдилар!

Эртаси куни арзимас коммунистик раҳбарлар билан учрашиш учун уларни бинога киришга таклиф қилишди. Аммо «раҳбарлар билан учрашишни хоҳлаган имонлиларни, гувоҳлар йўқ бўлган бинога кирганида урушини билиб, вакиллар бир овоздан рад қилишди ва Брежневнинг қабул қилишини кутишда давом этишди».

Ўшанда орқага қайтариб бўлмас воқеа юз берди

13:45 да йигирма саккизта автобусда милициялар келишда ва имонлиларни қаттиқ жазолаш бошланди. «Биз бир-бирларимизнинг қўлимиздан ушлаб, доира бўлиб турдик ва «Бизнинг ҳаётимизнинг энг яхши кунлари – бу хочни олиб юришимиз мумкин бўлган кунлар» деган қўшиқни айта бошладик. Милиция ходимлар ёш ва қарига қарамасдан бизларни ура бошладилар. Улар доирадан одамларни юлиб олиб, уларнинг юзига, бошига ура бошладилар ва кейин эса асфальтга ташлардилар. Улар бир неча биродарларнинг сочидан ушлаб автобусга судраб олиб боришди. Кимдир чиқиб кетишга ҳаракат қилса, уларни ушлаб олиб, хушидан кетгунча уришди. Автобус имонлилар билан тўлгандан кейин, уларни номаълум йўналишда олиб кетишди. Биродарларимизнинг қўшиқлари милиция автобусларидан ҳам янграрди. Буларнинг ҳаммаси одамларнинг кўз ўнгида юз берди.

Давоми эса – бундан ҳам қизиқарлироқ. Беш юз масиҳийни қамоққа олишганидан, албатта азоблар беришганидан кейин, биродар Георгий Винс ва бошқа яна бир машҳур биродар Михаил Хорев (Масиҳ сурувининг ҳақиқий чўпонлари) лар ўша Коммунистик партиянинг Марказий Комитетига боришга жазм этдилар. Яхё Чўмдирувчи ҳам қамоққа олинганидан кейин, Исо худди ўша жойда ва Яхё Чўмдирувчи азоб чеккан, ўша сўзлар билан, яъни «Тавба қилинглар, чунки Осмон Шохлиги яқинлаб

қолди» (Матто хушxabари 4:17) -дея оммавий ваъз қилишни бошлади.

Винс ва Хоревлар қамоққа олинган вакиллар қаерда эканлиги билан қизиқдилар ва уларнинг озодлигини талаб қилишди. Бундан кейин бу икки мард биродаримиз йўқолиб қолишди. Оқибатда улар Лефортовский қамоқхонасига қамалгани ҳақида хабар олинди.

Яширин жамоат масихийлари кўркувни ҳис қилишганми? Йўқ! Уларнинг имон бўйича биродарлари, мен ҳикоя қилаётган бу мурожатномани бизга тақдим этиб, ўзлари ҳам озодлигини хавф остига қўйишдилар. Мурожатнома шундай сўзлар билан яқунланади: «Худо сизларга Масихга ишонишнигина эмас, балки Масих учун азоб чекиш тақдирини ҳам насиб этган» (Филиппиклар 1:29). Улар биродарларни шунга чақирардилар: «токи бу қайғулар билан яна бирортаси йўлдан тойиб кетмасин. Тақдиримиз қайғули эканлигини ўзларингиз биласизлар» (1-Слониқалиқларга 3:3). Улар шунингдек Ибронийларга 12:2 дан кўчирма келтириб, имонлиларни: «Имонимизнинг Илғори ҳамда уни камолга Етказувчи Исога кўз тикайлик. У Ўзини кутаётган шодлик учун шармандалиқни менсимай, хоч азоб-уқубатига чидади. Ҳозир эса У Арши Аълонинг ўнг томонида ўтирмоқда» – дея чорладилар.

Яширин жамоат очик равишда Ростовда, Москвада ва бутун Россияда ёшларни атеистик заҳарланишига қарши чиқдилар. Улар коммунистик заҳарга қарши ва расмий жамоатнинг сотқин раҳбарларига қарши курашдилар. Мана сотқин раҳбарлар ҳақида махфий мурожатноманинг бирида нима дейилади: «Бизнинг давримизда шайтон буюраяпти, «жамоат» эса Худонинг амрларига қарши қарорлар қабул қилаяпти» (1966 йил 4 октябрдаги «Украина ҳақиқати» газетасидан кўчирма).

«Шарқ ҳақиқати» газетаси Америкадан узатиладиган, хушxabар радио эшиттиришларини тинглашни ташкил қилган биродарлар Алексей Неверов, Борис Гармашов ва Аксён Зубовларнинг иши кўрилган суд жараёни материалларини босиб чиқарди. Улар олдин лентали тасмаларга ёзиб олишган, кейин эса биродар ака-укалар ва опа-сингиллар орасида тарқатишган.

Уларни шунингдек «экскурсия» ва «ижодий кечалар» баҳонаси остида, махфий хушхабар йиғилишлари ташкил қилишда айблашган. Шунинг учун яширин жамоат, худди илк жамоат Римнинг ер ости йўлларида (катакомбаларида) фаолият олиб борганига ўхшаб ишлаган.

1966 йил 15 сентябрдаги «Совет Молдавияси» газетаси, яширин жамоат доимий равишда буклетлар босиб чиқаргани ҳақида ёзган. Имонлилар қонуний жиҳатдан тақиқланган бўлишига қарамадан, аҳоли гавжум бўлган жойларда йиғилишган ва Масих ҳақида гувоҳлик бериб, бир жойдан бошқасига юришган.

Худди ўша газета, Рена Кишинёв поездида тўрт ёш йигит ва тўрт қиз «Ўз ёшлигимни Масихга бағишлайман» номли кўшиқни куйлашгани ҳақида ҳикоя қилган. Мақола муаллифи дарғазаб бўлиб, имонлилар «кўчаларда, бекатларда, поездларда, автобусларда ва ҳатто давлат идораларида ҳам» ваъз қилаётганликлари ҳақида ёзган. Буларнинг ҳаммаси – коммунизм пайтидаги Совет Иттифоқи яширин жамоатининг хизмати эди.

Бу масиҳийлар оммавий жойларда масиҳий кўшиқларни куйлаш жинояти учун суд ҳукми қарори ўқилганида, ҳукм қилинганлар ушбу сўзлар билан бошларини эгишган: «Биз ўзимизни Худонинг қўлига топширамыз. Раббимиз, Сен ўз имонимиз учун азоб чекишга йўл қўйганинг учун, Сенга миннатдорчилик билдирамыз». Ўшанда иштирок этувчилар «ишқибозларча рухланиб» ўринларидан турдилар ва ҳозиргина уларнинг биродар ака-ука ва опа-сингиллари қамоқ жазосига ва азобларга ҳукм қилинган залнинг ўзида кўшиқ куйлай бошладилар.

Копчег ва Захаровка қишлоғидаги масиҳийлар биринчи май кунини, ўз жамоати биносига эга бўлмаганликлари туфайли, ўрмонда яширин йиғилиш ташкил қилдилар. Улар шунингдек туғилган кунни баҳона қилиб масиҳий йиғилишлар ташкил қилишардилар. (Кўп масиҳий оилалар, тўртта-бешта оила аъзосига эга бўла туриб, рухий мулоқот қилиш учун баҳона сифатида, бир йилда ўттиз беш марта «туғилган кун нишонлашган»).

На қамоқхоналар, на азоб-уқубатлар яширин жамоат масихийларини қўрқита олган. Худди илк жамоатга ўхшаб, қувғинлар фақатгина уларнинг содиқлигини кучайтирган холос.

1966 йил 4 октябрдаги «Украина ҳақиқати» газетаси аллақачон уч марта қамалган, Россия яширин жамоати раҳбарларидан бири бўлган биродар Прокофьев ҳақида ёзган. Аммо ҳар сафар уни озод қилишганида, у яна якшанба мактабларини ташкил қила бошларди ва шу туфайли яна қамаларди. Хатларининг бирида у шундай ёзган: «Инсоний қонунларга [коммунистик қонунларга] бўйсуниб, расмий жамоат ўзини Худонинг марҳаматларидан маҳрум қилди».

Босиб олинган мамлакатлардаги биродарларнинг ҳукм этилганини эшитиб, ҳеч қачон Ғарбдагидек қамоқхона ҳақида ўйламанг. Чунки у ердаги қамоқхона – бу очлик, азоблар ва мияни тозалаш жойи.

1966 йилдаги № 9 сонли «Фан ва дин» журнали, масихийлар «Гулхан» журналининг муқоваси ичида хушхабар етказувчи адабиётлар тарқатгани ҳақида хабар берган. Улар шунингдек, ичида Муқаддас Китобдан парчалар келтирилган, Лев Толстойнинг «Анна Каренина» асари муқоваси билан китоблар тарқатишган.

Бундан ташқари имонлилар масихий қўшиқларни жамоат жойларида ҳам қуйлашган. Коммунистик «Интернационал» куйи асосида улар Масихни улуғлаганлар – дея ҳикоя қилади, 1966 йил 30 июнда чиққан «Казан ҳақиқати».

Сибирдаги Кулунда қишлоғида босиб чиқарилган махфий хатда, масихийлар шундай айтишган: «Худди руҳонийлар, уламолар ва фарзийлар Исони Пилатга ўзлари топширганидек, баптист жамоатининг расмий раҳбарлари, бутун дунё бўйлаб жамоатни ва унинг ҳақиқий хизматчиларини йўқ қилдилар. Аммо бунга қарамасдан, Худога содиқ бўлган яширин жамоат хизмат қилишда давом этмоқда!»

Масихнинг Келини Унга хизмат қилишда давом этмоқда. Ҳатто коммунистларнинг ўзлари ҳам, яширин жамоат уларнинг партиядagi сафдошларини Масихга ишонтираётганини тан олишган!

1966 йил 27 апрелдаги «Баку ишчиларига» газетасида, коммунистик ҳокимият томонидан ушлаб олинган Тая Чугунованинг (Масиҳни қабул қилган, ёш комсомоллар ташкилоти аъзоси) хати нашр этилган:

«Азиз Надя хола, севикли Раббимиздан сизга тинчлик ва марҳамат тилайман. Надя хола, У мени жудаям яхши кўради! Биз унинг олдида ҳеч нарса эмасмиз. Надя хола мен ишонаманки, сиз ушбу сўзларни тушунасиз: «душманларингизни севинглар. Сизни лаънатлаганларни дуо қилинглар. Сиздан нафратланганларга яхшилик қилинг. Сизнинг номингизга иснод келтирганлар учун, сизга жабр-зулм ўтказганлар учун ибодат қилинглар».

Бу хат қўлга тушиши биланоқ, Таяни ва кўплаб бошқа йигит ва кизларни Масиҳга олиб келган биродар Пётр Серебренников қўлга олинди ва қамоққа ташланди. Худди ўша газета унинг ваъзидан бир парчани келтиради: «Биз худди биринчи масиҳийларга ўхшаб, бизнинг Нажоткоримизга ишонишимиз керак. Биз учун асосий конун Муқаддас Китоб ҳисобланади. Биз бошқа ҳеч нарсани тан олмаймиз. Биз одамларни, айниқса ёшларни гуноҳдан қутқаришга шошилишимиз керак». У совет қонуни ёшларга Масиҳ ҳақида гапиришни тақиқлашини таъкидлаган ва «Муқаддас Китоб – бу ягона қонун» – деб қўшиб қўйган.

Бундан кейин коммунистик газета шундай «дахшатли расми» тарифлаб беради: «Йигит ва кизлар руҳий қўшиқлар куйламоқда. Улар сувга чўмдириш маросимларида иштирок этмоқда ва ўз душманларини севиш ҳақидаги сотқинларча таълимотга амал қилмоқдалар». Шунингдек, мақолада ёш комсомол ташкилотининг аъзолари бўлган, кўплаб йигит ва кизлар аслида масиҳийлар экани таъкидлаб ўтилади! У шундай сўзлар билан яқунланади: «Чўпонлар ўқувчиларни шундоққина бефарқ ўқитувчиларнинг бурнилар тагидан юлиб олишяптилар... Бунинг учун коммунистик мактаб қанчалик кучсиз, зерикарли ва нурдан маҳрум бўлиши керак»

1966 йил 30 июнда чиққан «Қозоқистон ҳақиқати» газетасидаги бир мақола муаллифи дахшат билан, мактабдаги энг яхши

ўқувчилардан бири – бу масихий оиладан бўлган бола экани ҳақида ҳикоя қилади!

1966 йил 17 январда чиққан «Қирғиз ҳақиқати» эса, оналарга мурожат қилиб ёзилган яширин масихий буклетдан кўчирма келтиради: «Бизнинг болаларимиз ҳаётини бешикдаги давридан бошлаб, Худога бағишлаш учун ибодат ва ҳаракатларимизни бирлаштирайлик!.. Болаларимизни дунёнинг таъсиридан ҳимоя қилайлик!»

Бу ҳаракатлар самарали бўлди. Коммунистик газеталар, масихийлик ёшлар орасида тез тарқалаётганидан гувоҳлик беришади!

Челябинскдаги газеталардан бири, қандай қилиб комсомол бўлган Нина, масихийларнинг яширин йиғилишига борганидан кейин, масихийга айлангани ҳақида мақола босиб чиқарган.

1966 йилги № 9 сонли «Совет адлияси» журнали шундай яширин йиғилишлардан бирини таърифлайди. «Уни ярим кечаси ўтказишган. Жим бўлиб, ҳатто ўзларининг соясида кўрқиб, одамлар ҳар жойлардан келишган. Биродарлар коронғу, паст шифтли хонани тўлдиришган. Улар шунчалик кўп йиғилишганки, тиззалаб туриш учун жой йўқ эди. Ҳаво етишмаганлиги туфайли газли чироқ ўчиб қолди. Тер иштирок этувчиларнинг юзларида шовуллаб оқарди. Кўчада хизматчилардан бири, милиция кўриниб қолмаслиги учун кузатиб турарди. Нина, уни бундай учрашувларда кучоқ очиб, илиқлик ва ғамхўрлик билан кутиб олишини айтди. «Уларда худди ҳозир мендагидек, Худога нисбатан чуқур ва кучли имон бор. У бизни Ўзининг паноҳига олади. Мени билган комсомоллар, мен билан саломлашмасдан ёнимдан ўтиб кета қолсинлар! Менга қарайверсинлар, менга худди «Баптистка» – дея шапалоқ тушурганига ўхшаб, мени лақаб билан чақираверсинлар! Хоҳлаганини қилишсин! Менга барибир».

Худди Нинага ўхшаб, яна кўплаб ёш комсомолчилар охиригача Масихга хизмат қилишга қарор қилдилар.

1967 йил 18 августдаги «Казан ҳақиқати» газетаси, биродарлар Классен, Бондарем ва Телегинлар устидан бўлиб ўтган суд ҳақида ёзган. Мақолада уларга қандай ҳукм чиқарилгани айтилмаган,

аммо уларнинг жинояти шундан иборат бўлганки, улар болаларга Масиҳ ҳақида ўргатишган.

1967 йил 15 июнда чиққан «Совет Киргизияси» чоп этилган мақола муаллифи, масиҳийлар «ўзлари уларга нисбатан маъмурий жазо қўлланишига сабаб бўладилар» – дея таъкидлаган. Шундай қилиб, бу қайсар масиҳийлар томонидан, ўзларининг озодлиги билан қоникмасдан, доимий равишда масиҳийларни қамокқа олинишига сабаб бўлувчи, масиҳийларнинг яна бир гуруҳи «беғуноҳ» совет ҳукумати томонидан қўлга олинди. Уларнинг жинояти, масиҳий адабиётлар босиб чиқариладиган, нусха кўчирадиган ўн бешта (гекторграф) ва муқова қиладиган олтига асбоблардан иборат ноқонуний босмахона ташкил қилишганидан иборат бўлган.

1968 йил 21 февралдаги «Ҳақиқат» газетаси, Муқаддас Китобдаги оятлар ва ибодатлар ёзилган белбоғлар ва тасмалар осиб юрган пайтида фош қилинган, минглаб аёл ва қизлар ҳақида хабар беради. Бу янги одатни бошлаган эркак, масиҳий, кимсан милиция ходими, Люберецлик биродар Стасюк бўлган. Мен буни Ғарб масиҳийларига ҳам маслаҳат берган бўлардим. Газета унинг қўлга олингани ҳақида хабар берди.

Яширин жамоатнинг масиҳийлари коммунистик суд олдида бўлиб қолган пайтида, берган жавоблари илоҳий илҳомланган бўлади. Суд ҳаками судланувчидан: «Нима учун сиз одамларни тақиқланган сектага жалб қиляяпсиз?» – дея сўраган. Масиҳий аёл эса: «Бизнинг мақсадимиз – бутун дунёни Масиҳ учун эгаллашдир» – деб жавоб берган.

Бошқа бир суд жараёнида суд ҳаками «Сизнинг динингиз – қадимий дин», – дея туриб олган. Айбланувчи талаба шундай жавоб берган: «Сиз Эйнштейндан ҳам кўпроқ биласизми? Ньютондан ҳам кўпроқми? Уларнинг ҳар иккаласи имондилар бўлишган. Бизнинг Коинотимиз Эйнштейннинг номи билан аталади. Ҳали мактабдаги давримиздаёқ бизга унинг эйнштейн коиноти, – деб аталашини айтишган. Эйнштейн шундай ёзган: «Агар яҳудийликни пайғамбарлардан ва Исо ўргатган масиҳийликни, кейинроқ пайдо бўлган нарсалардан, айниқса руҳонийлар

томонидан пайдо бўлган нарсалардан тозаласак, у холда дунёни бутун ижтимоий ёвузликлардан қутқаришга қодир бўлган динга эга бўламиз. Ҳар бир одамнинг муқаддас бурчи – бу дин ғалаба қозониши учун қўлидан келган ҳамма нарсани қилишдан иборат». Бизнинг машҳур физиологимиз Павловни эслайсизми! Наҳотки у китобларда масихий бўлган деб ёзилмаган? Ҳатто Маркс ўзининг «Капитал» номли китоби муқаддимасида «масихийлик, айниқса унинг протестантлик кўриниши, гуноҳ натижасида бузилган характерларни ўзгартириш учун энг маъқул дин» – дея ёзган. Менинг характерим ҳам гуноҳ натижасида бузилган эди. Маркс ўзимнинг характеримни ўзгартиришим учун масихий бўлишга туртки бўлди. Шундай қилиб, сиз марксистчилар бунинг учун мени қандай ҳукм қилишингиз мумкин?»

Нима учун суд ҳакамлари соқов бўлиб қолганларини тушуниш жуда осон.

Масихийлик динининг фанга қарши эканлиги ҳақидаги айбловга, бошқа бир имонли суд ҳакамига қараб шундай жавоб берди: «Мен ишонаманки, жаноб суд ҳаками, сиз мисол учун хлоформа ва кўплаб тиббий дори-дармонлар ихтирочиси, профессор Симпсонга ўхшаб, машҳур олим эмассиз. У энг муҳим ихтироси ҳақидаги саволга шундай жавоб берган: «Бу – хлороформа эмас. Менинг энг аҳамиятли ихтироим, гуноҳкорлигимни ва Худонинг инояти бўйича нажотга муҳтожлигимни тушуниб етганим бўлди».

Исо Масихга ишонадиганларнинг имон учун беришга тайёр бўлган ҳаёти, ўз қурбонлиги, қони, масихийлик учун етарлича асос ҳисобланади, буни эса яширин жамоат намоён қила олди. Худди шу нарсани, африка қабилалари орасида ишлаган, машҳур хушхабар элчиси Альберт Швейцер «олдиндан азоб чекишга белгиланганларнинг муқаддас иттифоқи» деб атаган. Бу иттифок азоб чеккан Эр, Масих билан тузилган. Яширин жамоат ўз Нажоткорига севги риштаси билан боғланган. Худди ўша севги риштаси жамоат аъзоларини ҳам бир-бирлари билан бирлаштиради. Дунёда ҳеч ким уларни буза олмайди.

Ғарбга контрабанда йўли билан олиб чиқиб кетилган хатда, яширин жамоат шундай хабар беради: «Биз энг яхши масихийлар

бўлиш учун ибодат қилмаймиз, балки Худо бизнинг қандай масиҳий бўлишимизни хоҳласа, худди шундай масиҳий: Масиҳга ўхшаган, яъни Худонинг улуғворлиги учун хочни бажонидил кўтариб юрадиган масиҳийлар бўлиш учун ибодат қиламиз»

Худди Исо ўргатганидек, илондек зийрак бўлиб, масиҳийлар тергов ва суд жараёнларида ўз раҳбарларини тутиб беришдан бош торгадилар.

1966 йил 15 январда чиққан «Шарқ ҳақиқати», айбланувчи Мария Севчук, уни ким Масиҳга олиб келгани тўғрисидаги саволга: «Худо мени йиғилиш бўлиб турган пайтда имонга олиб келди», – деб жавоб бергани ҳақида ҳикоя қилади. Бошқа бир масиҳийдан: «Сизнинг раҳбарингиз ким?» – деб сўрашганида, у: «Бизда раҳбар одам йўқ» – дея жавоб берган.

Масиҳийларнинг болаларидан «Ким сени пионер ташкилотини ташлашга ва қизил галстукни ечишга ўргатди?» – деб сўрашганида, улар: «Буни биз ўз ихтиёримиз билан қилдик. Бизни бунга ҳеч ким ўргатмади» – дея жавоб беришганлар.

Айрим пайтларда «айсберг»нинг учини кўришга мувофиқ бўлган бўлсаларда, бошқа вазиятларда масиҳийлар жамоат раҳбарлари қўлга тушишининг олдини олиш учун, ўз-ўзларини сувга чўмдириш тажрибасидан ҳам фойдаланишган. Айрим пайтларда дарёдаги сувга чўмдириш пайтида, чўпон ва сувга чўмдираётган одамлар, уларни расмларда ҳеч ким танимаслиги учун никоблар кийиб олишган.

1964 йил 30 январда чиққан «Ўқитувчи газетаси» Москва вилояти, Солнечногорский тумани, Воронин қишлоғида ўтказилган атеистик дарслар ҳақида хабар беради: «Ўқитувчи дарсни тугатиши билан, имонлилар оммавий равишда атеистик таълимотга ҳужум қила бошладилар. Улар ўқитувчи жавоб бера олмайдиган саволлар бера бошладилар. Улар: «Сиз коммунистлар эълон қиладиган, лекин ўзларингиз амал қилмайдиган йўл-йўриқларни, мисол учун «ўғирлик қилма» ёки «одам ўлдирма» каби йўл-йўриқларни қаердан олгансизлар?» – дея сўрадилар. Масиҳийлар ўқитувчига бу йўл-йўриқларнинг хаммаси, коммунистларнинг ўзлари қарши курашаётган Муқаддас Китобдан олинганлигини кўрсатишди.

Ўқитувчи хижолат бўлиб қолди ва дарс имонлиларнинг ғалабаси билан якун топди!»

Яширин Жамоатдаги қувғинлар кўпайиб бормоқда

Айрим собиқ совет республикаларида худди олдингига ўхшаб, масихийлар қувғинлардан азоб чекмоқдалар. Бутун дунё бўйлаб зулм остидаги мамлакатлардаги яширин жамоат масихийлари ҳар қачонгидан кўра кўпроқ азоб чекмоқдалар. Ҳисоблаб кўрилганда, фақатгина 1997 йилнинг ўзида бир юз олти миш минг масихий ўлдирилган. Масихийлар учун коммунистик давлатларда яхудийларнинг қувғин қилинишини эшитиш жуда оғриқли. Аммо қувғинларнинг энг асосий нуқтаси барибир яширин жамоат бўлиб қолмоқда. Кўп йиллар олдин совет матбуоти, масихийларга нисбатан оммавий қўлга олишлар ва жиноий ишлар қўзғатилгани ҳақида хабар берган. Битта шаҳарда саксон иккита масихий руҳий касаллар клиникасига жойлаштирилган. Бир неча кундан кейин уларнинг йигирма тўрттаси «узок давом этган ибодатлардан» кейин вафот этган! Қачондан бери узок давом этадиган ибодатлар одамларни ўлдирадиган бўлди? Бу одамлар қандай қийинчиликдан ўтишлари керак бўлганини, сиз тасаввур қила оласизми?

Энг оғир азоблар масихийларга шуни олиб келдики, агар улар болаларига Масих ҳақида ўргатишсалар, ота-оналардан болаларни бир умрга олиб қўйишар ва бориб кўриш ҳуқуқидан маҳрум этишар эди.

Коммунизм даврида Совет Иттифоқи Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг «таълим доирасида ҳуқуқларни поймол қилиш» дан воз кечиш ҳақидаги декларацияни имзолаган. Унда: «Ота-оналар ўз эътиқоди бўйича болаларига диний ва ахлоқий тарбия бериш ҳуқуқига эга» – деб ёзилган. Совет Иттифоқи расмий баптистлар Уюшмаси раҳбари, сотқин Карев ўзининг мақолаларидан бирида, бу ҳуқуқлар Иттифокда амалга ошаётганига ишонтирган, аммо бунга фақатгина аҳмоқлар ишонган! Бу масала бўйича совет матбуоти нима айтганини эшитиб кўрайлик.

1963 йил 4 июнда чиққан «Совет Россияси» газетаси, фамилияси Макринкова бўлган баптист аёлидан, фақатгина болаларини масихий эътикод бўйича йўл-йўриқларга ўргатгани учун ва пионер галстукини тақишни тақиқлагани учун, олти фарзандини тортиб олишган.

Унинг устидан чиқарилган қарорни эшитиб, бу аёл фақатгина: «Мен имоним узун азоб чекаяпман» — деди холос. У куч билан тортиб олиниб, интернатга жойлаштирилган болалари билан тўлов тўлашга тўғри келди. У ерда болаларни атеизм билан заҳарлар эдилар. Масихий оналар, бу аёлнинг кулфати ҳақида бир ўйлаб кўринг!

«Ўқитувчи газетаси» худди шундай воқеа Игнатий Маллин ва унинг рафиқаси билан ҳам юз бергани ҳақида хабар қилади. Суд ҳаками улардан ўз имонидан воз кечишини талаб қилиб: «Худони ёки қизингизни танланг. Наҳот сиз Худони танласангиз?» — деди. Ота эса: «Мен ўз имонимдан воз кечмайман!» — дея жавоб қилган.

Ҳаворий Павлус айтадики: «Биз биламизки, Худони севганларга, яъни Худо Ўз муроди бўйича даъват этганларга ҳамма нарса яхшилик бўлиб хизмат қилади» (Римликларга 8:28). Мен масихий оилаларда тарбия топган ва кейин эса ота-оналаридан тортиб олиниб, атеистик мактабларга жойлаштирилган болаларни кўрдим. Уйда ота-оналари томонидан сингдирилган, уларнинг имонлари атеизм билан заҳарланиш ўрнига, бошқа болаларга ҳам таркалар эди!

Муқаддас Китобда шундай ёзилган: «Ота ёки онасини Мендан ортиқ севган Менга лойиқ эмас. Ўғли ёки қизини Мендан ортиқ севган Менга лойиқ эмас» (Матто 10:37)

Ўз болаларингизни кўрмасдан бир ҳафта яшаб кўринг! Ўшанда сиз зулм остида яшаётган мамлакатлардаги биродарларимизнинг азобларини яхшироқ тушунасизлар. 1967 йил 29 мартдаги «Ёшлик байроғи» газетаси, фуқаро аёл Сычнинг ўғли Вячеславни, фақатгина Худодан кўрқиш асосида тарбиялагани учун тортиб олингани ҳақида гапиради. Хабаровсклик фуқаро аёл Забавинни, етим қолган невараси Татьянанинг устидан васийлик қилишдан маҳрум этишган. Чунки 1968 йил 13

январдаги «Совет Россияси» нинг гувоҳлик беришича, у аёл қизга «нотабий [масихий] таълим» берган. Масихийларни ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум этиш ҳозиргача зулм остидаги мамлакатларда давом этмоқда.

Фақатгина протестант яширин жамоатлари ҳақида гапириш адолатдан бўлмасди.

Коммунистик тузум пайтида Россиядаги православ масихийлари бутунлай ўзгардилар. Улардан миллионлаб киши на хоч, на хочга михланиш, на иконалар, на тутаткилар, на шамлар бўлган қамоқхоналарда ўтириб чиқишган. Уларнинг аъзолари қамоқхоналарда, қўл қўйилган руҳонийларсиз бўлишган. Руҳонийлар эса на кийимга, на бугдой нонга, на поклаш учун шаробга, на ёғга, на ибодат учун ўқиладиган китобларга эга бўлишган. Ва улар бу нарсаларсиз, тўғридан тўғри ибодатда Худога мурожат қилиш мумкинлигини тушуниб етишдилар. Улар ибодат қилишни бошладилар ва Худо эса уларни Муқаддас Рухга тўлдира бошлади. Коммунизм даврида Совет Иттифоқидаги православлар орасида, худди протестант имонлилар каби ҳақиқий уйғониш юз бера бошлади.

Шундай бўлдики, Иттифокда ва бошқа унга яқин бўлган мамлакатларда, ҳақиқатдан хушxabарчи, жиддий ва Худога жуда яқин бўлган яширин православлар пайдо бўлди. Фақат одат юзасидангина, аслида жуда кам бўлган православ маросимларига амал қиларди. Бу яширин православлар орасида ҳам азоб чеккан шохидлар кам эмас эди. Калуж архиепископи, ота Гермоген билан нима ходиса юз берганини ким айта олади? У патриархат ва бетафиқ коммунистик ҳукумат орасидаги сотқинларча ҳамкорликка қарши чиқишга ўзида куч топа олди.

90 йиллар бошида Совет Иттифоқи қулагунига қадар, етмиш йил мобайнидаги коммунистик қуллик пайтида, совет матбуоти яширин жамоат ғалабасининг садоқатли гувоҳи бўлиб келган. У кўтариб бўлмас азобларни бошдан кечирган, аммо содиқ қолди ва ўсиб борди.

Биз Руминияда Совет армиясининг аскар ва зобитлари орасида яширин хизматнинг уруғларини экдик. Советлар томонидан босиб

олинган Россиядаги ва бошқа мамлакатлардаги имонлилар ҳам худди шу тарзда иш олиб боришган.

Коммунистик Осиё халқларини ва бошқа зулм остидаги халқларни Масихга олиб келиш мумкин. Бизнинг рақибларимиз масиҳийларга айланиши мумкин! Шунингдек, агар биз уларга ёрдам берсак, улар томонидан зулм чекканлар ҳам масиҳийлар бўлиши мумкин.

Менинг ҳақ эканлигимнинг далили шундан иборатки, яширин жамоат коммунизм даврида Совет Иттифоқида ривож топган, коммунистик Осиёда ривож топган ва ҳозир ҳам Яқин Шарқда ривож топмоқда.

Даҳшатли вазиятлардаги биродар масиҳийларимизнинг руҳий гўзаллигини кўрсатиш учун, мен рус қизи Варянинг сургунда ёзган бир нечта хатларини келтирмоқчиман.

Комсомол қиз қандай қилиб Масихни қабул қилган

Мана бу уч хат, ёш комсомолчилар ташкилоти аъзоси Варяни Масихга олиб келган, масиҳий қиз Мариядан олинган.

Биринчи хат

«...Мен, худди олдингидек, бу ерда яшаяпман. Мени жуда яхши кўришадилар. Мен маҳаллий комсомол гуруҳидан [ёш комсомолчилар ташкилотидан] бўлган бир қиз билан дўстлашдим. У менга: «Мен Сизнинг қандай одам эканингизни ҳеч тушуна олмайман. Бу ерда Сизни кўплар ҳақорат қилади ва Сизга озор беради, Сиз эса уларни барибир сеvasиз» – деб айтди. Мен унга, Худо бизни ҳаммани севишга, нафақат дўстларни, балки душманларни ҳам севишга ўргатади, – деб жавоб бердим. Олдинлари бу қиз менга жуда кўп кулфат келтирган, аммо мен айниқса у учун кўп ибодат қилдим. У мендан, уни сева олишим мумкинлиги ҳақида сўраганида, мен уни кучоқладим ва биз иккаламиз йиғлай бошладик. Ҳозир биз биргаликда ибодат қиламиз.

Илтимос, у учун ибодат қилинг. Унинг исми Варя.

Кимдир Худонинг мавжудлигига қарши қаттиқ эътироз билдирганида, худди улар бунга ҳақиқатдан қаттиқ ишонишадигандек кўринади. Аммо ҳаёт шуни кўрсатадики, тиллари билан Худони ҳақорат қилувчиларнинг кўпларининг дилларида Унга нисбатан интилиш бор. Уларнинг юраклари фарёд чекмоқда... Улар ўзларининг ички бўшлигини худосизлик билан тўлдиришга ҳаракат қилмоқдалар.

Сизнинг Масихдаги синглингиз Мария».

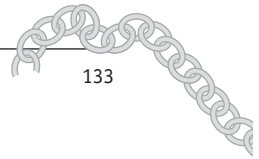
Иккинчи хат

«Ўзимнинг олдинги хатимда, мен атеист қиз Варя ҳақида ёзган эдим. Энди эса менинг азизларим сизларга бизнинг катта хурсанчилигимиз ҳақида хабар бермоқчиман: Варя Масихни ўзининг шахсий Нажоткори сифатида қабул қилди ва бу ҳақида очик гуҳовлик бермоқда.

Масихга ишониш ва нажотнинг хурсандчилигини таниб билиш билан бирга, у ўзини жуда бахтсиз сезаяпти. У бир пайтлар атеизмни тарғиб қилганидан афсус чекаяпти. Энди у ўз гуноҳини ювишга қарор қилди.

Биз биргаликда худосизларнинг катта йиғинига бордик. Мен ундан эҳтиёт бўлишни сўрасамда, барибир бекор эди. Варя иккиланмасдан, олдинги югуриб кетди, мен эса энди нима бўлишини кузатиб, унинг орқасидан бордим. Биргаликда Коммунистик партиянинг гимни айтилганидан кейин (биз Варя иккаламиз бунда иштирок этмадик), у катта йиғиннинг олдида сўзга чиқди. Мардларча ва ҳаяжон билан у иштирок этувчиларга ўзининг шахсий Нажоткори сифатидаги Масих ҳақида айтиб берди ва собиқ сафдошларидан шу пайтгача унинг руҳий кўзлари кўр бўлгани ва ўзи дўзахга кетаётиб, бошқаларни ҳам орқасидан етаклаб кетаётгани учун кечирим сўради. У иштирок этаётганларни бу гуноҳли йўлдан қайтишга ва Масихга келишга чақирди.

Ҳамма жим бўлди ва ҳеч ким унинг гапини бўлмади. Гапириб бўлганидан сўнг, у «Мен Масихни эълон этишдан уялмайман...» — деган масиҳий кўшиқни куйлади.

Кейин эса... кейин эса бизнинг Варяни олиб кетишди.

Бугун аллақачон тўққизинчи май. Биз ҳозиргача у ҳақида ҳеч нарса билмаймиз. Аммо Худо – ҳамма нарсага қодир, Худо уни кутқаришга қодир. Ибодат қилинглар!

Сизнинг Мариянғиз».

Учинчи хат

«Кеча, иккинчи август куни қамоқхонада севимли биродаримиз Варя билан гаплашдим. У ҳақида ўйлаганимда, юрагим қонга тўлади. У ҳали бола-ку. Унинг ёши ҳали ўн тўққизда. Раббимизга имон келтиришда ҳам ҳали руҳий чақалок. Аммо у Худони бутун юраги билан севади ва тезда қийин йўлга туриб олди. Бечора қиз оч қолаяпти... Биз унинг қамоқда эканлигини билганимизда, унга нарсалар жўнатардик. Аммо биз жўнатган нарсалардан у жуда кам нарса олган.

Мен уни кеча кўрганимда, у жуда озгин, оқариб кетган ва ҳамма жойи дўппосланган эди. Фақатгина кўзи Худонинг тинчлиги ва ерга хос бўлмаган хурсандчилик билан порлар эди.

Ҳа азизларим, Худонинг ажойиб тинчлигини билмаган одамлар, бунга тушунмайди... Аммо бу тинчликка эга бўлганлар, қанчалик бахтлидир... Биз Масихда бўлганларни, ҳеч бир азоб ёки умидсизлик тўхтата олмаслиги керак.

Мен темир панжара орқасида ундан: «Варя, сен қилган ишингдан пушаймон эмасмисан?» – деб сўрадим. У – «Йўқ – деб жавоб берди. Агар мени озод қилишса, мен яна Масихнинг катта севгиси ҳақида гувоҳлик бераман. Мени қийналаяпти, деб ўйламамлар. Худо мени шунчалик севганидан ва Унинг исми учун азоб чекишдек шарафни берганидан, мен жуда хурсандман».

Сизлардан ёлвораман, у учун ибодат қилинглар. Уни тез орада Сибирга жўнатишади. Ундан қийимларини ва бошқа нарсаларини тортиб олишган. У устидаги нарсадан бўлак, ҳеч вақосиз қолган. Унинг қариндошлари йўқ ва биз у учун керакли бўлган нарсаларни йиғишимиз керак. Сизлар ўтган сафар жўнатган нарсани, мен у учун олиб қўйдим. Варяни жўнатишганида, бу

пулларни унга бераман. Мен ишонаманки, Худо уни мустаҳкам қилади ва келажакдаги синовларни енгиб ўтиш учун куч беради. Худоим, Ўзинг уни ҳимоя қил!

Сизнинг Мариянгиз».

Тўртинчи хат

«Азизим Мария, ниҳоят мен Сизга хат ёза олишим мумкин. Биз [жойлашган жой бўлган] гача яхши етиб келдик. Бизнинг лагеримиз – шаҳардан ўн мил узоқда жойлашган. Мен бу ердаги ҳаётимизни тарифлаб беролмайман. Сиз ўзингиз ҳаммасини тушунасиз. Яхшиси ўзим ҳақимда озгина ёзаман. Худо менга соғлиқ бераётгани ва жисмоний ишлай олаётганим учун Худога миннатдорчилик билдираман. Биз Х опамиз билан устахонада станокда ишлаймиз. Иш жуда оғир, Х опамизнинг соғлиги эса ёмонлашган. Мен ўзим учун ва у учун ишлашимга тўғри келаяпти. Олдин мен ўз ишимни тугатаман, кейин эса опамизга ёрдамлашаман. Биз бир кунда ўн икки, ўн уч соатлаб ишлаймиз. Овқат худди сизлардагидек, бизда ҳам жуда кам. Аммо мен бу ҳақида Сизга ёзмоқчи эмасман.

Худо Сиз орқали менга нажот йўлини кўрсатгани учун, менинг юрагим Худога шон-шараф ва миннатдорчилик билдирмоқда. Энди мен тўғри йўлга туриб олганимдан кейин, ҳаётим маънога эга. Мен қаерга кетаётганимни ва Ким учун азоб чекаётганимни биламан. Менинг юрагимда бор бўлган нажотнинг буюк бахти ҳақида ҳаммага гувоҳлик бериш хоҳишини ҳис қилаяпман. Бизни Исо Масихдаги Худонинг севгисидан ким ҳам жудо қилиши мумкин? Ҳеч ким ва ҳеч нарса. На қамоқхона, на азоб-уқубатлар. Худо бизга юбораётган азоб-уқубатлар, фақатгина янада кўпроқ Унга бўлган имонимизни мустаҳкамлайди. Менинг юрагим Худонинг инояти билан шунчалик тўлганки, у чеккаларидан тошиб кетаяпти. Мен жим бўла олмаганим учун, мени ҳар доим сўқмоқда ва жазоламоқдалар, ҳамда қўшимча ишлар беришмоқда. Худонинг мен учун қилган ҳамма ишлари ҳақида гувоҳлик беришим керак. Мен ўлим йўлида турган одамни, янги мавжудотга, янги ижодга айлантирди. Бундан кейин жим бўлиш мумкинми? Йўқ, ҳеч қачон!

Менинг тилларим гапира олар экан, мен ҳар бир одамга Унинг буюк севгиси ҳақида гувоҳлик беравераман.

Лагерга келаётганимизда, йўлда биз жуда кўп Масихдаги биродар ака-ука ва опа-сингилларимизни учратдик. Жуда қизик, биродар ака-ука ва опа-сингилларни биринчи марта кўриш билан, улар ҳам Худонинг фарзандлари эканини Рухан сезамиз. Ҳатто ҳеч нарса гапириш ҳам керак эмас. Бир қарашдан, уларнинг ким эканини ҳис қиласан.

Бизни Сибирга олиб кетишаётганда, бир бекатда бир аёл бизларга овқат олиб келди ва икки оғиз сўз айтди: «Худо тирик».

Бу ерга келган биринчи кечадаёқ (жуда кеч бўлган эди, бизни узун ер ости баракларига жойлаштиришди), биз йиғилганлар билан «Сизларга тинчлик тилаймиз» деган сўзлар билан саломлашдик. Бизнинг буюк бахтимизга, ҳар бурчакдан жавобан шундай овозлар янгради: «Биз сизларни тинчлик билан қабул қиламиз!» Биринчи кечадаёқ биз ўз оиламиз билан эканимизни ҳис қилдик.

Ҳа, бу ҳақиқатдан шундай. Бу ерда Масихга шахсий Нажоткор сифатида ишонадиганлар жуда кўп. Қамокдагиларнинг яримдан кўпроғи – имонлилар. Бизнинг орамизда яхши куйлайдиганлар ва Хушxabарни ваъз қиладиганлар ҳам оз эмас. Кечқурун, оғир ишдан кейин биз ҳаммамиз йиғилганимизда, ҳеч бўлмаганда озгина вақтни ибодатда Нажоткорнинг оёқлари остида ўтказишимиз жуда ажойиб... Сен қаердан бўлишингдан қатъий назар, Масих билан ҳар доим озодликдасан. Бу ерда мен жуда кўп ажойиб кўшиқларни ёдлаб олдим ва ҳар куни Худо мени яна ва яна Ўзининг Каломи билан бойитмоқда. Ўн тўққиз ёшимда, мен биринчи марта Масихнинг туғилган кунини нишонладим. Бу ажойиб кунни мен ҳеч қачон эсимдан чиқармайман! Биз бутун кун ишлашимизга тўғри келди. Аммо айрим биродарларимиз, унча узоқ бўлмаган жойда оқаётган дарёга бориб келишга муваффақ бўлишдилар. У ерга бориб, улар музни кесиб келдилар. Кечқурун еттита биродаримиз Худонинг Каломи бўйича ўша жойда сувга чўмдирилишди. Мен жуда хурсандман ва Сиз ҳам Мария менинг ёнимда бўлишингизни ва Менинг Сизга бўлган севгим орқали, ўша олдинлари Сизга берган азобларимнинг ҳеч бўлмаса озгинасини

ювишни жуда хохлардим. Аммо Худо бизларнинг ҳар биттамызни ўз жойимизга қўяди ва биз ўша Худо қўйган жойда мустаҳкам туришимиз керак.

Бутун Худонинг фарзандлари оиласига салом айтинг. Худо худди мени марҳаматлагани каби, Сизнинг умумий хизматингизни ҳам марҳаматласин, Ибронийларга 12:1-3 оятларни ўқинг.

Бизнинг биродарларимиз Сизга салом йўллаяптилар ва Сизнинг Худога бўлган имонингиз шунчалик чуқурлигидан ва қийинчиликларга қарамасдан Уни доим улуғлаётганингиздан жуда хурсандлар. Бизникиларга хат ёзсангиз, бизнинг номимиздан салом айтинг.

Хурмат билан, Варя».

Бешинчи хат

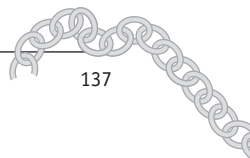
«Азизим Мария, мен ниҳоят бир нечта қатор ёзиш учун имкон топдим. Сизга шуни айтишим мумкинки, азизим, Худонинг инояти билан Х опамиз ва мен соғмиз, ўзимизни яхши ҳис қиляпмиз. Ҳозир биз [жойнинг номи бўялган] деган жойдамыз.

Сизнинг менга нисбатан оналик муносабатингиз учун миннатдорман. Сиз бизга жўнатган ҳамма нарсани олдик. Сизга энг қимматбаҳо нарса – Муқаддас Китоб учун миннатдорчилик билдирмоқчиман. Ҳаммага раҳмат. Бошқаларга хат ёзганингизда, уларга салом айтинг ва улар биз учун қилган нарсалари учун миннатдорчилик билдинг.

Худованд менга Ўзининг муқаддас севгиси сирини очиб берганидан бери, мен ўзимни дунёдаги энг бахтли одам деб биламан. Менинг чидашимга тўғри келаётган қувғинни, мен алоҳида иноят деб биламан. Худованд менинг имонимнинг биринчи кунларимдан бошлаб, У учун азоб чекиш бахтини берганидан хурсандман. Мен Худовандга охиригача содиқ қолишим учун ибодат қилинглр.

Унинг Ўзи сизларни сақласин ва муқаддас кураш учун мустаҳкамласин!

Х опамиз ва мен Сизни ўпиб қоламиз. Бизни [жойнинг номи бўялган] га жўнатганида, эҳтимол, биз Сизга яна хат ёзишга имкон

бўлар. Биз учун хавотир олманг. Бизнинг осмондаги мукофотимиз буюклигидан бахтлимиз ва хурсандмиз (Матто 5:11-12).

Сизнинг Варянғиз».

Бу Масиҳни қабул қилган, У ҳақида гувоҳлик берган ва сургунда ишлашга ҳукм қилинган, собиқ комсомолчи Варянинг охирги хати. Биз у ҳақида бошқа ҳеч нарса эшитмадик, аммо унинг ажойиб севгиси ва Масиҳ ҳақидаги гувоҳлиги, яширин жамоатнинг руҳий гўзаллиги, азоблари ва садоқати намунасидир.

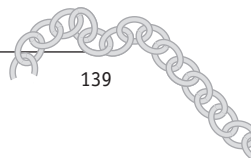
Ғарбдаги масиҳийлар қай тарзда ёрдам беришлари мумкин?

Мени «яширин жамоатнинг овози» деб аташади. Мен бундай Масиҳ танасининг муҳим қисми, овози бўлишга лойиқ эмасман, деб ҳис қиламан.

Бироқ мен кўп йиллар мобайнида коммунистик Руминиядаги яширин жамоатнинг бир қисми бўлдим. Қандайдир мўъжиза билангина мен ўн тўрт йиллик азобларни ва озодликдан маҳрум этилишни, шу жумладан икки йиллик «ўлимга маҳкум этилганлар қамоқхонасини» ҳам енгиб ўтдим. Янада каттароқ мўъжиза, бу қамоқхонадан мени қидириб топган ва ундан чиқишга ёрдамлашган одамни Худо топгани бўлди. Руминиянинг яширин жамоати, мен эркин мамлакатларга унинг чекаётган азоблари ҳақида хабар беришим учун, мамлакатни тарк этишим керак, деб қароқ қилди. Мўъжиза орқали бизнинг оиламиз кетишга муваффақ бўлди ва мен Ватанида қолиб ишлаган, ўзини хавф остига қўйган, азоб чеккан ва ўлган одамларнинг топширган вазифасини бажаришга муваффақ бўлдим.

Мен сон-саноксиз ва номсиз қабрларда ётган биродарларнинг номидан мурожат қилаяпман. Мен ҳозиргача ўрмонларда, ер тўлаларда, томнинг тепаларида ва бошқа кўзга ташланмайдиган жойларда яширин равишда йиғиладиган биродарларнинг вакилиман.

Мана бу яширин жамоат номидан мен сизларга тақдим этаётган илтимоснома.

«Бизни ўз ҳолимизга ташлаб қўйманглар!»

«Бизни эсдан чиқарманглар!»

«Биздан юз ўгирманглар!»

«Биз шунчалик муҳтож бўлаётган, хизмат қуролини бизга беринглар! Биз у учун тўлов тўлашга тайёрмиз!»

Бу мен эркин жамоатларга топширишим керак бўлган хабар.

Мен яширин жамоат, жим бўлган жамоат, «соқов» жамоат номидан мурожат қилаяпман. Унинг оғзи «ёпилган» ва қичқириш учун овозга эга эмас.

Зулм остидаги халқлар орасида яшаётган биродар ака-укалар ва опа-сингилларнинг қичқириғини эшитинглар. Улар қочиш учун, ўзларининг хавфсилиги учун ёки энгил ҳаёт учун ёрдам сўрамаяптилар. Улар фақатгина ўз ёшларини ва келажак авлодини атеизмнинг захридан ҳимоя қилиш учун хизмат қуролини беришни сўраяптилар. Улар Худо Каломини тарқатишда фойдаланиш учун Муқаддас Китоб сўраяптилар. Агар улар Муқаддас Китобга эга бўлмаса, уни қандай қилиб тарқатадилар?

Яширин жамоат поездда кетаётган жарроҳни эслатади. Поезд ағнаб кетди. Юзлаб одамлар бузилган, ярадор, ўлаётган ҳолда ерда ётарди. Жарроҳ уларни оралаб юрди ва хўрсиниб: «Агар менда асбоб бўлганида эди! Агар менда жарроҳлик асбоби бўлганда эди, мен кўплаб ҳаётларни сақлаб қолган бўлардим!» Унинг хоҳиши бор эди... аммо асбоби йўқ эди. Яширин жамоат ҳам худди шундай. У шунчалик ўзини беришга тайёр! У азоб чекиб, қурбон бўлишга тайёр! У кўп йиллик қамоқ жазоси хавфига қарамасдан таваккал қилишга тайёр! Аммо, агар у Худо томонидан қўйилган вазифани бажариш учун қуролга эга бўлмаса, фақатгина хоҳишнинг ўзи ҳеч қандай аҳамиятга эга бўлмайди. Эй эркин жамоат, бу сендан содик ва мард бўлган яширин жамоатнинг илтимоси: «Бизга хизмат қуролини, яъни Хушхабарни, Муқаддас Китобларни, хушхабар тарқатадиган ва ўқув адабиётларини беринг, бизга ёрдам беринг, колганини биз ўзимиз қиламиз!»

Озод ўлкадаги масихийлар қандай ёрдам бера оладилар

Озод ўлкада яшовчи ҳар бир масихий ортга сурмасдан, қуйидаги тарзда ёрдам бериши мумкин.

Атеистлар — ўз ҳаётидаги кўринмайдиган манбаларни тан олмайдиган одамлар. Уларга Коинотнинг ва ҳаётнинг сири очилмаган. Масихийлар кўриниб турган нарсалар билан эмас, балки имон билан яшаб, доимий равишда кўринмайдиган Худо билан мулоқотда бўлиб, уларга яхшироқ ёрдам бериши мумкин.

Масихийлар Худога содик, қурбонларча ҳаёт кечириб, уларга ёрдам беришлари мумкин. Ҳар сафар масихийларни қувғин қилганда, оммавий равишда қарши чиқиб, уларга ёрдам беришлари мумкин.

Ғарбдаги масихийлар, бизни қувғин қилаётганларнинг нажот топиши учун ибодат қилиб, бизга ёрдам беришлари мумкин. Бундай ибодат жуда оддий бўлиб кўриниши мумкин. Биз коммунистлар учун ибодат қилардик, кейинги кун эса улар бизни олдингидан кўра қаттиқроқ қийнардилар. Аммо Раббимизнинг Қуддусдаги ибодати ҳам «оддий» бўлган. Масихни Унинг ибодатидан сўнг хочга михлашган. Бир неча кундан кейин эса, унинг жаллодлари ўзларининг кўкрагига уришган ва бир кунда беш минг одам Худовандга мурожат қилган.

Бошқалар учун қилинган ибодат ҳам фойдасиз бўлиб қолмайди. Ихтиёрий одам учун қилинган, аммо қабул қилинмаган ҳар қандай ибодат, ўзимизга янада кўпроқ марҳамат бўлиб қайтади. Масихнинг иродасини бажарган ҳолда, кўплаб масихийлар, шу жумладан мен ҳам ҳар доим Гитлер ва унинг тарафдорлари учун ибодат қилганмиз. Ва мен ишонаманки, бизнинг қилган ибодатларимиз, худди иттифоқчилар армиясининг ўқлари каби ғалаба қозонишга ёрдам берган.

Биз ўз яқинларимизни, ўзимизни севгандек севишимиз керак. Коммунистлар ва бошқа бизни қувғин қилаётганлар — худди бошқалар каби, бизнинг яқинларимиз.

Улар – Масих эълон қилган машхур сўзларини, яъни «Мен эса уларга ҳаёт, фаровон ҳаёт бериш учун келганман» (Юханно 10:10) – дея айтган сўзларини инкор қилишимизнинг натижасидир.

Масиҳийлар ҳали бу фаравон ҳаётга ҳар бир одам эга бўла олиши учун, ҳеч нарса қилмадилар. Улар айримларни ўз ҳаётлари учун қимматбаҳо бўлган нарсасиз қолдирдилар. Бу одамлар эса кўтарилиш қилиб, Коммунистик партияни ташкил қилдилар ва бошқа сохта таълимотларга қўшилдилар. Кўпинча уларнинг ўзлари ҳам ижтимоий адолатсизликнинг қурбонларига айланадилар, шунинг учун уларда бошқаларга нисбатан ғазаб ва бағри тошлик кучли. Бизнинг вазифамиз – улар билан курашиш. Аммо масиҳийлар, ҳатто душман билан курашсаларда, уларни тушунишга ва севишга ҳаракат қиладилар.

Баъзи одамлар худди исёнчилар каби яшагани учун, биз ўзимиздан жавобгарликни соқит қила олмаймиз. Бизни ўз вазифамизни бажармаганликда айбашлари мумкин.

Шунинг учун, биз ўз айбимизни уларни севиш ва улар учун ибодат қилиш орқали ювишимиз керак.

Мен ҳамма муаммони фақатгина севги ҳал қила олади деб ўйлайдиган, шунчалик гўр одам эмасман. Мен давлат ҳокимиятига, айтايлик босқинчиликни севги билан ҳал қилишни маслаҳат бермаган бўлардим. Нафақат масиҳийлар учун, балки босқинчилар учун ҳам полиция керак. Агар босқинчи қилган ишидан тавба қилмаса, уни қамокқа ташлаш керак. Мен коммунистлар ва бошқа зулмкорлар билан бўладиган сиёсий, иқтисодий ва маданий курашда ҳеч қачон масиҳийларнинг «севги» тушунчасига қараб югурмаган бўлардим. Улар босқинчилар ўзга одам эмаслар, фақатгина ҳалқаро тоифадаги босқинчилар. Босқинчи ўз қурбонидан ҳамёини тортиб олади, улар эса бутун бир мамлакатни.

Чўпонлар ва ҳар битта алоҳида масиҳийлар, босқинчилар қандай жиноят содир этганидан ва уларнинг айбисиз қурбонларидан қатъий назар, уларни Масихга олиб келиш учун қўлидан келган ҳамма нарсани қилишлари керак. Биз уларни тушунган ҳолда, улар учун ибодат қилишимиз керак.

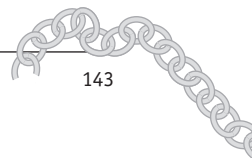
Зудлик билан Муқаддас Китоб керак

Эркин мамлакатлардаги масихийлар, яширин жамоатга бериши мумкин бўлган ёрдамнинг бошқа тури – бу уни Муқаддас Китоб ва Муқаддас Китобдан келтирилган цитатали адабиётлар билан таъминлашдир. Агар эркин масихийлар уларни яширин жамоатдаги биродар ака-ука ва опа-сингиллар учун топишсалар, керакли жойга етказиш учун жуда кўп йўллар мавжуд. Мен ҳали Руминияда яшаб турган пайтимда, ҳар хил йўллар билан олиб кирилган, кўплаб Муқаддас Китобларни олганман. Етказиш билан муаммо бўлмайди, фақатгина етказадиган нарса бўлса бўлди.

Хитой ва Шимолий Корея каби коммунистик мамлакатларда Муқаддас Китобга нисбатан муҳтожлик, долзарб масала бўлиб қолмоқда. Минглаб масихийлар ўн йиллар мобайнида Муқаддас Китоб ёки Хушхабарни кўришмаганлар.

Бир марта менинг уйимга Муқаддас Китоб сотиб олиш учун, иккита деҳқон келди. Улар ўз қишлоғидан келишган ва ўз жамоти учун эски Муқаддас Китобга пул ишлаш умидида ишга ёнланишган(бутун қиш мобайнида белкурак билан музлаган ерни қазишган). Мен Америкадан Муқаддас Китоб олганим учун, уларга янги Муқаддас Китоб совға қилиш имконига эга эдим. Улар ўз кўзларига ишонишмади! Деҳқонлар ўзлари ишлаб топишга муваффақ бўлган пул билан менга тўлашга ҳаракат қилишдилар. Мен рад қилдим. Улар қўлларида Муқаддас Китоб билан ўз қишлоқларига қайтиб кетишди. Бир неча кундан кейин мен тўхтовсиз, кучли хурсандчиликка тўла хатни олдим. Унда деҳқонлар Калом учун миннатдорчилик билдиришган. Хатга қишлоқнинг ўттизта маҳаллий одами томонидан имзо чекилган эди! Улар Муқаддас Китобни эҳтиётлик билан ўттизта қисмга бўлишган ва бир бирлари билан алмашиб туришган!

Руслар ўзларининг чанқоқ руҳини қондириш учун, Муқаддас Китобдан ҳеч бўлмаса битта вароқ сўрашини кўриш қанчалик ачинарли эди. Улар Муқаддас Китобни сигир ёки эчкига алмашишдан хурсанд бўларди. Битта эркак ўзининг тўй узугини, Эски йиртилиб кетан Янги Аҳдга алмашди. Кўп болалар ҳеч қачон

мавлуд байрами табрик хатларини кўришмаган. Агар кимдадир ҳеч бўлмаса биттаси бўлса, қишлоқнинг ҳамма болалари унинг атрофида йиғилишар ва қандайдир ёши қари бобо уларга чақалоқ Масих, унинг бокира қиздан туғилиши ва нажот ҳақида ҳикоя қилиб беради. Ва буларнинг ҳаммаси ягона мавлуд байрамининг табрик хати туфайли эди! Биз озодликда яшамаётган биродар ака-укалар ва опа-сингилларга Муқаддас Китоб, Хушxabар ва бошқа масиҳий адабиётлар жўнатамиз. Бу уларга ёрдам беришнинг йўлларида биридир.

Биз шунингдек, у ерга махсус адабиётлар ҳам жўнатамиз. Бу адабиётлар уларга, боғчадан бошлаб, то институтгача бўлган болаларни тўйдирадиган атеистик заҳарни йўқ қилишга ёрдам беради. Совет Иттифоқида коммунистлар «Атеистнинг қўлланмаси» китобини босиб чиқаришган. Бу атеистларнинг «Муқаддас Китоби» бўлди. Унинг оддий нусхасини боғчадаги болаларни ўқитиш учун, мураккаброғини эса – болалар катта бўлишганида ишлатишган. Бу «Муқаддас Китобга қарши китоб» бола ўсиб ривожланишида у билан бирга юрар ва шу тариқа уни бутун умри мобайнида заҳарлар эди. Биз «Атеист қўлланмасига» жавоб» китобини, яъни заҳарли атеистик таълимотга масиҳийча жавоб китобини босиб чиқардик ва у ерга жўнатдик.

Бизнинг заҳарланган ёшларимиз жавобга – Худонинг жавобига, масиҳийча жавобга, бизнинг жавобимизга эга бўлишлари керак! Бу сиз қилишингиз мумкин бўлган яна бир нарса – Худо «қонундан ташқарида» бўлган мамлакатларда яшовчи халқни махсус адабиётлар билан таъминлаш. Бундай адабиётлар – бу ёшлар учун кўрсатмали ифодаланган китоб ва журналлар, ҳамда болалар учун Муқаддас Китоблар.

Биз шунингдек, яширин жамоат аъзолари билан кучимизни бирлаштиришимиз ва хушxabар етказиш учун керакли маблағ билан таъминлашимиз зарур. Уларнинг кўпчилиги хушxabар етказиш саёҳатлари пайтида чипталар ва озик-овқатлар олиш учун маблағ йўқлигидан, ҳозиргача ўз уйларига «боғланиб» қолишган. Улар «тангликда ўтиришибди», йигирма-ўттиз километрлик масофада ҳаракат қилиш ҳолатида эмаслар.

Айни пайтда эса, атрофдаги қишлоқларнинг аҳолиси, уларнинг яширин учрашувларга келишини ва ўзларининг имони ҳақида айтиб беришини ёлвориб сўрашмоқдалар. Хушxabарчиларни ойлик молиявий ёрдам билан таъминласак, биз уларни «озод қилган» бўламиз ва улар узокдаги шаҳар ва қишлоқларга бориб, Худо Каломини етказишлари мумкин бўлади. Мисол учун, биз ўзларининг мамлакатларидаги «тақиқланган туманлар» да Хушxabарни тарқатиш учун, ветнам ва хитой чўпонларига мотоцикллар сотиб олиб берамиз. Биз ўз ҳаётларини хавф остига қўйиб, мусулмон мамлакат бўлган Бангладешда Масих ҳақида гувоҳлик бераётган хушxabарчиларни велосипед билан таъминлаймиз.

Бундай масихийлар молиявий ёрдамга муҳтож. Ўзларида «имонли» деган тамгани тақиб юриб, яшаш учун зўрға етадиган пул ишлаб топишадилар. Уларда Хушxabарни ваъз қилиш учун, қишлоқдан қишлоққа боришга маблағлари йўқ. Ойига бир неча доллар улар учун катта «Худонинг мўъжизаси» бўлади.

Ҳаётини хавф остига қўйиб, бир пайтнинг ўзида яширин хизмат олиб бораётган, расмий жамоатнинг чўпонлари ҳам бу хизмат учун маблағга муҳтож. Бу чўпонларнинг ўз эркинлигини хавф остига қўйиб, қонунни инкор этиб, Хушxabарни яширин тарзда болаларга, ёшларга ва катталарга ваъз қилишга тайёр бўлишининг ўзи етарли эмас. Улар самарали яширин хизматни олиб боришлари учун, керакли маблағга эга бўлишлари керак. Маблағ билан таъминлаш, яширин жамоат аъзоларига янада самаралироқ Хушxabарни тарқатишга ёрдам беради.

Навбатдагиси, биз Хушxabарни зулм остидаги халқлар учун радио орқали узатишимиз керак. Эркин мамлакатларнинг радиотармоқларидан фойдаланиб, биз яширин жамоатни руҳан озиклантиришимиз мумкин. Унинг ўзи ҳам ҳаёт нонига жуда муҳтож. Коммунистик ҳокимият халқ орасида ўз тарғиботини тарқатиш учун қисқа тўлқинли радиолардан фойдаланадилар, шунинг учун коммунистик мамлакатларда миллионлаб одамлар, бизнинг эшиттиришларимизни қабул қила оладиган радио қурилмаларга (радиоприёникларга) эга. Зулм остида яшаётган

мамлакатларнинг эшиги радиоэшиттиришлар учун очиқ қолмоқда, шунинг учун бу хизматни ривожлантириш керак. Яширин жамоат бизнинг радиоэшиттиришларимиз орқали таъминлаш мумкин бўлган руҳий овқатга, шошилич тарзда муҳтож бўлмоқдалар. Мана бу яна бир зулм остида яшаётган мамлакатларга ёрдам бериш усули.

Азоб чекиб қурбон бўлган масиҳий оилаларнинг кулфати

Шунингдек, азоб чекиб қурбон бўлган масиҳий оилалар ҳам бизнинг ёрдамимизга муҳтождир. Мана шундай ўн минглаб оилалар таърифлаб бўлмас даражада қийналмоқдалар. Яширин жамоат аъзоси қамоққа олинганда, даҳшатли кулфат унинг оиласига ҳам келади. Одатда уларга ҳеч ким ёрдам бера олмайди, чунки бу қонунга қаршидир. Коммунистик ҳокимият нафақат камалган масиҳийларнинг азоб чекишида, балки уларнинг рафиқа ва болалари қийналишида ҳам анча муваффақиятларга эришган. Қўлга олинган масиҳийни қамоқда қийнаш учун ва ҳатто кўпчилик ҳолларда ўлимга жўнатишганида, оиласи ҳам ундан кам азоб чекмайди. Мен шуни гувоҳлик беришим мумкинки, агар эркин мамлакатлардаги масиҳийлар менга ва менинг оиламга ёрдам жўнатишмаганида, биз бу сўзларни айтиш учун тирик қолмаган бўлардик!

Имон учун азоб чекиб қурбон бўладиганлар кундан кунга кўпаймоқда. Ва улар мукофот олиш учун осмонга кетишига қарамасдан, уларнинг оилалари таърифлаб бўлмас даражадаги кулфатли вазиятларда яшамоқда. Албатта, биз очликда яшаётган индейцларга ва африкаликларга ёрдам беришимиз керак. Аммо Масиҳ учун қурбон бўлган ёки имони учун қамоқхоналарда азоб чекаётганларнинг оилаларидан кўра яна ким ҳам кўпроқ масиҳийларнинг ёрдамига муҳтож бўлиши мумкин?

Мен озод бўлганимдан кейин, «Азоб чекканлар овози» элчилик хизмати жуда кўп азоб чеккиб қурбон бўлган масиҳийларнинг оилаларига ёрдам жўната бошлашди. Аммо бу аллақачон қилинган

нарсалар – сизнинг ёрдамингизда ҳали қилиш мумкин бўлган нарсалар олдида ҳеч нарса эмас.

Яширин жамоат номидан менинг муружатим

Тирик қолиб, қочишга муваффақ бўлган, яширин жамоатнинг аъзоси сифатида, қийналишда давом этаётган менинг биродарларимнинг илтимосини, чорловини, муружатини сизларга йўллаяпман.

Улар мени сизларга бу муружатни етказиш учун жўнатишди. Буни эълон қила олишим учун, мен ажойиб тарзда тирик қолдим.

Мен сизларга коммунистик дунёга ва бошқа зулм остида яшаётган халқларга Масих ҳақида гувоҳлик бериш жуда зарурлиги ҳақида ҳикоя қилдим. Азоб чекиб қурбон бўлганларнинг оилалари ёрдамга жуда муҳтож эканлиги ҳақида айтдим. Шунингдек, яширин жамоат Хушxabарни тарғиб қилиш вазифасини бажара олиши учун, амалий ёрдам бериш йўллари ҳақида ҳикоя қилдим.

Менинг оёқларим тагига уришганида, менинг тилим бақирар эди. Нима учун тилим бақирарди? Уни урганлари йўқ эдику. Чунки тил ва оёқ – бу бир тананинг аъзолари бўлгани учун бақирар эди. Эй эркин масихийлар, сиз ҳам Масих Танасининг бир қисмисизлар. Уларни ҳозир зулм остидаги мамлакат қамоқхоналарида дўппослашяпти ва шу орқали Масих учун янги азоб чекувчилар пайдо бўлмоқда. Наҳот сиз бу оғриқларни сезмасангизлар?

Илк жамоат ўзининг бутун гўзаллиги, қурбонлиги ва садоқати билан бу мамлакатларда қайта тирилмоқда.

Бизнинг Раббимиз Исо Масих Гетсемания боғида ибодат қилаётган пайтида, Бутрус, Ёқуб ва Юханно тарихдаги энг катта воқеа юз бераётган жойдан бир неча қадам нарида бўлишган, аммо улар чуқур уйқуда эдилар. Сизнинг масихийларча ғамхўрлигингиз ва қурбонлигингизнинг қанча қисми, азоб чекаётган жамоатларнинг қийинчиликларини енгиллаштиришга йўналтирилган? Сизнинг жамоатингиз томонидан, дунёнинг зулм остидаги мамлакатларида яшаётган биродар ака-ука ва опа-сингилларингизга ёрдам бериш

учун нима қилингани ҳақида, ўз чўпонларингиз ва жамоат етакчиларингиздан сўранг.

Эркин жамоат ухлаб ётган бир пайтда, бу мамлакатларда илк жамоатнинг мардлиги ва азоб чекиши каби кулфатлари қайта ва қайта такрорланмоқда.

Бизнинг биродарларимиз у ерда ёлғиз ва ҳеч қандай ёрдамсиз, ҳозирги давримизнинг мардона курашини олиб бормоқдалар. Унинг қаҳрамонлигини, мардлигини ва ўзининг фидойчилигини фақат илк жамоатнинг кураши билан солиштириш мумкин. Эркин жамоат эса, худди Қутқарувчининг ўлим билан кураши пайтида Бутрус, Ёқуб ва Юҳанно ухлаб ётганидек, уларнинг курашини ва азобларини ҳатто сезмасдан ухлаб ётибди.

Бизнинг Масихдаги биродарларимиз азоб чекаётган ва Хушхабар учун курашаётган бир пайтда, сизлар ухлаб ётасизларми?

«Бизни эсдан чиқарманг, бизга ёрдам беринг» – деган мурожатимизни эшитасизларми!

«Бизни ташлаб қўйманглар!»

Мен содиқ ва азоб чекаётган жамоатдан, атеистик коммунизмнинг кишанларидан қийналаётган ва Индонезиядан тортиб, Африкагача бўлган дунёнинг барча жойларида таҳқирланаётган биродар ака-ука ва опа-сингилларингиздан мурожатни сизларга етказдим. Улардан юз ўгирманглар!

ГАПИРИШГА

Гапиришга журъат этган одам

Чўпон Ричард Вурмбранд румин коммунистик ҳукуматининг шафқатсизлигидан қутқарилган биринчи масихий етакчиси эмас, унга қадар бир нечта хизматчилар ҳам бунга муваффақ бўлишган. Аммо ғарб дунёсининг катта қисми, яширин жамоатдаги биродар ака-ука ва опа-сингилларнинг азобларини инкор этиб, бефарқ қолишдилар. Нима учун улар ҳақида ҳеч ким гапирмади?

Чўпон Вурмбрандни, Руминиядан кетишидан олдин, махфий полиция хизматчилари уни коммунистларга қарши чиқишдан огоҳлантиришди. Ўша пайтда, у бу саволга жавоб топган эди. Ғарбда уларнинг ўз агентлари бор эди ва Вурмбранднинг орқасидан диққат билан қузатишлари ҳақида билдиришган. Агар шундай бўлса, нима учун у бу ҳақида айтиш керак? Ёки у хали етарлича азоб кўрмадими?

Бироқ Вурмбранд барибир айтишга қарор қилди. Коммунистларнинг таҳдидларига ва айрим ғарб жамоати раҳбарларининг танқидларига қарамасдан, у коммунизм ҳукмронлиги дўзахини бошдан кечирганларнинг қийинчиликлари ҳақида гувоҳлик берди ва уларнинг ҳамма нарсани енгиб ўтувчи имонлари ҳақида айтиб берди.

Чўпон Вурмбранд биринчи АҚШ га келган йили мобайнида, икки марта коммунистларнинг норозилик чиқишлари пайтида «тартибни бузганлиги» учун қўлга олинган. Уни кўрсатма бериш учун америка сенатига чақиришган. У ерда азоблар туфайли олинган, ўн саккизта қийноқнинг чуқур яра изларини кўрсатиш учун, у белигача ечинган. Айрим масихий етакчилар, уни ёлғиз

қамоқхоналарда ўтириб, ақлини йўқотган жинни дея аташди. Бошқалар учун эса у «темир парда орқасидаги Павлус» ва «яширин жамоатнинг овози» га айланди. «Филадельфея геральд» газетаси мухбири Вумбранд ҳақида шундай ёзган: «У шерлар орасида эди, лекин улар уни ютиб юборолмадилар».

1967 йил октябрда, ҳамёнидаги юз доллар, ён дафтарчасидаги беш юзта исм ва манзиллар, ҳамда эски ёзиш машинкаси билан Ричард Вурмбранд «Азоб чекканлар овози» варақасининг биринчи нашрини босмадан чиқарди. Бу унчалик катта бўлмаган нашрни, у дунё бўйлаб зулм остидаги мамлакатларда яшаётган биродар ака-ука ва опа-сингилларимизнинг устидан ўтказилган суд жараёнлари пайтида берилган кўрсатмалар ва гувоҳликларга бағишлади.

Бу босиб чиқарилган варақалар бошқа ҳеч бирига ўхшамас эди. Айрим ўқувчилар норозилик билан ёзиб, Вурмбранддан сўрадилар: «Бундай ваҳшийликни қандай ёзиш мумкин ва бу қандай қилиб ҳақиқат бўлиши мумкин?!» Бошқалар эса, кечалари уларга даҳшатли нарсалар тушига кириб чиқаётганидан арз қилишиб, бошқа уларга буни жўнатмасликни сўрадилар. Аммо азоб ва қайғулардан ташқари қараганлар, ҳақиқий руҳий гўзалликни – Масихдан воз кечишни рад этган эркаклар, аёллар ва ҳатто болаларнинг юрагидаги гўзалликни кўрдилар. Ўқувчилар шунингдек, Вурмбрандга ўхшаган чўпонларнинг, Масих азобларига шерик бўлганидан хурсанд бўлиб, қамоқхонада ўз камераси панжараларини «ўпган» одамларнинг тирик имонини ҳам кўрдилар.

Ғарб дунёсида масихийларни қувғин қилиш «инсон ҳуқуқларини» бузиш ҳисобланади, ҳукумат дин эркинлигини таъминлашга катта аҳамият қаратади ва унинг химоясига кўп куч сарфлайди. Бу бир ҳисобдан яхши бўлишига қарамасдан, аммо инсоний нуқтаи назардан ташқарига, осмонга қарайлик. Исо шундай деган: «Кул ўз хўжайинидан юқори бўлмас, деган сўзимни эсланглар. Агар Мени қувғин қилган бўлсалар, сизларни ҳам қувғин қиладилар» (Юҳанно 15:20). У шунингдек бизларни «дунёда қайғу-алам чекасизлар» (Юҳанно 16:33) ва «Менинг

номим туфайли ҳамма сизлардан нафратланади» (Матто 10:22) — дея огохлантирган.

Биз мухтож бўлганларга ёрдам бериш учун, ихтиёрий имкониятдан фойдаланишга чақирилган бўлишимизга қарамасдан, масихийлар азобларга чидашлари керак. Масихнинг ўн иккита шогирдидан, ўн биттаси ўлдирилган. Исо ҳеч қачон биз учун ҳаммаси бошқача бўлади, деб айтмаган. Бу — бизнинг Масихдаги табиатимизнинг бир қисми. Бизнинг ҳаммамиз ҳам чўпон Вурмбрандга ўхшаб, қувғинлардан азоб чекишга чақирилмаганмиз. Аммо ҳаётимизга қийинчиликлар келганида ажабланмаслигимиз, балки Масих учун азоб чекиш шарафига муяссар бўлганимиздан хурсанд бўлишимиз керак. Унинг ўзи шундай деган: «Адолат йўлида жабр кўрганлар бахтлидир, чунки Осмон Шоҳлиги уларникидир» (Матто 5:10)

Биринчи Коринфликларга мактуби, 12:25-26 да, Павлус Масих Танасининг аъзолари орасидаги ўзаро боғлиқлик ҳақида шундай дейди: «Шу тариқа баданда бўлиниш бўлмайди, лекин бутун узвлар бир-бирига бир хил ғамхўрлик қиладилар. Агар бир узв азоб чекса, бутун узвлар у билан бирга азоб чекади. Агар бир узв юксалса, бутун узвлар у билан бирга севинадилар». Ибронийларга ёзилган мактубининг муаллифи шундай кўшимча қилади: «Маҳбусларни, гўё ўзингиз ҳам улар билан бирга ҳибс бўлгандек, эслаб туринглар. Зориққанларни ўзингиз ҳам танангиз борлигини билиб, хотирланглар» (Ибронийларга 13:3). Бу оят 1967 йилдан буён «Азоб чекканлар овози» ташкилотининг шиори ҳисобланади.

Янги Аҳдни ўргана туриб, қувғинлар ердаги Масих жамоати учун ҳеч қачон қандайдир нотабиий нарса ҳисобланмаслигига ва шундай нарсага айланмаслигига ишонч ҳосил қиламиз. Шунинг учун, Масих Танасининг аъзолари бўлган бизларга, Масих қайтиб келгунича ушбу буйруқни бажариш буюрилган: «Шунинг учун ҳозир ҳам қилаётганингиздек, бундан кейин ҳам бир-бирингизга далда бериб, ёрдам қилинглар» (1- Салоникаликларга 5:11). Бундан бошқача йўл тутиш эса, бизнинг жавобгарлигимизни ва Масихнинг таълимотини инкор этиш бўлган бўларди.

Шунинг учун «Азоб чекканлар овози» ташкилоти, биродар ака-ука ва опа-сингилларимиз доимий тарзда қувғинларга дуч келаётган қирқдан ортиқ дунё мамлакатларида фаолият олиб бормоқда. Ветнам, Лаос ва Хитойда масихийларни дўппослашяптилар, қамоқхоналарга ташляяптилар, ўлдиришяптилар, жамоатларни йўқ қилишяпти, Муқаддас Китобни эса ёқиб юборишяптилар. Ислом дунёси мамлакатларида охириги ўн йил ичида ўртача бир кунда тўрт юзта масихийни ўлгунча урмоқдалар. Миллионлаб одамлар Суданда ўлиб кетяпти. У ерда яқинда ислом радикал кучлари, минглаб масихий эркакларни хочга михлаб, Нил дарёсига чўкдириб юборишган. Бошқалар эса қамоқхоналарда дорга осиш орқали ўлимни кутиб ётибди. Судан аёлларининг нафсониятига тегмоқдалар, болаларини эса уларнинг уйларидан олиб, муслмонлардан иборат бўлган шимолга хизматкор ёки қул сифатида сотиб юбормоқдалар. Бунга қарамасдан, судан масихийлари бизга: «Бизнинг уйларимиз ёқилган ва маъбадларимиз бузилган бўлишига қарамасдан, биз ишонамизки, ҳозир Масихни одамларга ҳар қачонгидан кўра кўпроқ ваъз қилишимиз керак» -дея ёзмоқдалар.

Биз кўраётган энг даҳшатли азоблар билан ёнма-ён турган хурсандчиликни ва эркинликни тушуниш жуда қийин. Буни фақатгина, қандай қилиб азоблар биз учун Масихнинг «совғаси» (Филиппликлар 1:29) бўлишини тасаввур қилиш ва англаш орқали биламиз. Бироқ инсоний ақл билан, абадий Масих билан яшашга қақирилган рухий инсонни тушуниб бўлмайди.

«Азоб чекканлар овози» варақаси, Исо Масихга бўлган имон учун азоб чекаётганлар номидан бутун эркин мамлакатлардаги масихийларга хабар беришда ва ҳаракатга чорлашда давом этмоқда. Бутун дунё бўйлаб идорамизнинг филиаллари туфайли бизнинг варақамиз ўттиздан ортиқ тилларда чоп этилмоқда ва ҳар ой йигирма беш мингдан ортиқ имонлилар орасида тарқатилмоқда.

«Азоб чекканлар овози» ташкилоти, қувғиндаги жамоатларга хизматида бешта асосий мақсадни шакллантирган.

1. Масихийлар қувғин қилинаётган мамлакатларда, биродар ака-ука ва опа-сингилларни ўз тилидаги Муқаддас Китоблар, адабиётлар ва радиоэшиттиришлар билан таъминлаш.
2. Азоб чеккан масихийларнинг оилаларига ёрдам кўрсатиш.
3. Коммунистик ва мусулмон мамлакатлардаги имониларнинг ҳаётини тиклашга ва гувоҳликлар беришига кўмаклашиш мақсадида ёрдам кўрсатиш.
4. Хушxabарни билмаган ёки унга қарши чиқаётганларни Масихга олиб келиш.
5. Масихийларга қарши қилинаётган ваҳшийликлар ҳақида ва қувғин қилинаётганларнинг мардлиги ва имони ҳақида дунёга маълумот бериш.

Биз сизларни бу хизматда иштирок этишга чақирамиз: «Маҳбусларни, гўё ўзингиз ҳам улар билан бирга хибс бўлгандек, эслаб туринглар. Зориққанларни ўзингиз ҳам танангиз борлигини билиб, хотирланглар» (Ибронийлар 13:3). Уларнинг имонлари орқали далда олинг ва Масихга бўлган имони учун азоб чекаётганларни қўллаб-қувватлаш имкониятидан фойдаланинг.

Агар сиз ҳозирги замон жамоатининг қувғинлари ҳақида кўпроқ билишни ва ҳар кварталда «Азоб чекканлар овози» ташкилотининг варақасини бепул олишни хоҳласангиз, илтимос биз билан қуйидаги манзил бўйича боғланинг:

ЎЛИМГАЧА

Ўлимгача содиқ бўлганлар

«Масих учун азоб чекканлар» китоби биринчи марта босмадан чиққанидан бошлаб, ўттиз йил ичида, у минглаб масихий ва масихий бўлмаган одамларнинг, ҳар хил касб, маданият ва диний эътиқод вакилларининг юрагига етиб борди. Айрим йўналишдаги масихийлар бир-бирларидан масихийликнинг айрим қирраларига нисбатан бўлган қарашлари билан фарқ қилади. Аммо шунга қарамадан қувғин қилинаётган жамоатнинг мактуби кўплаб одамларни Ибронийларга ёзилган мактубнинг 13:3чи оятидаги: «маҳбусларни, гўё ўзингиз ҳам улар билан бирга ҳибс бўлгандек, эслаб туринглар» – деган чақирувда бирлаштирди.

Кейинги саҳифаларда – чўпон Ричард Вурмбранд ҳаётлиги пайтида, масихий жамоат раҳбарлари томонидан, унинг «Масих учун азоб чекканлар» китоби учун ёзилган миннатдорчилик хатлари келтирилган. Улар сизда ҳам Ричард Вурмбранд ва унинг рафиқаси Сабиналарнинг садоқатли хизмати ва самарали қилган ишлари учун Худога шукроналик руҳини уйғотади, деб умид қиламиз.

МУАЛЛИФ

Муаллиф ҳақида

Чўпон Ричард Вурмбранд – ўз ватани бўлмиш Руминияда, ўн тўрт йиллик коммунистик қамок жазосини ва қийноқларни бошдан кечирган, хушхабарчи хизматчи. Руминияда унинг исмидан машҳур бўлган исм жуда кам – унинг исми масихий раҳбарлар, ёзувчилар ва ўқитувчилар орасидаги энг машҳурларидан бири.

1945 йилда, коммунистлар Руминияни босиб олиб, жамоатни назорат қилишга уринганида, Ричард Вурмбранд тезгина ўзининг зулм остида қолган халқи орасида, ҳамда совет армияси аскарлари орасида кучли, самарали яширин хизматни бошлади. У 1948 йилда ўзининг рафиқаси Сабина билан бирга қамокқа олинди. Уч йил мобайнида Вурмбранднинг рафиқаси Дунай каналида, ўз кучи етмайдиган ишни бажарди. Ричард уч йил мобайнида, ўз жаллодлари – коммунистлардан бошқа ҳеч кимни кўрмасдан, якка хонада ўтирди. Кейин уни умумий хонага ўтказишди. У ерда ҳам яна беш йил азоб беришлар давом этди.

Ричард Вурмбранднинг масихий етакчи сифатидаги халқаро обрў – эътибори туфайли, чет эл дипломатлари коммунистик ҳукуматдан хизматчининг озодлигини талаб қилишган. Уларга Вурмбранд Руминиядан қочиб кетган, дея жавоб беришган. Айни пайтда эса махфий полиция агенти, ўзини қамокдан озод бўлган киши сифатида кўрсатиб, Ричарднинг хотинига, унинг эри ўлгани, ўзи эса қамоқхона қабристонидagi дафн қилиниш маросимида иштирок этгани ҳақида айтган. Кейин эса ҳукуматнинг ўзи ҳам чўпоннинг Руминиядаги

оиласига ва чет элдаги дўстларига, Вурмбранднинг ўлгани ва уни бутунлай эсдан чиқаришини сўрагани ҳақида айтишган.

Саккиз ярим йиллик қамоқдан кейин Ричард Вурмбранд озод қилинган ва у ўша заҳотиёқ ўзининг яширин жамоатдаги фаолиятини қайта бошлаган. Бир неча йилдан кейин, 1959 йилда уни яна қўлга олишган ва йигирма беш йилга ҳукм қилишган.

Вурмбранд 1964 йилги умумий авф этиш туфайли озод қилинган ва у яна яширин жамоатдаги хизматини давом эттирган. Учинчи марта қамалиш хавфини тушунган ҳолда, Норвегия масихийлари уни Руминиядан сотиб олиш учун, коммунистик ҳукумат билан музокара олиб боришган. Ўша пайтда коммунистик ҳукумат ўзларининг сиёсий маҳбусларини «сота» бошлаган. Ўша пайтда қамалган чўпон бир минг тўққиз юз доллар «турган», аммо Вурмбранд учун улар ўн минг талаб қилишган.

1966 йил майда Ричард Вурмбранд АҚШ сенатининг ички хавфсизлик комитетида кўрсатма берган ва бутун танаси бўйлаб қийноқ излари ва ўн саккизта чуқур яраларни намойиш қилиш учун белигача ечинган. Матбуот туфайли унинг гувоҳлиги бутун дунё бўйлаб, яъни бутун АҚШ минтақасида, Европада ва Осиёда тарқалган. 1966 йил сентябрда Вурмбрандга нисбатан коммунистлар суиқасд режалаштираётгани ҳақида огоҳлантиришган, аммо у ўлдириш ҳақидаги таҳдидларга қарамасдан, жим бўлмаган.

«Азоб чекканлар овози» масихий ташкилоти асосчилари, у ва унинг рафиқаси бутун дунё бўйлаб саёҳат қилишган ва ташкилотнинг ўтгиздан ортиқ бўлинмаларини ташкил қилишган. Улар ҳозирда ўз имони учун қувғин қилинаётган ислом мамлакатларида, коммунистик Шри-Ланкада ва Хитойда, ҳамда бошқа мамлакатлардаги қамалган масихийларнинг оилаларига ёрдам бермоқдалар. Чўпон Вурмбранднинг шиори ушбу сўзлар эди: «ёвуз тузумлардан нафратлан, аммо сени қувғин қилганларни сев. Уларнинг жонини сев ва уларни Масихга олиб келишга ҳаракат қил» Чўпон Вурмбранд олтмишдан ортиқ тилларга таржима қилинган, бир нечта китобларнинг муаллифи. Уни «яширин жамоатнинг овози» деб аташган. Масихий етакчилар уни тирик гувоҳ ва «темир парда орқасидаги Павлус»

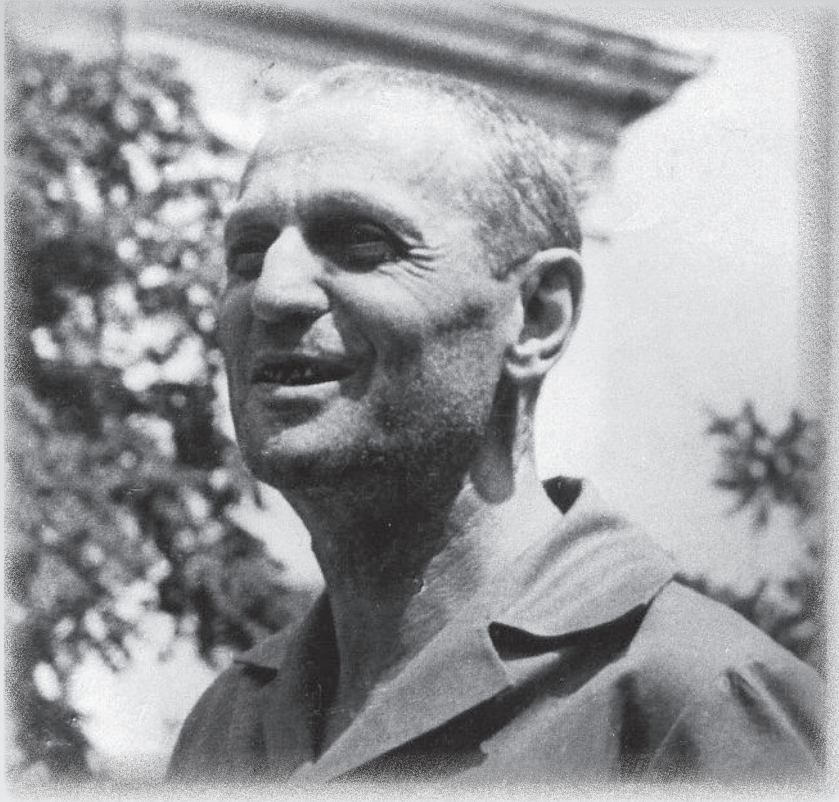
МУНДАРИЖА

Мундарижа

Бағишлов	3
«Шахид»	5
1. Русларнинг Масихга чанқоқлиги	9
2. «Ҳеч ким каттароқ севгига эга эмас...»	34
3. Ғарбда ишлаш учун сотиб олиш ва озод қилиш	52
4. Коммунизмни Масихнинг севгиси билан енган ҳолда	57
5. Енгилмас ва ўсиб бораётган яширин жамоат	93
6. Қандай қилиб масихийлик коммунизм устидан ғалаба қозоняпти.	114
7. Ғарбдаги масихийлар қай тарзда ёрдам беришлари мумкин?	138
Гапиришга журъат этган одам.	148
Ўлимгача содиқ бўлганлар	153
Муаллиф ҳақида	156

1. Ричард ва Сабина Вурмбрандларнинг ўғли Михай билан олдин тушган расми. Иккала ота-она ҳам қамоқда ва ишлаш колониясида бўлган пайтда, «етим» Михай ҳақида бошқа масиҳийлар гамхўрлик қилишган. Мактабда унинг устидан кулишган ва уни таҳқирлашганлар. Натижада Михай АҚШ даги «Азоб чекканлар овози» ташкилотининг биринчи раҳбари бўлди (1967 йил октябрда). Ўша пайтда ташкилот «Исо – коммунистик дунё учун» деб аталган.

2. Чўпон Вурмбранд коммунистик қамоқхонадан озод бўлгани учун хурсанд бўлмоқда. У шартсиз кечиримни, коммунизмга нисбатан нафратни ва коммунистларга нисбатан севгини намоён қилиб, кўплаб масиҳийларни ҳайратда қолдирди.

3. *Сабина Вурмбранднинг (келиб чиқиши яҳудийларга бориб тақалган) бутун оиласи нацистларнинг концентрацион лагерларида вафот этган. Сабина ва Ричард ўз уйига бу лагерда хизмат қилган нацистни таклиф қилишган. Улар уни боқишган, у ҳақида гамхўрлик қилишган ва уни Масиҳга олиб келишган.*

Today's Martyred Church Tortured for Christ

Rev. Richard Wurmbrand

4. «Масиҳ учун азоб чекканлар» китобининг биринчи нашири 1960 йилларда чиққан. Ғарбдаги масиҳийлар Шарқдаги Худо оиласининг азоблари ҳақида жуда кам эшитишган. Ўша пайтда Ғарбдаги кўп жамоатлар бу маълумотни тарқатишдан бош тортишган.

5. Ярим асрдан кўпроқ вақт мобайнида масиҳийлар Совет Иттифоқи бўйлаб, яширин равишда йигилиш қилишганлар. Улар ҳозирда Осиё ва Яқин Шарқда яширин равишда учрашмоқдалар.

6. Чўпон Вурмбранднинг бўйни, елкаси ва кўкрагидаги қийноқ излари, кўплаб африка масиҳийларига қувгинлар келтираётган азобларни тушунишга ёрдам беради. «Азоб чекканлар овози» ташкилоти 1960 йилдан бошлаб, Африкага ёрдам жўнатиб келади.

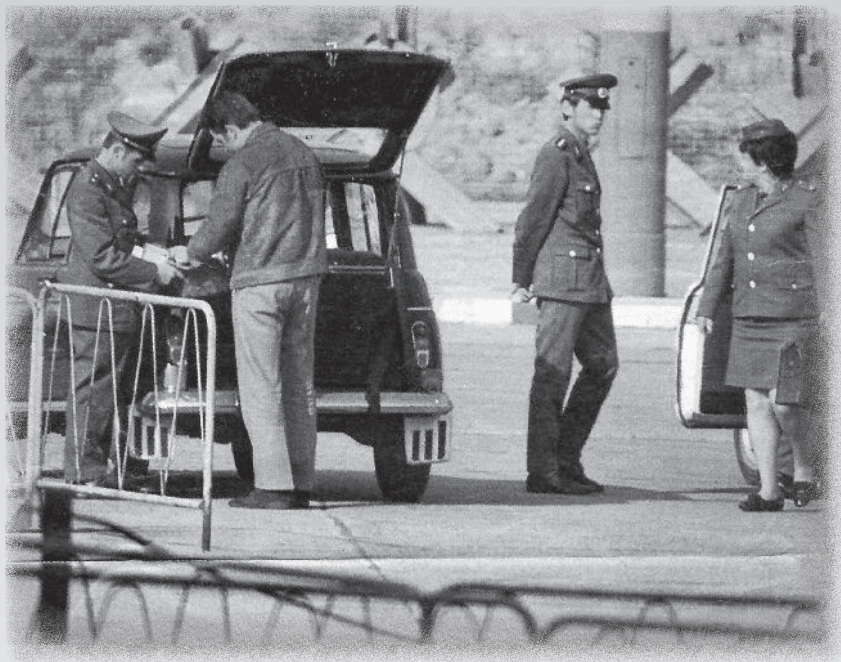

7. Швейцариядаги конференция.

«Темиз парда» (Шарқий Европадаги коммунизм ҳукмронлиги) пайтида чўпон Вурмбранд, «Азоб чекканлар овози» ташкилоти ташкил қилган, минглаб жамоат йигилишлари ва конференцияларида сўзга чиққан. Бу ташкилот ҳозирда Халқаро масиҳий уюшмага айланган.

8. Йигирманчи асрда масиҳийлар Хушхабарни сирли чиқиш эшиклари бўлган ертўлаларда босиб чиқаришган. Ҳозирги юз йилликда эса бу иш Яқин Шарқда, Осиёда ва бошқа дунё мамлакатларида давом этмоқда. Қамоққа олинган Павлуснинг Тимофейга ёзган иккинчи мактубининг 2:9чи оятида шундай ёзган: «Ана бу Хушхабар учун мен худди жиноятчи каби занжирларга боғланиб, азоб чекапман. Аммо Худонинг Каломи занжирбанд эмас».

9. Шарқий Германиядаги чегарачилар «контрабанда» йўли билан олиб қирилган Муқаддас Китобларни қидиришда, машиналарнинг эшик ва деворларини тешадиган, дреллардан фойдаланишган.

10. Чўпон Вурмбранд Ғарбни «ўз имон аҳлига» (Галатияликлар 6:10) бефарқ бўлмасликка чақириб, кўплаб диний ва сиёсий йигилишларда сўзга чиққан. Америка конгресси аъзолари олдидан, қийноқдан қолган изларни кўрсатиш учун ўз кўйлагини ечган. Бир нечта тилларда бемалол гаплашгани учун, у ўзининг ёзган ишларида совет матбуоти босиб чиқарган ёлгонлардан осонгина кўчирмалар келтирган.

11. Төпдагы расм.

Финляндиядагы «Азоб чекканлаар овози» ташкилоти
қамоқдагы масиҳийларни эсдан чиқармайди (Ибронийлар 13:3)
Пастдагы расм.

70 йиллар охирлари.

Масиҳий адабиётдан фойдалангани учун Том Уайт Кубада
24 йилга қамалган. «Азоб чекканлар овози» ташкилотининг
кўпчилик ишчилари дўппосланган, қамалган, яраланган ва
ўлдирилган...

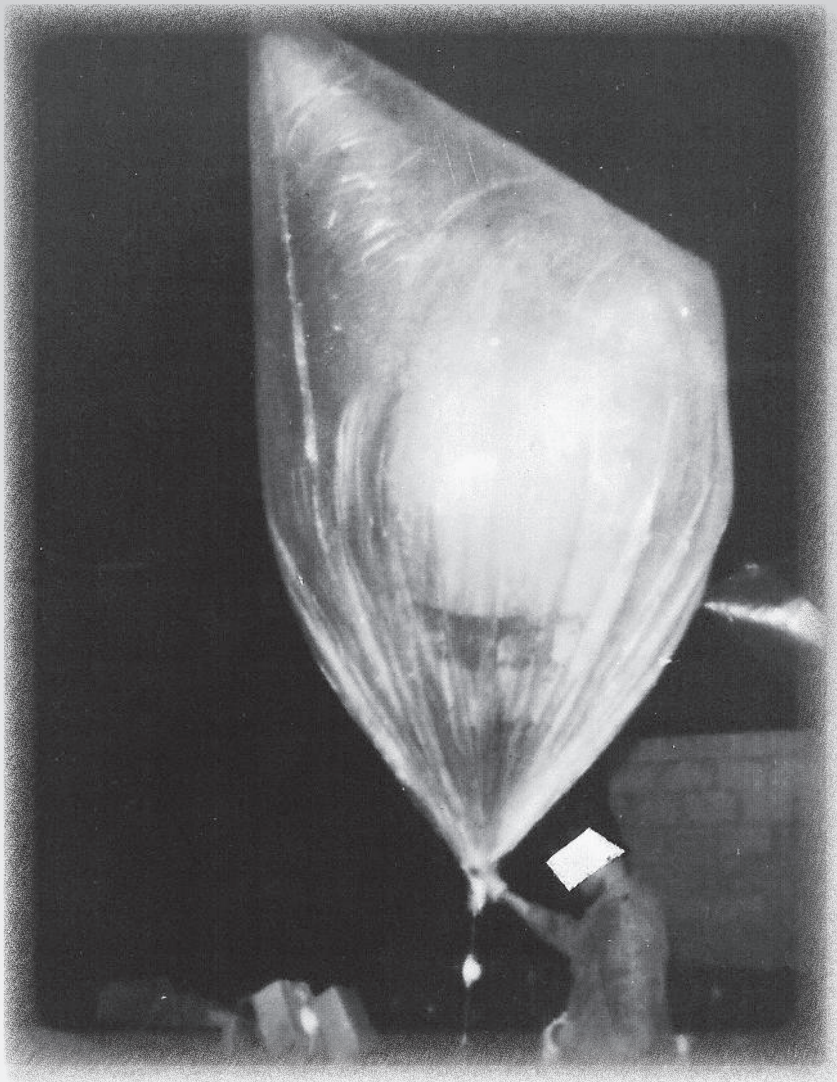

12. 1990 йиллар.

Совет Иттифоқи ўрмонларида ўтган, яширин якшанба мактаби томон йўл. Яширин якшанба мактаблар Ветнам, Лаос, Хитой, Бутан, Яқин Шарқ ва дунёнинг бошқа мамлакатларида ҳали ҳам мавжуд.

13. Ричард ва Сабина ҳали ҳаётлиги пайтидаёқ Россиядаги тўлиб тошган жамоатда сўзга чиқиб, «темир парда» қулашининг гувоҳига айландилар.

14. 1969 йил.

Хушхабар солинган ҳаво шарлари Шимолий Кореяга томон учирилмоқда. Бу иш 30 йил ўтиб ҳам давом этмоқда.

15. Куба.

Фидель Кастро 100 000 Муқаддас Китобни йўқ қилишни буюрган. 1970 йиллар бошида «Азоб чекканлар овози» ташкилотининг кўнгиллилари самолётдан туриб денгизга Хушхабар ташлашган.

16. 1990 йил.

Вурмбрандлар жамоатларда ва миллий телевидения орқали сўзга чиқиб, душманларни севиш ва кечирим беришга чақириш учун, ўз юрти бўлган Руминияга қайтиб келдилар.